

## Bronnen

- Alsem, K.J. e.a., *De aanbodstructuur van de periodiek verschijnende pers in Nederland*. Voorstudies en achtergronden mediabeleid/WRR ('s-Gravenhage: Staatsuitgeverij 1982).
- Bakker, S., *Literaire tijdschriften van 1885 tot heden* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1985).
- Bibliografie van de Literaire Tijdschriften in Nederland en Vlaanderen*. H. van Assche e.a. (Antwerpen: Rob. Roemans-Stichting 1974-...).
- Bibliografie van de Nederlandse Taal- en Literatuurwetenschap*. Onder auspiciën van de Werkgroep voor de Documentatie van de Nederlandse Letteren (Antwerpen: Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven / Brussel: Koninklijke Bibliotheek / 's-Gravenhage: Koninklijke Bibliotheek/Letterkundig Museum 1970-...).
- Boekblad. Nieuwsblad voor het boekenvak* (Amsterdam: Vereniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels / Rotterdam: Compres 1991 en 1992).
- Boekenvakboek. Cijfergids voor de informatiesector*. Stichting Speurwerk betreffende het boek (Amsterdam: Kosmos 1980 en 1987).
- Bork, G.J. van en P.J. Verkruijsse (red.), *De Nederlandse en Vlaamse auteurs. Van middeleeuwen tot heden met inbegrip van de Friese auteurs* (Weesp: De Haan 1985).
- Brinkman's Cumulatieve Catalogus van boeken verschenen in Nederland en Vlaanderen* (Leiden: Sijthof).
- Catalogus Centraal Boekhuis* (Culemborg: Centraal Boekhuis 1979 en 1992).
- Gids voor de informatiesector. Cijfers en trends*. Stichting Speurwerk betreffende het boek / Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum ('s-Gravenhage: VUGA/NBLC 1993).
- KUB-Recensiebestand 1975-1980* (Tilburg: Katholieke Universiteit Brabant)
- Lektuur-Repertorium*. Samengesteld door het Katholiek Centrum voor Lektuurinformatie en Bibliotheekvoorziening ('s-Gravenhage: NBLC / Antwerpen: Katholiek Centrum voor Lektuurinformatie en Bibliotheekvoorziening).
- H. Michaël, D. Raaff en A. Hoekman (samenstelling), *Nederlandse literaire prijzen 1880-1985* ('s-Gravenhage: Staatsuitgeverij 1986).
- Moerman, J. (samenstelling), *Spectrum Nederlandstalige auteurs* (Utrecht: Het Spectrum 1985).
- Nationaal Onderzoek Persmedia* (Amsterdam: Stichting Nationaal onderzoek Persmedia 1982)
- Nieuwsblad voor den Boekhandel* (Amsterdam: Vereniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels / 's-Gravenhage 1978 en 1979).
- Pica-online catalogus* (Leiden: Stichting Centrum voor Bibliotheek Automatisering Pica).
- Schrijverslijst* (Amsterdam: Stichting Schrijvers School Samenleving 1970-...)
- A. Zuiderent, H. Brems en T. van Deel (red.), *Lexicon van de Nederlandstalige literatuur na 1945* (Alphen aan den Rijn 1980-...).

### Teksten van literatuurbeschouwers en auteurs

- Anbeek, T., *Geschiedenis van de Nederlandse Literatuur 1885-1985* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1990).
- Anker, R., 'De literatuurmachine' in: H. Verdaasdonk (red.), *De regels van de smaak* (Amsterdam: Joost Nijssen 1985) 15-28.
- Beekman, K., 'Nederlandse prozadebutanten uit de periode 1972-1976. Een aanzet tot een geschiedenis van literatuuropvattingen', *Raster* (1978) nr. 5, 54-61.
- Berge, H.C. ten, 'Notities bij een bloemlezing', *Raster* (1978) nr. 7, 151-156.
- Bloem, R., "Er is geen nieuwgierigheid meer naar wat er her en der gebeurt". Interview door Rein Bloem met Vogelaar en Bernlef, *Vrij Nederland*, 29 januari 1977.
- Boef, A.H. den, 'Twee dozijn debutanten. Een kroniek', in: T. van Deel e.a. (red.), *Het literair klimaat 1970-1985* (Amsterdam: De Bezige Bij 1986) 97-120.
- Brokken, J., 'Het academisme in de literatuur: Matsier, Meijsing, Kooiman en Kellendonk op zoek naar een methode', *Haagse Post*, 10 september 1977.
- Brouwers, J., 'De Nieuwe Revisor', *Tirade* 23 (november 1979) nr. 250, 529-621.
- Deel, T. van, *Bij het schrijven* (Amsterdam: Querido 1979).
- Deel, T. van, *Recensies* (Amsterdam: Querido 1980).
- Deel, T. van, 'De veronachtzaamden. Een bijdrage aan de canonvorming' in: T. van Deel e.a. (red.), *Het literair klimaat 1970-1985* (Amsterdam: De Bezige Bij 1986) 89-96.
- Diepstraten J. en S. Kuyper, *Het Nieuwe Proza. Interviews met jonge Nederlandse schrijvers* (Amsterdam: Athenaeum Polak & Van Gennep/Peter Loeb 1978).
- Diepstraten, J. "Literatuur heeft juist alles met leven te maken". Johan Diepstraten in gesprek met Tom van Deel', *Bzzzlettin* 11 (1982) nr. 100, 27-31 en 63.
- Dijl, F. van, *Schrijvers op de rand van '80. Interviews, reportages, kronieken, dagboek-aantekeningen* (Amsterdam: Loeb en Van der Velden 1979).
- Fens, K., H.U. Jessurun d'Oliveira en J.J. Oversteegen (red.), *Literair Lustrum 2. Een overzicht van vijf jaar Nederlandse literatuur 1966-1971* (Amsterdam: Athenaeum Polak & Van Gennep 1973).
- Fens, K., 'De poëzie' in: K. Fens e.a. (red.), *Literair Lustrum 2. Een overzicht van vijf jaar Nederlandse literatuur 1966-1971* (Amsterdam: Athenaeum Polak & Van Gennep 1973) 41-47.
- Fens, K. 'De criticus als lolmaker', *de Volkskrant*, 17 september 1974.
- Fens, K. 'De kritiek in het dagblad', *de Volkskrant*, 15 november 1977.
- Fens, K. 'Openbare eruditie is eigenpijperij', *Boekblad* 157 (2 februari 1990) nr. 5, 9.
- Fens, K., *Een gedicht verveelt zich niet. Over poëzie* (Amsterdam: Querido 1987).
- Goedegebuure, J., 'Liefdesromans als leesvoer', *Tirade* 20 (1976a) nr. 215-216, 288-302.
- Goedegebuure, J., 'Het jonge doodvermoede Nederlandse proza', *Hollands Diep*, 23 oktober 1976b.
- Goedegebuure, J., 'Een boek van haat en hoop', *Tirade* 21 (1977) nr. 231, 712-715.
- Goedegebuure, J., 'De subversieve schoonheid', *Tirade* 24 (1980) nr. 252, 37-34.
- Goedegebuure, J., *Tegendraadse schoonheid. Over het werk van Jeroen Brouwers* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1982a).
- Goedegebuure, J., 'De zinloosheid van de zingeving', *Haagse Post*, 24 april 1982b.
- Hamelink, J., *De droom van de poëzie* (Amsterdam: De Bezige Bij 1978).
- Hart, M. 't, *Het eeuwige moment* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1983).
- Kagie, R. *De literaire kritiek. CPNB literaire boekengids* (Amsterdam: CPNB 1986).
- Komrij, G., 'Een nogal hoerig manifest' in: Idem, *Tutti-frutti* (Amsterdam: De Arbeiders-

- pers 1972) 57-62.
- Komrij, G., *Daar is het gat van de deur. Kritieken en essays* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1974).
- Komrij, G., 'Zij die in Raster schrijven' in: Idem, *Averechts* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1980) 52-56.
- Komrij, G., *Humeuren & Temperamenten. Een encyclopedie van het gevoel* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1989).
- Kroonenberg, Y. 'Hoe selecteert de criticus?', *Haagse Post*, 18 augustus 1984.
- 'Literatuur in discussie', *Raster* 4 (1970) nr. 2, 110-135 (Discussie door H.C. ten Berge, J. Bernlef, Rein Bloem, Gerrit Kouwenaar en J.F. Vogelaar).
- Meijer, R.P., 'Nog geen geschiedenis. Enkele aspecten van de moderne Nederlandse literatuur', *Tirade* 17 (1973) nr. 192, 630-658.
- Meijsing, G., *De grachtengordel. Roman* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1992).
- Mertens, A., 'Panoptikum. Het subjectivistisch proza van de jaren zeventig', *Raster* (1979) nr. 9, 100-108.
- Mulder, R., *De invloed van de pers bij de produktie en consumptie van kunst*. Lezing gehouden tijdens het symposium De Smaakmakers te Rotterdam, 1 september 1989.
- Mooij, J.J.A., 'De beoordeling van literatuur' in: Idem, *Idee en verbeelding. Filosofische aspecten van literatuurbeschouwing* (Assen: Van Gorcum 1981) 54-72.
- Moor, W. de, *Meester en leerling. In de voetsporen van S. Vestdijk* (Den Haag: Bzztôh 1978a).
- Moor, W. de, *Koolbaas onder de mensen. Profiel van een bovenmaats auteur* (Amsterdam: Athenaeum/Loeb 1978b).
- Moor, W. de, 'Het steile proza van Dirk Ayelt Kooiman' in: Idem, *Wilt u mij maar volgen?* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1980a) 310-326.
- Moor, W. de, 'Wilt u mij maar volgen?' in: Idem, *Wilt u mij maar volgen?* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1980b) 11-31.
- Moor, W. de, 'Luisteren naar de stem van 't Hart, maar vastgebonden aan de mast' in: Idem, *Wilt u mij maar volgen?* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1980c) 290-310.
- Nuis, A., 'De grote stilstand', *Haagse Post*, 20 december 1975.
- Nuis, A., 'Inleiding' in: *Korte verhalen uit de jaren zeventig. Gekozen en ingeleid door Aad Nuis* (Amsterdam: Elsevier 1977) 7-11.
- Nuis, A., 'De binnensee klotst voort', *Haagse Post*, 21 april 1979.
- Nuis, A., 'Politiek in de literatuur', *Bzzlletin* 8 (1980) nr. 77, 17-19.
- Offermans, C., 'Buiten alle verhoudingen. Ander proza in beweging' in: T. van Deel e.a. (red.), *Het literair klimaat 1970-1985* (Amsterdam: De Bezige Bij 1986) 147-170.
- Peeters, C., 'Vaandrig Luijters en zijn mannen', *Elsevier*, 24 februari 1973.
- Peeters, C. en R. Kaal, 'Bestaat er een nieuwe schrijversgeneratie?', *Vrij Nederland*, 1 maart 1975.
- Peeters, C., *Het avontuurlijk uitzicht* (Amsterdam: De Harmonie 1976).
- Peeters C., 'De literaire intelligentie van Jan Brokken', *Vrij Nederland*, 17 september 1977.
- Peeters, C., 'Het belang van de verbeelding', *Vrij Nederland*, 1 december 1979a.
- Peeters, C., *Het hart in het hoofd. Verhalen uit De Revisor. Ingeleid door Carel Peeters* (Amsterdam: RevisorBoeken 1979b).
- Peeters, C., *Houdbare illusies* (Amsterdam: De Harmonie 1984).
- Polet, S (red.), *Ander proza* (Amsterdam: De Bezige Bij 1978).
- Rover, F. de, 'Het verleden rukt op voor de nederlaag', *Vrij Nederland*, 21 oktober 1978.
- Rover, F. de, 'Angsthazen en herauten', *Vrij Nederland*, 17 november 1979.

- Rover, F. de, 'Literatuur en profil', *Vrij Nederland*, 23 februari 1980.
- Rover, F. de, 'Van de werkelijkheid naar de verbeelding. Enkele tendensen in het narratieve proza 1970-1980', *Bzzlletin* 11 (1982) nr. 100, 3-14.
- Schouten, R. 'Een godin inspecteren' in: H. Verdaasdonk (red.), *De regels van de smaak* (Amsterdam: Joost Nijssen 1985) 86-95.
- Schouten, R., 'Driestromenland. Etiketten en groepen' in: T. van Deel e.a. (red.), *Het literair klimaat 1970-1985* (Amsterdam: De Bezige Bij 1986) 9-29.
- Steijger, T. *Het literaire proza-debuut in Nederland 1981-1984* (Tilburg 1986, intern rapport Faculteit der Sociale Wetenschappen, Katholieke Universiteit Brabant).
- Vestdijk, S., *Zuiverende kroniek. Essays* (Amsterdam: Meulenhoff 1976). {1e druk 1956}
- Vogelaar, J.F. 'Pleidooi voor een tegendraadse literatuurkritiek' in: Idem, *Konfrontaties. Kritieken en Kommentaren* (Nijmegen: Sun 1974) 183-188.
- Vogelaar, J.F. 'Het succes van Jan Wolkers en de kapitulatie van Kees Fens', *Groene Amsterdammer*, 30 november 1977.
- 'Wat wil Raster?', *Raster* (1977) nr. 1, 5-7.
- Wellek, R. en A. Warren, *Theory of literature. A seminal study of the nature and function of criticism in all its contexts* (New York: Harcourt Brace & World 1949).
- Wimsatt, W.K. en M.C. Beardsley, 'The intentional fallacy' in: W.K. Wimsatt, *The verbal icon. Studies in the meaning of poetry* (Lexington: University of Kentucky Press 1954), 3-18.
- Wispelaere, P. de, 'Het proza' in: K. Fens e.a. (red.), *Literair Lustrum 2. Een overzicht van vijf jaar Nederlandse literatuur 1966-1971* (Amsterdam: Athenaeum Polak & Van Gennep 1973) 11-40.

## Literatuur

- Abrams, M.H., 'Theories of poetry' in: A. Preminger, F.J. Warnke en O.B. Hardison (red.), *Princeton encyclopedia of poetry and poetics* (Princeton NJ: Princeton University Press 1974) 639-649.
- Albrecht, M.C., 'Art as an institution' in: M.C. Albrecht, J.H. Barnett en M. Griff (red.), *The sociology of art and literature. A reader* (Londen: Duckworth 1970) 1-26.
- Altick, R.D., *The English common reader. A social history of the mass reading public 1800-1900* (Chicago: University of Chicago Press 1957).
- Altick, R.D., 'The sociology of authorship', *New York Public Library Bulletin* (1962).
- Anbeek, T., *Na de oorlog. De Nederlandse roman 1945-1960* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1986).
- Anheier, H.K. en J. Gerhards, 'Literary myths and social structure', *Social Forces* 69 (1991a) nr. 3, 811-830.
- Anheier, H.K. en J. Gerhards, 'The acknowledgement of literary influence. A structural analysis of a German literary network', *Sociological Forum* 6 (1991b) nr. 6, 137-156.
- Barsch, A. e.a., 'Bibliographie deutschsprachiger Veröffentlichungen zur empirischen Literaturwissenschaft', *SPIEL/Siegener Periodicum zur internationalen empirischen Literaturwissenschaft* 1 (1982) nr. 1, 123-136.
- Becker, H., *Art Worlds* (Berkeley: University of California Press 1982).
- Beekman, K en M. Meijer, *Kort Revier. Gerard Reve en het oordeel van zijn medeburgers* (Amsterdam: Erven Thomas Rap/Athenaeum Polak & Van Gennep 1973).
- Bel, J., *Nederlandse literatuur in het fin de siècle. Een receptie-historisch overzicht van het proza tussen 1885 en 1900* (Amsterdam: Amsterdam University Press 1993).
- Bevers, T., 'De chronische reflectie. Een sociologische beschouwing over beeldende kunst en kunstcritiek' in: Idem, *Georganiseerde cultuur. De rol van overheid en markt in de kunstwereld* (Bussum: Coutinho 1993) 196-219.
- Bongers, I. e.a., *Het succes van jonge Nederlandstalige schrijvers. Onderzoek naar factoren die van invloed zijn op het succes van jonge Nederlandstalige schrijvers* (Rotterdam 1991, verslag werkcollege Kunst- en Cultuurwetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam).
- Boschetti, A., *Sartre et Les Temps Modernes* (Parijs: Editions de Minuit 1985).
- Boven, E.M.A. van, *Een hoofdstuk apart. 'Vrouwenromans' in de literaire kritiek 1898-1930* (Amsterdam: Sara/Van Gennep 1992).
- Bourdieu, P., 'Künstlerische Konzeption und intellektuelles Kräftefeld' in: Idem, *Zur Soziologie der symbolischen Formen* (Frankfurt am Main: Suhrkamp 1970) 75-124.
- Bourdieu, P., 1975, 'L'invention de la vie d'artiste', *Actes de la Recherche en Sciences Sociales* 2 (1975) 67-94.
- Bourdieu, P., 'La production de la croyance. Contribution à une économie des biens symboliques', *Actes de la Recherche en Sciences Sociales* 13 (1977) 3-43.  
[Nederlandse vertaling in: *Pierre Bourdieu. Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip. Gekozen door Dick Pels* (Amsterdam: Van Gennep 1989) 246-283.]
- Bourdieu, P., *Distinction. A social critique of the judgement of taste* (Londen: Routledge & Kegan Paul, 1984).

- [Vertaling van *La distinction. Critique sociale du jugement* (Parijs: Editions de Minuit 1979).]
- Bourdieu, P., 'The field of cultural production, or: The economic world reversed', *Poetics* 12 (1983) nr. 4-5, 311-356.
- Bourdieu, P., 'The market of symbolic goods', *Poetics* 14 (1985) nr. 1-2, 13-44.
- [Vertaling van 'Le marché des biens symboliques', *L'Année Sociologique* 22 (1971) 49-126.]
- Bourdieu, P., 'The historical genesis of a pure aesthetic', *Journal of Aesthetics and Art Criticism* 46 (1987) 201-210.
- Bourdieu, P., 'Economisch kapitaal, cultureel kapitaal, sociaal kapitaal' in: *Pierre Bourdieu. Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip. Gekozen door Dick Pels* (Amsterdam: Van Genneep 1989a) 120-141.
- [Vertaling van 'Oekonomisches Kapital, kulturelles Kapital, soziales Kapital, *Soziale Welt* 2 (1983) 183-198.]
- Bourdieu, P., 'Enkele eigenschappen van velden' in: *Pierre Bourdieu. Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip. Gekozen door Dick Pels* (Amsterdam: Van Genneep 1989b) 171-178.
- [Vertaling van 'Quelques propriétés des champs' in: P. Bourdieu, *Questions de sociologie* (Parijs: Editions de Minuit, 1980).]
- Bourdieu, P., *Les règles de l'art. Genèse et structure du champ littéraire* (Parijs: Editions du Seuil 1992).
- Bourdieu, P., 'Flaubert and the French literary field' in: Idem, *The field of cultural production. Edited and introduced by Randal Johnson* (Cambridge: Polity Press 1993) 145-211.
- Boxman, E.A.W., *Contacten en carrière. Een empirisch-theoretisch onderzoek naar de relatie tussen sociale netwerken en arbeidsmarktpositie* (Amsterdam: Thesis Publishers 1992).
- Bürger, Ch., *Der Ursprung des bürgerlichen Institution Kunst im höfischen Weimar* (Frankfurt am Main: Suhrkamp 1977).
- Bürger, P., *Literary institution and modernization*, *Poetics* 12 (1983) 419-433.
- Charle, C., *La crise littéraire à l'époque du naturalisme* (Parijs: Presses de l'Ecole normale supérieure 1979).
- Charle, C., 'Situation du champ littéraire', *Littérature* 44 (1981) 8-20.
- Cohen, T., 'The possibility of art: remarks on a proposal by Dickie', *Philosophical Review* LXXII (1973) 69-82.
- Crane, D., *The transformation of the avant-garde: The New York art world, 1940-1985* (Chicago: University of Chicago Press 1987).
- Creemers, N., *Informatiebronnen voor literatuur in Nederland en Vlaanderen. Een vergelijkend onderzoek naar de aandacht voor Vlaamse en Nederlandse literatuur in periodieken en schoolboeken* (Rapport Nederlandse Taalunie 1989).
- Dickie, G., 1974, *Art and the aesthetic. An institutional analysis* (Ithaca, NY: Cornell University Press 1974).
- Dickie, G., *The Art Circle. A theory of art* (New York: Haven Publications 1984).
- Dijk, N. van, *De politiek van de literatuurkritiek. De reputatie-opbouw van Menno ter Braak in de Nederlandse letteren* (Delft: Eburon 1994).
- Dijk, N. van, 'Hernieuwde aandacht voor Carry van Bruggen. Over de levensduur van een literair oordeel', *Literatuur* 8 (mei-juni 1992) nr. 3, 166-172.
- DiMaggio, P., 'On Pierre Bourdieu. Review essay', *American Journal of Sociology* 84 (1979) nr. 6, 1466-1474.

- Dorleijn, G.J., '11 mei 1925: J.H. Leopold wordt zestig. Leopolds invloed op de moderne poëzie' in: M.A. Schenkeveld-Van der Dussen e.a. (red.), *Nederlandse literatuur. Een geschiedenis* (Groningen: Martinus Nijhoff Uitgevers 1993) 630-635.
- Ellis, J.M., *The theory of literary criticism. A logical analysis* (Berkeley: University of California Press 1974).
- Fens, K. en G.F.H. Raat, 'De vaste namen. De reputaties van Mulisch, Reve, Hermans en Wolkers' in: T. van Deel e.a. (red.), *Het literair klimaat 1970-1985* (Amsterdam: De Bezige Bij 1986) 67-88.
- Fens, K., 'Het witte achterland' in: Idem, *Een gedicht verveelt zich niet. Over poëzie* (Amsterdam: Querido 1987) 9-14.
- Flap, H.D. en Tazelaar, 'De rol van informele sociale netwerken op de arbeidsmarkt: flexibilisering en uitsluiting' in: H.D. Flap en A.A. Arts (red.), *De flexibele arbeidsmarkt. Theorie en praktijk* (Deventer: Van Loghum Slaterus 1988).
- Gamboni, D., *La plume et le pinceau. Odile Redon et la littérature* (Parijs: Editions de Minit 1989).
- Ganzeboom, H., *Leefstijlen in Nederland. Een verkennende studie* (Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau 1988).
- Gedin, P., *Literature in the marketplace* (Londen: Faber & Faber 1977).
- Getzels, J.W. en M. Csikszentmihaly, 'From problem solving to problem finding' in: I. Taylor en J.W. Getzels (red.), *Perspectives in creativity* (Chicago: Aldine Publishing Company 1975) 90-116.
- Glas, F. de, *Nieuwe lezers voor het goede boek. De Wereldbibliotheek en 'Ontwikkeling'/De Arbeiderspers vóór 1940* (Amsterdam: De Wereldbibliotheek 1989).
- Glott, P., *Buchkritik in deutschen Zeitungen* (Hamburg: Verlag für Buchmarktforschung 1968).
- Glott, P., 'Die Bedeutung der Kritik für das Lesen' in: A.C. Baumgärtner (red.), *Lesen. Ein Handbuch* (Hamburg: Verlag für Buchmarkt-Forschung 1974) 604-622.
- Goedegebuure, J., '16 maart 1983: Eerste uitzending van het televisieprogramma "Hier is Adriaan van Dis" – De invloed van de media op het literaire bedrijf' in: M.A. Schenkeveld-Van der Dussen e.a. (red.), *Nederlandse literatuur. Een geschiedenis* (Groningen: Martinus Nijhoff Uitgevers 1993) 846-852.
- Granovetter, M., *Getting a job. A study of contacts and careers* (Cambridge MA: Harvard University Press 1974).
- Griff, M., 'The recruitment and socialization of artists' in: M.C. Albrecht, J.H. Barnett en M. Griff (red.), *The sociology of art and literature. A reader* (Londen: Duckworth 1970) 145-158.
- Groeneweg, R., *Antoon Coolen: Derde Van der Helst. Een onderzoek naar vergeten worden* (Rotterdam 1992, doctoraalscriptie Maatschappijgeschiedenis, Erasmus Universiteit Rotterdam).
- Heilbron, J., 'De sociale dynamiek van autonome kunst. Over Pierre Bourdieu's cultuursociologie', *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift* 20 (1993) nr. 1, 132-146.
- Hohendahl, P.U., *The institution of criticism* (Ithaca/Londen: Cornell University Press 1982).
- Jager, G.Th.A. de, *Argumenten voor canonisering. De Vijftigers in de dag- en weekbladkritiek* (Utrecht 1992, proefschrift Rijksuniversiteit Utrecht).
- Janssen, S., *Keuzes met betrekking tot het aanbod van literaire teksten. Een institutioneel perspectief* (Tilburg 1986, doctoraalscriptie Taal- en Literatuurwetenschap, Katholieke Universiteit Brabant).

- Janssen, S., 'Institutional factors influencing the selection made by literary reviewers', *SPIEL/Siegener Periodicum zur internationalen empirischen Literaturwissenschaft* 7 (1988) nr. 2, 281-291.
- Janssen, S., The modus operandi of literary reviewers, in: E. Ibsch e.a. (red.), *Empirical studies in literature* (Amsterdam/Atlanta: Rodopi 1991) 185-194.
- Janssen, S., 'Kopland en de kritiek. Het functioneren van de literatuurkritiek, geïllustreerd aan de hand van de consensusvorming over de poëzie van Rutger Kopland' in: T. Bevers e.a. (red.), *De Kunstwereld. Productie, distributie en receptie in de wereld van kunst en cultuur* (Hilversum: Verloren 1993) 268-303.
- Janssen, S. e.a., *De literaire kritiek en haar functie. Een poging om een functioneel onderscheid aan te brengen tussen de journalistieke en de essayistische kritiek, aan de hand van de receptie van A. Alberts en A. van der Veen* (Tilburg 1984, verslag werkcollege Taal- en Literatuurwetenschap, Katholieke Universiteit Brabant).
- Janssen, S. en N. Olislagers, 'De rol van literaire tijdschriften bij de beslissing van literaire uitgeverijen om Nederlandstalige auteurs te laten debuten', *TTI/Interdisciplinair Tijdschrift voor Taal- en Tekstwetenschap* 6 (1986) nr. 3, 275-284.
- Janssen, S. en H. Leemans, 'Differences in consumer behavior between buyers of literature', *Poetics* 17 (1988) 563-575.
- Klautz, H., *Tien jaar literatuurkritiek. Een empirisch literatuursociologisch onderzoek naar de receptie van de romans van Louis Ferron in de periode 1974-1984* (Amsterdam 1990, doctoraalscriptie Instituut voor Neerlandistiek, Universiteit van Amsterdam).
- Kooij, H.A. van e.a., *De rol van intermediaire instituties in de reputatievorming van schilders* (Rotterdam 1991, verslag werkcollege Kunst- en Cultuurwetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam).
- Kramer, J.R., 'The social role of the literary critic' in: M.C. Albrecht, J.H. Barnett en M. Griff (red.), *The sociology of art and literature. A reader* (Londen: Duckworth 1970) 437-454.
- Laermans, R., 'Bourdieu voor beginners', *Heibel* 18 (1984) 21-48.
- Laurenson, D., 'The writer and society' in: D. Laurenson en A. Swingewood, *The sociology of literature* (Londen: Paladin 1972).
- Levy, E., 'The choice of acting as a profession' in: A.W. Foster en J.R. Blau (red.), *Art and Society. Readings in the sociology of the arts* (Albany: State University of New York Press 1989) 111-132.
- Mooij, J.J.A., 'Wat is een kunstwerk?' in: Idem, *Tekst en Lezer. Opstellen over algemene problemen van de literatuurstudie* (Amsterdam: Athenaeum Polak & Van Genneep 1979) 279-308.
- Munnichs, M. en C.J. van Rees, 1986, 'De cultuursociologie van Pierre Bourdieu. Enkele kanttekeningen bij La Distinction van Bourdieu', *TTI/Interdisciplinair Tijdschrift voor Taal- en Tekstwetenschap* 6 (1986) nr. 3, 317-337.
- Nash, D.J., 'The socialization of an artist. The American composer' in: A.W. Foster en J.R. Blau (red.), *Art and Society. Readings in the sociology of the arts* (Albany: State University of New York Press 1989) 85-96.
- Nochlin, L., 'Why have there been no great women artists?' in: T.B. Hess en E.C. Baker (red.), *Art and sexual politics* (Londen: Collier/MacMillan 1973).
- Nooy, W. de, *Richtingen en Lichtingen. Literaire classificaties, netwerken, instituties* (Tilburg 1993, proefschrift Katholieke Universiteit Brabant).
- Nooy, W. de en H. Verdaasdonk, 'Macht en deskundigheid binnen de literatuur' in: T. Stokking (red.), *De cultuur elite van Nederland. Wie maken en breken de kunst* (Amsterdam: Balans 1989) 193-206.



- Pedhazur, E.J., *Multiple regression in behavioral research. Explanation and prediction* (New York: Holt Rinehart & Winston 1982).
- Peterson, R.A., 'The production of culture. A prolegomenon', *American Behavioral Scientist* 19 (1976) 669-684.
- Peterson, R.A., 'Five constraints on the production of culture: Law, technology, market, organizational structure, and occupational careers', *Journal of Popular Culture* 16 (1982) 143-154.
- Péru, J., 'Une crise du champ littéraire français. Le débat sur la "littérature prolétarienne" (1925-1935)', *Actes de la Recherche en Sciences Sociales* 89 (1991), 47-65.
- Pinto, L., 'Tel Quel: Au sujet des intellectuels de parodie', *Actes de la Recherche en Sciences Sociales* 89 (1991), 66-77.
- Ponton, R., 'Naissance du roman psychologique. Capital culturel, capital social et stratégie littéraire à la fin du 19e siècle', *Actes de la Recherche en Sciences Sociales* 4 (1975) 55-81.
- Ponton, R., *Le champ littéraire de 1865 à 1905* (Parijs: EHESS 1977).
- Radford, C. en S. Minogue, *The nature of criticism* (Sussex: Harvester Press 1981).
- Rees, C.J. van, 'Advances in the empirical sociology and the arts: the institutional approach', *Poetics* 12 (1983a) 285-310.
- Rees, C.J. van, 'How a literary work becomes a masterpiece. On the threefold selection practised by literary criticism', *Poetics* 12 (1983b) nr. 4-5, 397-417.
- Rees, C.J. van, 'Empirical sociology of cultural productions. Editorial', *Poetics* 14 (1985) nr. 1-2, 5-11.
- Rees, C.J. van, *Literary theory and criticism. Conceptions of literature and their application* (Groningen 1986, proefschrift Rijksuniversiteit Groningen).
- Rees, C.J. van, 'How reviewers reach consensus on the value of literary works', *Poetics* 16 (1987) nr. 3-4, 275-294.
- Rees, C.J. van, 'De brugfunctie van Merlyn in de Nederlandse literatuurbeschuwing' in: K. Fens en H. Verdaasdonk (red.), *Op eigen gronden* (Utrecht: Hes uitgevers 1988) 43-64.
- Rees, C.J. van en G.J. Dorleijn, *De impact van literatuuropvattingen in het literaire veld. Aandachtsgebied literatuuropvattingen van de Stichting Literatuurwetenschap* ('s-Gravenhage: Stichting Literatuurwetenschap 1993).
- Ridgeway, S., 'Artist groups: Patrons and Gatekeepers' in: A.W. Foster en J.R. Blau (red.), *Art and Society. Readings in the sociology of the arts* (Albany: State University of New York Press 1989) 205-220.
- Ritchie, H., *Success stories. Literature and the media in England, 1950-1959* (Londen/Boston: Faber & Faber 1988).
- Rodden, J., *The politics of literary reputation. The making and claiming of 'St. George' Orwell* (New York: Oxford University Press 1989).
- Rollka, B., *Vom Elend der Literaturkritik* (Berlijn: Volker Spiess 1975).
- Rosengren, K.E., 'Literary criticism. Future invented', *Poetics* 16 (1987) 295-326.
- Schmidt, S.J., *Grundriss der empirischen Literaturwissenschaft. Teilband 2. Zur Rekonstruktion literaturwissenschaftlicher Fragestellungen in einer empirischen Theorie der Literatur* (Braunschweig/Wiesbaden: Vieweg 1982a).
- Schmidt, S.J., 'Die empirische Literaturwissenschaft ELW. Ein neues Paradigma', *SPIEL/Sieger Periodicum zur internationalen empirischen Literaturwissenschaft* 1 (1982b) nr. 1, 5-25.
- Schmidt, S.J., *Die Selbstorganisation des Sozialsystems Literatur im 18. Jahrhundert* (Frankfurt am Main: Suhrkamp 1989).

- Schücking, L.L., *The sociology of literary taste* (Londen: Kegan Paul Trench & Trubner 1944).  
[Vertaling van *Die Soziologie der literarischen Geschmacksbildung* (Bern/München 1931).]
- Tielebier-Langenscheidt, F., *Werbung für deutsche Gegenwartsliteratur. Ein Beitrag zur Theorie und Praxis der Literaturvermittlung* (Frankfurt am Main: Buchhändler-Vereinigung GmbH 1983).
- Tilborgs, D.J., 'Publishing literature and romance. An inquiry into Bourdieu's thesis on differences in characteristics of producers of cultural goods' in: E. Ibsch e.a. (red.), *Empirical studies in literature* (Amsterdam/Atlanta: Rodopi 1991) 223-229.
- Verdaasdonk, H., *Literatuurbeschouwing en argumentatie* (Amsterdam: Huis aan de Drie Grachten 1981).
- Verdaasdonk, H., 'De subsidiëring van letterkundige boekuitgaven door de Rijksoverheid' in: G. van Veldhoven e.a. (red.) *Overheidsbemoeienis. Opstellen uitgegeven ter gelegenheid van het 11e lustrum van de Katholieke Universiteit Tilburg* (Deventer: Kluwer 1982).
- Verdaasdonk, H., 'Social and economic factors in the attribution of literary quality', *Poetics* 12 (1983) 383-395.
- Verdaasdonk, H., 'Kwaliteitshierarchieën in boeken ten behoeve van het onderwijs in de Nederlandse literatuur', *Spektator* 13 (1984) 233-255.
- Verdaasdonk, H., 'Empirical sociology of literature as a non-textually oriented form of research', *Poetics* 14 (1985) nr. 1-2, 173-186.
- Verdaasdonk, H., 'Empirische literatuursociologie aan de Katholieke Universiteit Brabant. Achtergronden en aard van een onderzoeksprogramma', *TTT/Interdisciplinair Tijdschrift voor Taal- en Tekstwetenschap* 6 (1986) nr. 3, 211-218.
- Verdaasdonk, H., "Effects of acquired readership and reviewers' attention on the sales of new literary works", *Poetics* 16 (1987) 237-253.
- Verdaasdonk H. en K. Rekvelt, 'De kunstsociologie van Pierre Bourdieu', *De Revisor* (1981) nr. 3, 49-57.
- Verdaasdonk, H., en G. Seegers, 'The impact of socio-economic variables on cultural behavior. The case of subscribers to literary magazines', *Poetics* 19 (1990) 359-375.
- Viala, A., *Naissance de l'écrivain. Sociologie de la littérature à l'âge classique* (Parijs: Editions de Minuit 1985).
- Viehoff, R., *Literaturkritik 1973 und 1988. Aspekte des literaturkritischen Wertwandels* (Siegen: Lumis 1989).
- Wartofsky, M.W., 'Art, artworlds and ideology', *Journal of Aesthetics and Art Criticism* 38 (1980) 239-247.
- Weitz, M., *Hamlet and the philosophy of literary criticism* (Cleveland/New York: Meridian Books 1966) [1e druk 1964].
- Willems, E.J. *Interim-rapport. Enquête onder redacteuren en medewerkers verbonden aan kunstredacties van Nederlandse dag- en opinieweekbladen, 2 dln* (Amsterdam 1970, Instituut voor Perswetenschap).
- Willems, E.J. 'Selectiviteit bij het recenseren van kunst' in: H. Daudt (red.), *Selectiviteit in de massacommunicatie* (Deventer: Van Loghum Slaterus 1971) 56-82.
- Willems, E.J. en H. Prins. *Literaire recensies. Een kwantitatieve inhoudsanalyse* (Amsterdam 1977, Instituut voor Perswetenschap).
- Williams, R., *The long revolution* (Harmondsworth: Penguin 1980). [1e druk 1961]
- Wolff, J., 'The interpretation of literature in society. The hermeneutic approach' in: J.

Routh en J. Wolff (red.), 'The sociology of literature. Theoretical approaches', *Sociological Review Monographs* 25 (1977) 18-32.  
Zolberg, V.L., *Constructing a sociology of the arts* (Cambridge: Cambridge University Press 1990).

## Overzicht van tabellen

1. Het aanbod van poëzie en proza in 1978 en 1991
2. Titelproductie per type uitgeverij
3. Debuten totaal en per genre
4. De aandacht voor nieuwe proza- en poëzietitels uit 1978 en 1991
5. Verdeling van de recensies over het titelaanbod
6. Aandacht naar geografische herkomst
7. Aandacht naar genre
8. Aandacht per niet-literaire Nugi-rubriek
9. Aandacht naar type uitgeverij
10. Aandacht naar generatie
11. Aandacht voor debuten en overige nieuwe titels
12. Tijdsinterval tussen nieuwe titel en vorige titel van auteur
13. Variantie-analyse van verschillen in aandacht tussen *publikatieritme*-categorieën
14. Samenstelling van het corpus boektitels
15. Multiple regressie-analyse van de aandacht voor nieuwe titels met vijf prediktoren.
16. Multiple regressie-analyse van de aandacht voor nieuwe titels met als prediktoren *aandacht eerder werk* en *type uitgeverij*
17. Multiple vergelijkingen tussen de gemiddelde scores van de vijf uitgeverijcategorieën
18. Samenstelling van het corpus debuutwerken
19. Multiple regressie-analyse van de aandacht voor debuutwerken met als prediktoren *type uitgeverij* en *genre*
20. Multiple vergelijkingen tussen de gemiddelde scores van de vijf uitgeverijcategorieën
21. Recensieproductie per type periodiek
22. Aandacht naar genre en naar literair/niet-literair proza per type periodiek
23. Aandacht naar plaats van verschijning titel per type periodiek
24. Recensientengroepen en hun recensieproductie
25. Aandacht per recensientengroep voor drie titelcategorieën
26. Literaire nevenactiviteiten van auteurs per type uitgeverij
27. Literaire nevenactiviteiten van auteurs per aandachtscategorie
28. Creatieve tijdschriftbijdragen per aandachtscategorie
29. Literatuurbeschouwelijke activiteiten per aandachtscategorie
30. Literaire nevenfuncties per aandachtscategorie
31. De literair-kritische receptie van Koplants werk
32. De literair-kritische receptie van Verstegens werk
33. De literair-kritische receptie van Vogelaars creatieve werk
34. De literair-kritische receptie van Vogelaars beschouwende werk

## Bijlage III De literair-kritische selectie

### A. Titelproductie per uitgeverij

	1978			1991				
	T	Totaal	Poëzie	Proza	T	Totaal	Poëzie	Proza
Aarts	C	11 (2)	10 (2)	1 (0)	E	1 (1)	1 (1)	0
Agathon	C	8 (2)	4 (0)	4 (2)	E	3 (1)	0	3 (1)
Amber	–				C	13 (8)	1 (1)	12 (7)
Ambo	E	1 (0)	1 (0)	0	E	3 (0)	0	3 (0)
An Dekker	–				E	5 (4)	1 (1)	4 (3)
Arbeiderspers, De	A	50 (13)	7 (7)	43 (6)	A	79 (28)	12 (5)	67 (23)
Athenaeum Polak & Van Gennep	C	7 (7)	2 (2)	5 (0)	E	2 (1)	1 (0)	1 (1)
Bert Bakker	A	21 (5)	8 (2)	13 (3)	A	36 (13)	8 (5)	28 (8)
Beuk, De	D	14 (14)	11 (11)	3 (3)	D	25 (24)	25 (24)	0
Bezige Bij, De	A	38 (31)	8 (7)	30 (24)	A	82 (34)	9 (8)	73 (26)
Blitz	E	3 (0)	3 (0)	0	–			
Boekencentrum	E	2 (1)	2 (1)	0	E	3 (3)	2 (2)	1 (1)
Boekerij, De	D	16 (1)	0	16 (1)	D	7 (2)	0	7 (2)
Bosbes, De	D	15 (13)	13 (11)	2 (2)	E	3 (3)	0	3 (3)
Bosch & Keuning	D	10 (9)	0	10 (9)	E	1 (1)	0	1 (1)
Bruna	B	23 (6)	0	23 (6)	E	4 (4)	0	4 (4)
Bzztôh	E	4 (4)	0	4 (4)	E	4 (4)	0	4 (4)
Callenbach	D	8 (1)	1 (1)	7 (0)	E	3 (3)	3 (3)	0
Clauwaert, De*	E	5 (5)	0	5 (5)	C	8 (8)	0	8 (8)
Conserve	–				C	6 (4)	0	6 (4)
Contact	–				C	20 (12)	2 (2)	18 (10)
Corry Zelen	C	19 (13)	7 (7)	12 (6)	–			
Dabar & Luyten	–				E	3 (3)	2 (2)	1 (1)
Davidfonds*	E	3 (3)	0	3 (3)	C	7 (4)	1 (1)	6 (3)
Dedalus*	–				C	7 (6)	1 (1)	6 (5)

	1978			1991				
	T	Totaal	Poëzie	Proza	T	Totaal	Poëzie	Proza
Dilbeekse Cahiers*	-				C	12 (12)	12 (12)	0
Distel	E	3 (3)	0	3 (3)	-			
Donker	E	1 (1)	0	1 (1)	E	3 (3)	2 (2)	1 (1)
Elsevier-Manteau	A	47 (17)	4 (4)	43 (13)	-			
Fontein, De	D	14 (4)	1 (1)	13 (3)	B	39 (11)	3 (1)	36 (10)
Futile	E	4 (3)	3 (3)	1 (0)	-			
Gennep, Van	-				E	5 (3)	1 (1)	4 (2)
Geus, De	-				E	3 (3)	1 (1)	2 (2)
Gooise Uitgeverij	E	3 (1)	3 (1)	0	-			
Gottmer Haarlem	B	23 (10)	0	23 (10)	D	12 (8)	0	12 (8)
Groen & Zoon	-				E	4 (4)	0	4 (4)
Hadewijch*	-				E	5 (4)	0	5 (4)
Hardeman	-				E	4 (4)	0	4 (4)
Harmonie, De	C	7 (4)	3 (2)	4 (2)	C	15 (6)	3 (2)	12 (4)
Heibrand*	-				E	4 (4)	0	4 (4)
Heideland Orbis*	E	3 (3)	3 (3)	0	-			
Hertog, Den	-				D	11 (3)	6 (2)	5 (1)
Hoeve, De	-				D	6 (1)	0	6 (1)
Holkema & Warendorf	B	29 (5)	0	29 (5)	D	9 (2)	0	9 (2)
Holland	E	1 (0)	1 (0)	0	E	3 (3)	2 (2)	1 (1)
Hollandia	D	7 (4)	2 (0)	5 (4)	-			
Holmsterland	D	7 (5)	4 (3)	3 (2)	-			
Houtekiet*	-				C	15 (10)	3 (3)	10 (7)
Jansma	D	6 (4)	3 (3)	3 (1)	-			
Kern	D	6 (3)	0	6 (3)	-			
Knipscheer, In de	C	6 (4)	2 (2)	4 (2)	C	12 (10)	2 (2)	10 (8)
Kofschip, Het	-				D	14 (14)	13 (13)	1 (1)
Kok	B	25 (11)	7 (4)	18 (7)	B	48 (29)	24 (13)	24 (16)
Koofschep, De*	-				D	11 (11)	4 (4)	7 (7)
Koster	-				E	5 (2)	0	5 (2)
Kruseman	E	4 (2)	0	4 (2)	-			
Kwadraat	-				C	7 (6)	6 (6)	1 (0)
Lannoo*	E	3 (3)	3 (3)	0	C	6 (5)	5 (5)	1 (0)

	1978			1991				
	T	Totaal	Poëzie	Proza	T	Totaal	Poëzie	Proza
Lemniscaat	-				E	3 (3)	0	3 (3)
Leopold	D	7 (3)	0	7 (3)	-			
Leuvense Schrijversak- tie*	-				D	8 (8)	6 (6)	2 (2)
Loeb	C	13 (9)	1 (1)	12 (8)	E	1 (1)	0	1 (1)
Lotus	E	3 (1)	1 (1)	2 (0)	-			
Luitingh & Sijthoff	-				E	5 (3)	0	5 (3)
Manteau*	A	33 (11)	11 (5)	22 (6)	A	36 (21)	2 (2)	34 (19)
Merweboek	-				E	5 (5)	4 (4)	1 (1)
Meulenhoff	A	40 (10)	4 (2)	36 (8)	A	44 (32)	6 (6)	38 (26)
Mingus	-				E	3 (3)	2 (2)	1 (1)
Muntinga	-				E	4 (0)	-	4 (0)
Niemeijer	E	3 (0)	0	3 (0)	-			
Nijgh & Van Ditmar	A	26 (8)	2 (2)	24 (6)	C	19 (8)	1 (1)	18 (7)
Novella	-				E	4 (3)	0	4 (3)
Oorschoot, Van	C	6 (4)	2 (2)	4 (2)	C	17 (8)	9 (2)	8 (6)
Opwenteling	C	11 (11)	11 (11)	0	E	4 (4)	4 (4)	0
Orion/Gottmer Nijm.*	D	20 (17)	12 (12)	8 (5)	-			
Osinga	D	6 (2)	0	6 (2)	-			
Poëziecentrum*	-				E	5 (4)	5 (4)	0
Prom, De	-				C	9 (6)	3 (2)	6 (4)
Prometheus	-				C	12 (10)	1 (1)	11 (9)
Prov.Genootschap N-Br.	E	3 (0)	3 (0)	0	-			
Querido	A	76 (17)	11 (4)	65 (13)	A	80 (22)	17 (12)	63 (10)
RMB Press	D	6 (6)	6 (6)	0	-			
Rivière & Voorhoeve	E	4 (4)	0	4 (4)	E	3 (3)	2 (2)	1 (1)
Rodopi	D	6 (6)	4 (4)	2 (2)	-			
Roerdomp, De	E	3 (3)	0	3 (3)	C	6 (4)	2 (1)	4 (3)
Rotschild & Bach	-				E	3 (3)	1 (1)	2 (2)
Servo	-				E	4 (4)	1 (1)	3 (3)
Spectrum, Het	D	11 (4)	1 (1)	10 (3)	D	10 (9)	0	10 (9)
Spijk, Van	-				E	3 (3)	3 (3)	0
Stabo	D	6 (4)	2 (2)	4 (2)	-			

	1978			1991				
	T	Totaal	Poëzie	Proza	T	Totaal	Poëzie	Proza
Standaard*	C	10 (7)	0	10 (7)	–			
Strengholt	E	4 (3)	0	4 (3)	E	2 (2)	0	2 (2)
Teleboek	E	3 (2)	0	3 (2)	E	1 (1)	0	1 (1)
Thieme	E	3 (1)	0	3 (1)	–			
Thomas Rap	C	6 (6)	2 (2)	4 (4)	C	7 (6)	3 (2)	4 (4)
Tille	E	3 (1)	1 (1)	2 (0)	E	1 (1)	0	1 (1)
Tirion	–				E	3 (3)	0	3 (3)
Tol	E	4 (4)	0	4 (4)	–			
Vava	D	6 (4)	5 (4)	1 (0)	–			
Veen	C	10 (2)	0	10 (2)	A	26 (13)	2 (2)	24 (11)
Vleermuis, De	–				E	4 (4)	2 (2)	2 (2)
Vuurbaak, De	E	3 (3)	2 (2)	1 (1)	E	2 (2)	2 (2)	0
Westers	E	4 (0)	0	4 (0)	E	1 (0)	0	1 (0)
West-Friesland	B	22 (7)	0	22 (7)	B	59 (37)	0	59 (37)
Wever	E	5 (4)	1 (1)	4 (3)	–			
Witkam & De Bruyn	–				E	3 (0)	0	3 (0)
Zomer & Keuning	D	11 (9)	0	11 (9)	D	12 (11)	0	12 (11)
Zuid-Hollandse Uitgeversmij.	E	4 (3)	0	4 (3)	D	9 (6)	0	9 (6)

**Legenda:**

- Alleen uitgeverijen die in 1978 of 1991 meer dan 2 titels hebben uitgebracht zijn in de tabel opgenomen.
- T: A = groot literair; B = groot niet-literair; C = middelgroot literair; D = middelgroot niet-literair; E = klein.
- O: Tussen haakjes is steeds het aantal nieuwe titels vermeld.
- \*: In België gevestigde uitgeverij. De titels van de Vlaams/Nederlandse uitgeverscombinatie Orion Brugge/Gottmer Nijmegen zijn als Vlaams beschouwd, aangezien het hier vrijwel uitsluitend titels van Vlaamse auteurs betreft.



B. Aandacht voor nieuwe titels per uitgeverij

Type uitgeverij	1978				1991			
	AT	BT	GT	GBT	AT	BT	GT	GBT
A	115	105=91%	8.1	8.9	163	120= 74%	4.6	6.2
Arbeiderspers, De	13	13=100%	11.9	11.9	28	23=82%	6.7	8.1
Bert Bakker	5	5=100%	7	7	13	12=92%	6.5	7
Bezige Bij, De	31	30=97%	8	8.2	34	28=82%	6.7	8.1
Elsevier-Manteau	17	15=88%	7.3	8.3	-			
Manteau*	11	8=73%	2.2	3	21	10=48%	0.9	1.9
Meulenhoff	10	10=100%	8.3	8.3	32	21=66%	3.5	5.3
Nijgh & Van Ditmar	8	6=75%	5.3	7	C			
Querido	17	16=94%	12.5	13.3	22	18=82%	3.6	4.3
Veen	C				13	8=62%	3.1	5
B	39	12=31%	1	3.3	77	8=10%	0.2	1.8
Bruna	6	5=83%	4.8	5.8	E			
Fontein	D				11	5=46%	0.9	2
Gottmer Haarlem	10	2=20%	0.2	1	D			
Holkema & Warendorf	5	2=40%	1.2	3	D			
Kok	11	2=18%	0.2	1	29	3=10%	0.2	1.3
West-Friesland	7	1=14%	0.1	1	37	0	0	0
C	69	59=86%	5.1	6	133	63=47%	2.4	5
Aarts	2	2=100%	2.5	2.5	E			
Agathon	2	2=100%	2	2	E			
Amber	-				8	5=63%	1	1.6
Athenaeum Polak & Van Gennep	2	2=100%	6.5	6.5	E			
Clauwaert, De*	E				8	0	0	0
Conserve	-				4	3=75%	1.3	1.7
Contact	-				12	11=92%	6.2	6.7
Corry Zelen	13	12=92%	4.5	4.9	-			
Dauidsfonds*	E				4	0	0	0
Dedalus*	-				6	3=50%	0.8	1.7
Dilbeekse Cahiers	-				12	0	0	0

Type uitgeverij	1978				1991			
	AT	BT	GT	GBT	AT	BT	GT	GBT
Harmonie, De	4	3=75%	6.3	8.3	6	5=83%	7.5	9
Houtekiet*	-				10	4=40%	0.6	1.5
Knipscheer, In de	4	3=75%	5.3	7	10	4=40%	1.1	2.8
Kwadraat	-				6	0	0	0
Lannoo*	E				5	1=20%	0.2	1
Loeb	9	9=100%	9.6	9.6	E			
Nijgh & Van Ditmar	A				8	6=75%	4.0	5.3
Oorscot, Van	4	4=100%	11.8	11.8	8	8=100%	6.4	6.4
Opwenteling	11	5=46%	0.6	1.2	-			
Prom, De	-				6	4=67%	2.7	4
Prometheus	-				10	7=70%	5.9	8.4
Roerdomp, De	E				4	0	0	0
Standaard*	7	7=100%	4	4	-			
Thomas Rap	6	6=100%	3.8	3.8	6	2=33%	0.3	1
Veen	2	1=50%	4	4	A			
D	113	28=25%	0.6	2.6	100	6=6%	0.2	2.5
Beuk, De	14	6=43%	1.2	2.8	2.4	0	0	0
Boekerij, De	1	1=100%	2	2	2	1=50%	1.5	3
Bosbes, De	13	0	0	0	-			
Bosch & Keuning	9	2=22%	0.7	3	E			
Callenbäch	1	0	0	0	E			
Fontein, De	4	2=50%	1.3	2.5	B			
Gottmer Haarlem	B				8	0	0	0
Hertog, Den	-				3	0	0	0
Hoeve, De	-				1	0	0	0
Holkema & Warendorf	B				2	0	0	0
Hollandia	4	2=50%	1.5	3	-			
Holmsterland	5	0	0	0	-			
Jansma	4	0	0	0	-			
Kern	3	3=100%	2.7	2.7	-			
Kofschip, Het	-				14	0	0	0
Koofscheep, De*	-				11	1=9%	0.1	1

Type uitgeverij	1978				1991			
	AT	BT	GT	GBT	AT	BT	GT	GBT
Leopold	3	3=100%	3.7	3.7	–			
Leuvense Schrijversaktie*	–				8	0	0	0
Orion/Gottmer*	17	0	0	0	–			
Osinga	2	0	0	0	–			
RMB Press	6	0	0	0	–			
Rodopi	6	3=50%	1	2	–			
Spectrum, Het	4	0	0	0	9	4=44%	1.2	2.8
Vava	4	1=25%	0.3	1	–			
Zomer & Keuning	9	2=22%	0.2	1	11	0	0	0
Zuid-Hollandse Uitgeversmij.	E				6	0	0	0
E	108	37=34%	0.9	2.7	184	41=22%	0.7	3
TOTAAL	444	241=54%	3.4	6.2	657	238=36%	1.8	5.1

**Legenda:**

- Type uitgeverij: A = groot literair; B = groot niet-literair; C = middelgroot literair; D = middelgroot niet-literair; E = klein.
- AT = aantal nieuwe titels; BT = aantal besproken titels; GT = Gemiddeld aantal recensies per titels; GBT = Gemiddeld aantal recensies per besproken titel.

### C. Recensiegegevens per periodiek

	1978			1991		
	R	P	V	R	P	V
<b>WEEKBLADEN</b>	300	25	75 (70)	143	15	85 (82)
Elseviers Magazine	58	26	74 (59)	27	0	100 (100)
Groene Amsterdammer	51	18	82 (78)	5	0	100 (100)
Haagse Post	58	31	69 (67)	–		
Hervormd Nederland	–			20	20	80 (75)
HP/De Tijd	–			20	5	95 (95)
Nieuwe Linie	23	35	65 (65)	–		
Tijd	40	20	80 (78)	–		
Vrij Nederland	70	23	77 (73)	71	24	76 (72)
<b>LANDELIJKE DAGBLADEN</b>	398	25	75 (69)	395	17	83 (76)
Algemeen Dagblad	83	16	84 (78)	37	11	89 (68)
Nederlands Dagblad	23	48	52 (52)	20	30	70 (65)
NRC Handelsblad	75	29	71 (64)	110	22	78 (72)
Parool	87	26	74 (68)	45	4	96 (93)
Telegraaf	25	12	88 (68)	9	22	78 (67)
Trouw	39	28	72 (67)	70	21	79 (70)
Volkskrant	45	20	80 (73)	104	15	85 (81)
Waarheid	21	29	71 (71)	–		
<b>REGIONALE DAGBLADEN</b>						
Amersfoortse Courant	25	24	76 (40)	31	13	87 (87)
Binnenhof	35	3	97 (86)	33	15	85 (79)
Brabants Nieuwsblad	49	16	84 (73)	30	7	93 (90)
Drentse en Asser Courant	12	8	92 (67)	27	19	82 (82)
Friesch Dagblad	15	33	67 (53)	–		
Gelderlander	26	12	88 (81)	32	6	94 (94)
Gooi- en Eemlander	28	39	61 (50)	15	20	80 (80)
Haagsche Courant	37	16	84 (78)	79	14	86 (73)
Haarlems Dagblad	35	46	54 (51)	35	11	89 (77)
Leeuwarder Courant	130	30	70 (58)	66	15	85 (79)
Leidsch Dagblad	29	14	86 (72)	45	9	91 (76)

	1978			1991		
	R	P	V	R	P	V
Limburger	28	32	68 (64)	33	9	91 (85)
Nieuwsblad vh Noorden	39	5	95 (79)	19	11	89 (89)
Noord-Hollands Dagblad	7	0	100 (0)	-		
Prov. Zeeuwsche Courant	42	45	55 (55)	63	13	87 (86)
Rotterdams Dagblad	-			31	16	84 (77)
Rotterdams Nieuwsblad	40	15	85 (75)	-		
Stem	-			51	2	98 (90)
Tubantia	43	44	56 (44)	20	5	95 (90)
Utrechts Nieuwsblad	58	33	67 (59)	63	14	86 (86)
Vaderland	80	44	56 (54)	-		
Vrije Volk	38	5	95 (79)	-		
<b>TOTAAL</b>	<b>1494</b>	<b>26</b>	<b>74 (67)</b>	<b>1211</b>	<b>14</b>	<b>86 ( 80)</b>

**Legenda:**

R = totaal aantal recensies; P = percentage poëzierecensies; V = percentage prozarecensies (tussen haakjes is percentage recensies vermeld dat aan literair proza is gewijd).

## Bijlage IV Literaire nevenactiviteiten van auteurs

R	Categorie I	G	T	Bt	Bp	B	Lb	Lj	Lt	L	LN
13	Baart A	V	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
12	Berge H ten	V	*t	+t	+t	*t	+t	+t	+t	*t	3
14	Bernlef J	V	*t	+t	+t	*t	+t	-	+t	*t	3
11	Blaauw J*	P	*	-	-	-	-	+	-	*	2
14	Borgart B	V	*	-	-	-	-	-	-	-	1
17	Bosch F vd*	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	Brakman W	V	*t	+t	-	*t	-	-	-	-	2
14	Brand A*	V	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
14	Buddingh C	V	*t	-	+t	*t	-	+t	-	*t	3
15	Canaponi P*	V	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
13	Cartens J	V	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
17	Claus H	V	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
16	Cremer J	V	-	-	+t	*t	-	-	-	-	1
20	Haasse H	V	*t	+t	-	*t	+t	-	-	*t	3
22	Hart M 't	V	*t	+t	+t	*t	+t	+	-	*t	3
16	Hazeu W	V	*t	+t	+	*t	+t	+t	+	*t	3
14	Holsbergen J	V	*t	+t	+t	*t	+t	+t	+	*t	3
20	Hotz F	V	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
16	Koolhaas A	V	*t	+t	+t	*t	+t	+t	-	*t	3
16	Kopland R	P	*t	+t	+t	*t	-	-	-	-	2
12	Kouwenaar G	P	*t	-	-	-	+t	+t	+t	*t	2
13	Krabbe T	V	-	-	+t	*t	-	-	-	-	1
13	Kusters W*	P	*t	+t	+t	*t	-	-	-	-	2
15	Meinkema H	V	*t	-	+t	*t	-	-	+	*	3
17	Moonen A*	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Nooteboom C	V	*t	-	-	-	-	+t	-	*t	2
13	Poll K*	V	*t	-	+t	*t	+t	-	+t	*t	3
12	Raes H	V	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
21	Reve G	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Ruyslinck W	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Schippers K	V	*t	+t	+t	*t	-	+t	-	*t	3
21	Siebelink J	V	*t	+t	+t	*t	-	-	-	-	2
10	Tentje H	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
17	Toorn W van	V	*t	+t	+t	*t	-	-	-	-	2
21	Uyl B den	V	*t	+t	+t	*t	+t	+t	-	*t	3
14	Vogelaar J	V	*t	+t	+t	*t	+t	-	+t	*t	3
10	Vries H de	P	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Vries T de	V	-	+t	+t	*t	-	-	-	-	1
14	Winter L de	V	*	-	-	-	-	-	-	-	1
10	Zonderland P*	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
14	Zwier G*	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-

R	Categorie I	G	T	Bt	Bp	B	Lb	Lj	Lt	L	LN
8	Armando	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Augustin E	P	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Brunt N	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Büch B	P	*t	+t	+t	*t	-	-	-	-	2
7	Campert R	V	*t	-	-	-	-	-	+	*	2
8	Carmiggelt S	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Dalenoord F*	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
5	Eybers E	P	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Gils G	V	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
7	Haimon P	P	-	-	+	*	-	-	-	-	1
6	Heeresma M*	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
5	Herberghs L	P	-	-	+t	*t	-	-	-	-	1
6	Hoogstraten H*	P	*t	-	-	-	-	-	+	*	2
7	Jager J de	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Jagt B*	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Jansen B	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Kal J	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
8	Kars T	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Kerkhof K vd*	P	*	-	-	-	-	-	-	-	1
11	Knopper H	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Koomen M	V	-	-	+t	*t	-	-	-	-	1
7	Kousbroek R	V	-	+t	+t	*t	-	+	-	*	2
9	Kraft C	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Kuyper S*	V	*t	+t	+t	*t	-	-	-	-	2
5	May L	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
5	Mulisch H	P	*t	+t	-	*t	-	-	+t	*t	3
7	Pirana J*	V	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
7	Pleysier L	V	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
10	Polet S	V	*t	+t	+t	*t	+t	+t	-	*t	3
9	Rodenko O*	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Schouten R*	P	*t	+t	-	*t	-	-	-	-	2
8	Terlouw J*	V	-	-	-	-	+t	-	-	*t	1
9	Verstegen J	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Vinkenoog S	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
5	Vliet E van	P	*t	+t	-	*t	-	-	+	*	3
8	Waard E de*	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
6	Weemoedt L	P	-	-	-	-	-	-	-	-	-

R	Categorie I	G	T	Bt	Bp	B	Lb	Lj	Lt	L	LN
4	Baaren T van	P	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Berge C vd	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Beurskens H	P	*t	+t	-	*t	-	-	-	-	2
2	Blokker J jr	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
3	Boelens J	P	*	+	-	*	-	-	+	*	3
3	Boelens M	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0	Boot M	P	*	-	-	-	-	-	+	*	2
0	Cairo E	V	*t	+t	-	*t	-	-	-	-	2
2	Daisne J	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
4	Dhondt A	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Dorresteyn H*	V	*t	-	+t	*t	-	-	-	-	2
4	Evenhuis G	V	*	+t	+t	*t	+t	+t	-	*t	3
5	Franquinet R	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Golsteijn J*	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Hoon C de	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Janssen B	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Jong E de	V	-	-	+t	*t	-	-	-	-	1
5	Koeck P	V	-	-	+t	*t	-	-	-	-	1
1	Kruit J	P	*	-	-	-	-	-	-	-	1
3	Linden G vd	P	*t	-	-	-	-	-	-	-	1
0	Malsen W van	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Mangroelai K*	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Molin R*	P	*	-	-	-	-	-	+	*	2
3	Montag S	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Overeem J	V	*	+t	-	*t	+	-	+	*	3
1	Pot T	P	*	-	-	-	-	-	-	-	1
2	Sinninghe Dam- ste*	P	*	-	-	-	-	-	+	*	2
3	Vaandrager H*	P	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Verduyn J	P	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Vries D de	V	*	+t	+	*t	-	-	-	-	2
0	Vroom R*	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Warren H	P	*t	-	+	*	-	-	-	-	2
4	Wetering R vd*	P	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0	Wijnen J	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Wissen D van	P	-	-	-	-	-	-	-	-	-

**Legenda:**

- I: Proza-auteurs waarvan titel meer dan 11 recensies heeft ontvangen en dichters waarvan titel meer dan 9 recensies heeft ontvangen
- II: Proza-auteurs waarvan titel 7-11 recensies heeft ontvangen en dichters waarvan titel 5-9 recensies heeft ontvangen
- III: Proza-auteurs waarvan titel minder dan 7 recensies heeft ontvangen en dichters waarvan titel minder dan 5 recensies heeft ontvangen
- \*: De auteurs met een \* achter hun naam zijn debutanten in het betreffende genre.



- R: Aantal ontvangen recensies in Nederlandse dag- en weekbladpers
- G: Genre titel: P = Poëzie; V = Verhalend proza
- T: \*(t): creatieve bijdragen aan (grote) Nederlandse literaire tijdschriften in de periode 1975-1978.
- B: \*(t): beschouwende bijdragen in (landelijke) dag- en weekbladen of (grote) literaire tijdschriften gedurende de periode 1975-1978.
- Bt +(t): beschouwende bijdragen in (grote) literaire tijdschriften
- Bp +(t): beschouwende bijdragen in (landelijke) dag- en weekbladen
- L \*(t): literaire nevenfuncties in literaire (top)organen gedurende de periode 1975-1978
- Lb +(t): lid (prominente) literaire besturen of commissies
- Lj +(t): lid (prominente) literaire jury's
- Lt: +(t): lid redactie (groot) literair tijdschrift
- LN: Aantal literaire nevenactiviteiten gedurende de periode 1975-1978. Een score van 3 betekent dat de auteur creatieve bijdragen aan literaire tijdschriften heeft geleverd, beschouwende bijdragen in dag- en weekbladen of literaire tijdschriften heeft gepubliceerd en tenminste 1 van de bovengenoemde literaire nevenfuncties heeft vervuld.

## Bijlage V Nieuwe prozaschrijvers en dichters

Jaar	Prozaschrijvers	Dichters
1965	Andreas Burnier (1931) Kees Holierhoek (1941) Henk van Kerkwijk (1940) Ton van Reen (1941) Michaël Tophoff (1939) Jacq Firmin Vogelaar (1944)	Fritzi Harmsen van Beek (1927) Hans Vlek (1947) Hans van de Waarsenburg (1943)
1966	Helen Knopper (1934) Peter van Lieshout (1946) Koos van Zomeren (1946)	Gerrit Bakker (1939) Rein Bloem (1932) Johnny van Doorn (1944) Helen Knopper (1934) Rutger Kopland (1934) Neeltje Maria Min (1944) Riekus Waskowsky (1932-1977) Willem Wilmink (1936)
1967	J.C. Bijkerk (1928) Philo Bregstein (1932) Walter van den Broeck (1941, VI) Theo Kars (1940) Tim Krabbé (1943) Judicus Verstegen (1933) L.H. Wiener (1945)	Hans Bouma (1941) Jan Emiele Daele (1942-1978, VI) Louis Ferron (1942) Karel Soudijn (1944) Jan Vanriet (1948) Hans Wap (1943)
1968	Claude van den Berge (1945, VI) Frank Herzen (1933) Daniël Robberechts (1937, VI) Wouter Donath Tiegés (1945)	Marc Alstein (1947, VI) Stefaan van den Brecht (1941, VI) Hans Faverey (1933) Gerrit Komrij (1944) Dirkje Kuik (1929) Patricia Lasoen (1948, VI) Herman de Coninck (1944, VI) Kees Ouwens (1944) Ad Zuiderent (1944)
1969	Peter Andriessé (1941) Jan Emiel Daele (1942, VI) Edgar Caïro (1948) Hans Plomp (1944) Adriaan Venema (1941)	H. ter Balkt (1938) Tom van Deel (1944) Jules Deelder (1944) Herman de Coninck (1944, VI) Lucienne Stassaert (1936, VI) Freddy de Vree (1939, VI)

Jaar	Prozaschrijvers	Dichters
1970	Martin Hartkamp (1943) Wim Hazeu (1940) Arie B. Hiddema (1943) Boudewijn van Houten (1939) Marga Kool (1949) Hilbert Kuik (1938) Hans Vervoort (1939)	Arie van den Berg (1948) Thomans Grafdijk (1949) Jacob Groot (1947) Jacques Waterman (1928-1975)
1971	Maarten 't Hart (1944) Eelke de Jong (1935) Dirk Ayelt Kooiman (1946) Guus Kuyer (1942) Monika van Paemel (1945, VI) Ethel Portnoy (1927) K. Schippers (1936) Bernard Sijsma (1939) Kees Simhoffer (1934) Wim Zaal (1935)	Frans Esper Arie Gelderblom (1945) Frank Koenegracht (1945) Anton Korteweg (1944)
1972	Ben Borgart (1942) Johnny van Doorn (1944) Mensje van Keulen (1946) Guus Luijters (1943) Wim Noordhoek Maarten Biesheuvel (1939) Lidy van Marissing (1942)	Martien J.G. de Jong (1929) Jan Blokker Jr. (1952) Rien Vroegindewei (1944)
1973	Marc Alstein (1947, VI) Frank Martinus Arion (1936) Jan Donkers (1943) Ger Verrips (1928) C. te Winkel (1942)	Hans Dorresteyn (1940) Luuk Gruwez (1953, VI) Jan Kuijper (1947) Leonard Nolens (1947, VI) Willem Jan Otten (1951)
1974	Martine Carton (1944) Louis Ferron (1942) Wim Gijssen (1933) Guido Golüke R.A. Loesberg (1944) Hannes Meinkema (1943) Maartje Luccioni (1935) Ischa Meijer (1943) Doeschka Meijzing (1947) Tijmen Trolsky (1948)	Hendrik Carette (1946, VI) Sjoerd Kuijper (1952) Jan Kal (1946) Peter Verstegen (1938) Arie Visser (1944)

Jaar	Prozaschrijvers	Dichters
1975	Hester Albach (1954) Jan Cartens (1929) Bert Janssen (1945) Joyce & Co, 1950/51) Roeland Kerbosch (1941) Martin Koomen (1939) Frans Kusters (1949) Jan Siebelink (1938) Frans Stuger (1946) Kees Verheul (1940) Loekie Zvonik (1935)	Huub Beurskens (1950) Erika Dedinszky (1942) Jan Kooistra (1938) Peter Simpelaar (1954) Hans Tentije (1944)
1976	Jules Deelder (1944) Hans Dorrestijn (1940) Agnes de Haas (1939) F.B. Hotz (1922) Christine Kraft (1949) Aleida Leeuwenberg (1944) Rob Marinus Nicolaas Matsier (1945) Anja Meulenbelt (1945) Wouter Noordewier (1935) Leon de Winter (1954)	R.J. Blom (1948) Boudewijn Büch (1948) Harry de Jong (1952) Manuel Kneepkens (1942) Peter Nijmeijer (1947) Margriet Poort (1946)
1977	Marcus Heeresma (1936) J.L. de Jager (1949) Oek de Jong (1952) Frans Kellendonk (1951) Laurie Langenbach (1947-1984) G. Raat (1946) Greta Seghers (1942)	Lévi Weemoedt (1948)
1978	A.F.Th. van der Heijden (1951) Bouke Jagt (1944) A. Moonen (1978) J. Pirana Monika Sauwer (1946) Gerrit-Jan Zwier (1947)	Frits Dalenoord Jan Eijkelboom (1928) Harry Hoogstraten (1941) Wiel Kusters (1947) Gerry van der Linden (1955) Rob Schouten (1954) H.M. Vaandrager (1955) Elly de Waard (1940) Peter Zonderland (1947)

Jaar	Prozaschrijvers	Dichters
1979	Olaf Baltus Huub Beurskens (1950) A. Brand Jaap van Manen (1943) Kester Freriks (1954) Hans van Pinxteren (1943) Oscar de Wit (1935)	Robert Anker (1956) Bart Chabot (1955) Eva Gerlach (1948) Heleen Hildering Ed Leeftang (1929) Jean Pierre Rawie (1979)

## Bijlage VI Rutger Kopland<sup>1</sup>

### A. PUBLIKATIES<sup>2</sup>

#### Boekpublicaties

- R.H. van den Hoofdakker, *Behaviour and EEG of drowsy and sleeping cats* (Groningen 1966, proefschrift).
- *Onder het vee* (Amsterdam: Van Oorschot 1966) [tweede t/m achtste druk: 1970-1988].
- *Het orgeltje van Yesterday* (Amsterdam: Van Oorschot 1968) [tweede t/m veertiende druk: 1968-1988].
- *Alles op de fiets* (Amsterdam: Van Oorschot 1969) [tweede t/m elfde druk: 1970-1988].
- R.H. van den Hoofdakker, *Het bolwerk van de beterwetters. Over de medische ethiek en de status quo* (Amsterdam: Van Gennep, Kritiese Bibliotheek 1970) [tweede druk 1971].
- *Wie wat vindt heeft slecht gezocht* (Amsterdam: Van Oorschot 1972) [tweede t/m zevende druk: 1973-1988].
- *Winter en voorjaar* (Amsterdam: J. Meijer 1973) [bibliothele uitgave: 100 exemplaren].
- *Gulliver onder de reuzen* (Amsterdam: J. Meijer 1974) [bibliothele uitgave: 25 exemplaren].
- *Een lege plek om te blijven. Plaatsen/passages* (Amsterdam: Van Oorschot 1975) [tweede t/m zesde druk: 1976-1988].
- R.H. van den Hoofdakker, *Een pil voor Doornroosje. Essays over een wetenschappelijke psychiatrie* (Amsterdam: Van Gennep, Kritiese Bibliotheek 1976).
- *Eden. Gedicht van Rutger Kopland*. Met een lino van Cees Andriesen (Ulvenhout: Haans, Pen en Buriijn dl. 5, 1976) [bibliothele uitgave: 200 exemplaren].
- *Zoals de pagina's van een krant...* (Amsterdam: J. Meijer 1977) [bibliothele uitgave: 25 exemplaren].
- *Al die mooie beloften* (Amsterdam: Van Oorschot 1978) [tweede t/m vijfde druk: 1979-1988].
- *Gesprekken I* (Amsterdam: J. Meijer 1979) [bibliothele uitgave: 25 exemplaren].
- *Dit uitzicht* (Amsterdam: Van Oorschot 1982) [tweede en derde druk: 1982 en 1983].
- *Vroeger*. Met een inleiding van Michel Bartosik (Baarn: Atlanta Pers, Zeven Zestigters dl. 6, 1985) [bloemlezing, bibliothele uitgave: 117 exemplaren].
- *Voor het verdwijnt en daarna* (Amsterdam: Van Oorschot 1985) [tweede en derde druk: 1987 en 1988].
- *Verslagen van de W.T.F. Dertien ansichtkaarten* (Terhorst: Ser. J.L. Prop 1986) [bibliothele uitgave: 100 exemplaren].

<sup>1</sup> De gegevens in deze bijlage, die ik heb verzameld door raadpleging van de in Hoofdstuk V (paragraaf 2) vermelde bronnen, zijn gecontroleerd en aangevuld aan de hand van: Rijn Mulder en Gert Jan de Vries, *Zo voorgoed als een blad zij. Bibliografie van en over het werk van Rutger Kopland* (Oosterhesselen: De Klencke Pers 1992, verschenen als het twaalfde deel van de KWARTEL-REEKS in een oplage van 60 exemplaren).

<sup>2</sup> Gebruikte afkortingen: P = Poëzie, B = Beschouwend Proza.

- *In memoriam J.J. Slauerhoff*. (Enschede: De Oare Utjouwerij 1987).
- *Dankwoord bij de aanvaarding van de P.C. Hooftprijs 1988 uitgesproken in het Letterkundig Museum op 30 september 1988* (Amsterdam: Van Oorschot 1988).
- *Herinneringen aan het onbekende. Een keuze uit eigen werk* (Amsterdam: Van Oorschot 1988) [bloemlezing].
- *Het dorp* (Terhorst: Ser. J.L. Prop 1988) [bibliofiele uitgave: 100 exemplaren].
- *Dankzij de dingen* (Amsterdam: Van Oorschot 1989).
- *Al bijna* (Assen: Elferink 1989) [bibliofiele uitgave: 75 exemplaren].
- *Geduldig gereedschap* (Amsterdam: Van Oorschot 1993).

### Bijdragen kranten, tijdschriften en boeken<sup>3</sup>

- P 'Het Paard / Wandeling met B. / Eden. / De Kalkoenen', *Tirade* 8 (november 1964) nr. 95, 746-748.
- P 'Verhaaltje / De roeier / Grasveld in het maanlicht', *Tirade* 9 (mei 1965) nr. 100, 261-262.
- P 'Nooit zag ik de bergen zo / Hampstead Heath / Een psalm', *Tirade* 10 (april 1966) nr. 112, 244-246.
- P 'Winter', *Tirade* 11 (maart 1967) nr. 123, 188.
- P 'Weggaan / Winter', *Tirade* 11 (april 1967) nr. 124, 222-223.
- P 'Lente / Adieu', *Tirade* 11 (juli 1967) nr. 127, 358-359.
- P 'Reis', *Tirade* 11 (oktober 1967) nr. 130, 475-479.
- P 'Vier gesprekken', *Tirade* 11 (december 1967) nr. 132, 610-613.
- P 'Johnson Brothers Ltd.', *De Gids* 131 (1968) 312.
- P 'Stadstuintje', *Tirade* 12 (september 1968) nr. 139, 381-385.
- B 'In gelukkige verbittering of ongelukkige vertederling', *Algemeen Handelsblad*, datum onbekend [recensie betreffende Alfred Kossmann].
- P 'Oud buiten', *Algemeen Handelsblad*, 20 november 1968.
- B [Zonder titel], *De Nieuwe Linie*, 23 november 1968.
- P 'Terug naar de natuur / Tienduizend gedichten / Pilsje in de Kempen / Kinderen, arme stakkers', *Tirade* 12 (november 1968) nr. 142, 49-53.
- P 'Sonnetje over leven en dood', *Hollands Maandblad* 10 (1969), nr. 254, 29.
- P 'De dwaas bij het raam', *Hollands Maandblad* 10 (1969), nr. 256, 28-29.
- P 'Bloemetjes later / Stilleven / A memory of whiteness / Naar de vijver / Over de liefde', *Tirade* 13 (februari 1969) nr. 144, 84-88.
- B 'Dagboek van een dromer', *Algemeen Handelsblad*, 12 april 1969 [over het *Nagelaten werk* van Hans Lodeizen].
- B 'Wat binnen in zichzelf verward zit. Nieuwe poëzie van Gerrit Kouwenaar', *Algemeen Handelsblad*, 17 mei 1969 [over de bundel *100 gedichten*].
- P 'Intussen / Paar', *Hollands Maandblad* 11 (1969) nr. 258, 25.
- P 'Enkele filosofische notities / De natuur wederom', *Groningen* 11 (1969), 130.
- P 'Onze gasfabriek / De drie mogelijkheden van het menselijk denken / Zomertje', *Tirade* 13 (oktober 1969) nr. 150, 472-474.
- B 'Poëzie: een bijzondere manier van zeggen', *Algemeen Handelsblad*, 4 april 1970 [recensie betreffende Leo Vroman].
- B 'Wat zegt Bernlef als hij a zegt', *Algemeen Handelsblad*, 27 november 1970 [recensie].
- P 'Zomertje', *Tirade* 13 (1970), 472-474.

<sup>3</sup> Naast de in paragraaf 2 van Hoofdstuk V genoemde bronnen, zijn voor de periode 1964-1973 de tijdschriftafleveringen geraadpleegd van *Hollands Maandblad* en *Tirade*.

- P 'De macht van het evangelie / Jonge sla / Groeten uit glimmen', *Hollands Maandblad* 11 (1969) nr. 263, 25-26.
- P 'Blackbird', *Tirade* 14 (juni 1970) nr. 158, 352.
- P 'Julia / Enkele vogeltjes', *Hollands Maandblad* 12 (juli 1970) nr. 271-272, 48.
- P 'Son of a beach', *Algemeen Handelsblad*, 23 oktober 1970.
- B 'De bolle en holle kanten van Riekus Waskowsky', *Algemeen Handelsblad*, 22 januari 1971 [recensie].
- P 'De mechanica van een beweging / Geen generatie', *Soma* 2 (1971) 13.
- P 'Tussen de bloemen / Twee duiven in Siberië', *Tirade* 15 (februari 1971) nr. 164, 97-99.
- P 'De man in de tuin', *Hollands Maandblad* 13 (september 1971) nr. 285-286, 19.
- B 'Morbus Middletoni. De vreselijke lijdensweg zoals beschreven door Gerrit Krol in 'De ziekte van Middleton', *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde 1969-1970* (Leiden 1971) 12-24.
- P 'Gulliver onder de reuzen', *Tirade* 15 (1971) 386-393.
- P 'Heide met hond / Wie wat vindt heeft slecht gezocht / Oude boxer / Dat wij dat waren', *Tirade* 16 (januari 1972) nr. 173, 21-24.
- P 'Tussen de bloemen / Son of a beach / Twee duiven in Siberië / Enkele vogeltjes', *Vlaamse Gids* 56 (1972) 6.
- P 'Wanneer, waar?', *Yang* 8 (1972).
- P 'Om een kasteel, om een krot, om een vrouw', *Tirade* 16 (mei 1972) nr. 177, 271-272.
- P 'Gedicht over de Drentse A / Tegen het krakende hek', *Hollands Maandblad* 14 (juni 1972) nr. 294-295, 31.
- P 'Bij de paarden / Wanneer, waar?', *Soma* 3 (1972) 38.
- B R.H. van den Hoofdakker, 'Ijdeltuiten ontmoeten geen mensen', *Haagse Post*, 13 oktober 1973 [recensie betreffende Harry Mulisch].
- P 'Plaatsen/Passages (I, II, III)', *De Revisor* 1 (1974) nr. 2, 29.
- P 'Plaatsen/Passages (I t/m X)', *Tirade* 18 (juni 1974) nr. 198, 308-317.
- P 'Plaatsen/Passages (XII)', *De Revisor* 1 (1974) nr. 4-5, 32.
- P 'Plaatsen/Passages', *Tirade* 18 (december 1974) nr. 200, 593-594.
- P 'Plaatsen/Passages (XIX t/m XXII)', *De Revisor* 2 (1975) nr. 2, 21-22.
- B 'Poëzie, een bijzondere manier van zeggen', *Tirade* 19 (mei-juni 1975) nr. 205, 313-322 [over de poëzie van Leo Vroman].
- B 'Raakvlakken tussen psychiatrie en literatuur? Brief aan Theo Peeters', *Kreatief* 9 (september 1975) nr. 2-3, 313-322.
- B 'Verslagen van de W.T.F. Dertien ansichtkaarten', *De Revisor* 2 (december 1975) nr. 6, 10-15 en 24-31.
- B Rudy van den Hoofdakker, 'De dichter en de gek. Over het bestaande raakvlak tussen psychiatrie en literatuur', *U(niversiteits) K(rant)* (RU Groningen), 14 januari 1976.
- B 'Vandaag gelukkig een makkelijk proefwerk. Acht dichters in de schoolbank', *De Revisor* 3 (juni 1976) nr. 3., 50-51 [over 'Een moeder' in *Alles op de fiets*].
- P 'G', *Tirade* 20 (oktober 1976) nr. 218, 496-504.
- P 'Er moeten hier toch mensen wonen, ik luister / Lichaam van een vrouw, dat verlangt', *De Revisor* 3 (1976) nr. 6, 26.
- B 'Herkennen van wat ik nog niet wist' (Over de traditie van het nieuwe), *Vrij Nederland*, 29 januari 1977.
- B 'Kunst dat is heel fijn', *NRC Handelsblad*, 12 april 1977.



- [Tekening/zelfportret], *De Revisor* 4 (1977) nr. 2, 26.<sup>4</sup>
- B 'Want waar verdwijnt is hopeloos bewegen', *Tirade* 21 (mei 1977) nr. 225, 301-312 [over de poëzie van Tom van Deel].
- B 'Over het maken van een gedicht', *De Revisor* 4 (1977) nr. 3, 2.<sup>5</sup>
- P 'Breyten', *De Revisor* 4 (1977) nr. 3, 13.
- B 'Dichters en het grote gevoel', *NRC Handelsblad*, 5 november 1977 [recensie betreffende Anton Korteweg, Ans Wortel en Willem Hussem].
- P 'Zoals de pagina's van een krant', *De Revisor* 4 (1977) nr. 4, 11.
- P 'Vader, ik zie je gezicht weer, jaren', *Tirade* 22 (februari 1978) nr. 233, 70.
- P 'De rug van een hond die al weet', *Tirade* 22 (april 1978) nr. 235, 222.
- P 'De winter van Breughel, de heuvel met jagers', *Tirade* 22 (juni 1978) nr. 237, 349.
- P 'Schilderij', *De Revisor* 5 (1978) nr. 2, 32-33.
- P 'Al die mooie beloften', *De Revisor* 5 (1978) nr. 6, 19.
- B 'Vragen', *Bzzlletin* 7 (januari 1979) nr. 62, 29.
- P 'Gesprekken (I)', *De Revisor* 6 (1979) nr. 1, 42.
- B 'Een blinde kat', *NRC Handelsblad*, 29 december 1979.
- B 'Wat van binnen in zichzelf verward zit', *Dimensie* 4 (januari 1980) nr. 2, 56-60 [eerder in *Algemeen Handelsblad*].
- B 'Dagboek van een dagdromer', *Dimensie* 4 (januari 1980) nr. 2, 64-67 [eerder in *NRC*].
- B 'Poëzie laat niets gebeuren', *Bzzlletin* 8 (mei 1980) nr. 76, 37-39 [speciaalnummer K. Schippers].
- P 'Gesprek (I, II)', *Raster* (1980) nr. 15, 31-32.
- B 'Over poëzie', *Raster* (1980) nr. 15, 33.
- P 'Voort (I, II, III)', *Tirade* 24 (november 1980) nr. 260, 546-548.
- P 'Breyten' in: Breyten Breytenbach, *Vingermaan. Tekeningen uit Pretoria*. Met bijdragen van H.C. ten Berge, Rutger Kopland e.a (Amsterdam: Meulenhoff/Galerie Espace 1980) 15.
- P 'De landmeter / Stel (I, II, III)', *Raster* (1981) nr. 18, 7-9.
- P 'Drentse A (I t/m IV)', *Tirade* 25 (september 1981) nr. 268, 415-418.
- P 'Verder (I t/m V)', *Tirade* 25 (oktober 1981) nr. 269, 486-487.
- P 'Stel (I, II, III) / De landmeter / Drentse A (I) / Gesprek (I, II) in: *Ssst...literatuur* (Maastricht: Studium Generale RU Limburg 1981) 1-5.
- P 'Stel' in: *Gedichten in de keerkring* (Amsterdam: Stedelijk Museum 1981) 52.
- P 'Commentaren (I t/m V)', *Tirade* 26 (januari-februari 1982) nr. 272-273, 59-63.
- P 'Dode vogels (I, II, III)', *Raster* (1982) nr. 23, 165-167.
- P [Fragmenten uit] 'De wandelaar', *De Revisor* 10 (1983) nr. 2, 67.
- P [Fragment uit] 'De wandelaar' in: *Nacht van de poëzie* (Utrecht 1983).
- P 'Words die (I, II)' in: *Het orgasme van Lorre. Nieuwe verhalen, gedichten en artikelen* (Amsterdam 1983).
- B 'Zoals het daar lag. Over schilderen en schrijven', In: *Jopie Huisman* (De Toorts/De Vrieseborch 1983) 117-131.
- D R.H. van den Hoofdakker, 'Naar bed, naar bed. Hollands Dagboek', *NRC Handelsblad*, 31 december 1983.
- P 'Over de ouderlijke macht', *De Gids* 147 (1984) 675.

<sup>4</sup> Ook in: *Schrijvers tekenen zichzelf* (uitgave van De Revisor, tijdstip van verschijning onbekend).

<sup>5</sup> Ook in: *Kritisch Akkoord 1978* (Brussel 1978) 81-98 en in: Rutger Kopland, *Al die mooie beloften* (Amsterdam 1978) 35-55.

- P 'Natweiler. Vijf gedichten', *Nieuw Wereld Tijdschrift* 1 (1984) 25-27.
- P 'I cavalli di Leonardo / La porta del paradiso / Beekdal', *Raster* (1984) nr. 32, 37-41.
- P 'Dode vogels (I, II, III) in: *Nieuw verschijnen. Nog nooit eerder in boekvorm verschenen werk van...* (Groningen: Herfstchrift 1984).
- B 'Meer in dingen dan in mensen', *Nieuw Wereld Tijdschrift* 2 (1985) nr. 2, 47-50 [over de poëzie van J. Bernlef].
- P 'Die Kunst der Fuge (I t/m V)' in: *Met in zijn jaszak 17 eendeieren. 17 essays ter gelegenheid van de 300ste verjaardag van Johan Sebastiaan Bach* (Groningen 1985) 23-28.
- P 'Een middag op het land', *Tirade* 29 (december 1985) nr. 300, 516.
- B 'Een huis' in: *Literair leven in Groningen* (Amsterdam/Groningen 1985) 70-73.
- B [Brief] in: L. Pennings en B. Langeveld (red.), *Dichter bij de mensen. Het allernieuwste werk van onze allergrootste dichters* (Amsterdam 1986).
- P 'Het dwaalt, vloeit samen, valt uiteen, verdwijnt (in handschrift)' in: *Vijf jaar letteren in Tilburg 1981-1986* (Tilburg: Katholieke Universiteit Brabant) 23.
- P 'In de Winter (I, II, III)', *Tirade* 31 (februari 1987) 366-368.
- P 'Portret (I, II)', *De Revisor* 14 (1987) nr. 3, 15.
- P 'Water (I t/m V)', *Nieuw Wereld Tijdschrift* 4 (1987) 18-19.
- P 'Zelfportret', *Poëziekrant* 11 (1987) 2.
- P 'Het dorp (I, II) / De plek (I, II en III)', *Tirade* 32 (1988) nr. 315, 98-102.
- B 'Herinneringen aan het onbekende of Over tien manieren om uit te treden', *Tirade* 32 (juli-augustus 1988) nr. 317, 309-319 [Lezing, gehouden voor de Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam (SLAA) in Theater De Balie te Amsterdam op 17 februari 1988].
- B 'Dankzij de dingen', *Tirade* 32 (september-oktober 1988) nr. 318, 397-403 [Dankwoord bij de aanvaarding van de P.C. Hooftprijs 1988, uitgesproken in het Letterkundig Museum te Den Haag op 30 september 1988].
- P 'Schapen', *Tirade* 32 (november-december 1988) nr. 319, 519.
- P 'Schapen (in handschrift) / Schapen (in druk)', *Zefier* 3 (vierde kwartaal 1988) nr. 12, 70-71.
- B 'Wat bedoelt de dichter' in: Idem, *Herinneringen aan het onbekende. Een keuze uit eigen werk* (Amsterdam 1988) 5-7.
- P 'Portret met asperges' in: *Asparagus asparagus* (Venlo: Museum Van Bommel-Van Dam 1988) 51.
- P 'Portret met hond' in: *Komplot voor een vijftiger* (Utrecht 1988) 64.
- P 'In de winter (I, II, III)' in: *Herfstchrift. Nieuw werk van Robert Anker, J. Bernlef, Jan Elburg, Hans Faverey, Rutger Kopland, Gerrit Kouwenaar, Wiel Kuster en Hans Tentje* (Groningen 1988).
- P 'Portret met hond', *NRC Handelsblad*, 19 februari 1989.
- P 'Belvédère' in: *Schoon uitzicht. Gedichten op Sonbeeks Belvédère* (Oosterbeek 1989).
- P 'Over een glas' in: *De ongeveugelde Pegasus. Proza en Poëzie ter gelegenheid van het 75e lustrum van de Rijksuniversiteit Groningen* (Groningen 1989).
- P 'Dankzij de dingen (I t/m V)' in: *Poëzie en wetenschap = Poésie et science = Poetry and science* (Leuven: Europese Vereniging ter bevordering van de Poëzie 1989, Leuvense cahiers nr. 89) 98-102.
- B 'Over de verhouding tussen wetenschap en poëzie' in: *Poëzie en wetenschap = Poésie et science = Poetry and science* (Leuven: Europese Vereniging ter bevordering van de Poëzie 1989, Leuvense cahiers nr. 89) 157-163. Ook in: 'Poëzie en wetenschap = Poésie et science = Poetry and science', speciaalnummer van *Pi* 8 (september-decem-

- ber 1989) nr. 3-4, 157-163. Franse vertaling door Paul Gellings, 165-171, Engelse vertaling door Ria Leigh Loohuizen, 173-179.
- B 'Dichter, dichter', *Tirade* 34 (mei-juni 1990) nr. 328, 292-295 [onverzonden brief aan Leo Vroman / toespraak bij diens vijfenzeventigste verjaardag].
- P 'Landschap met rivier', *Tirade* 34 (1990) 404.
- P 'Een avond in Apulia', *De Revisor* 17 (1990) nr. 2, 51.
- P 'Geluidloze resten', *Nieuw Wereld Tijdschrift* 7 (1990) 42-43.
- B 'Over de verhouding tussen poëzie en wetenschap' in: *Forensen tussen literatuur en wetenschap* (Utrecht 1990) 11-19.
- P 'Stilleven met zonnebloemen' in: *Ommuurd veld. 30 gedichten voor Van Gogh* (Stichting Van Gogh 1990) 32.
- P 'In de tuin' in: *Vanaf de oude hoogte. Werk van elf Groninger auteurs* (Groningen 1990) 19.
- P 'Belvédère' in: *Nacht van de poëzie* (Utrecht 1990).

#### B. RECENSIES PER BUNDEL<sup>6</sup>

##### Onder het vee (1966)

###### *Nederlandse pers*

- P A. Nuis, 'Rutger Kopland. Dichter bij de koeien', *Het Parool*, 28 januari 1967.<sup>7</sup>
- G K. Fens, 'Henk van Kerkwijk, Hanny Michaëlis en Rutger Kopland. Bij drie bundels gedichten', *De Tijd*, 11 februari 1967.
- P P. Berger, 'Soorten van relativiteit. Gedichten van Hanny Michaëlis en Rutger Kopland', *Het Vaderland*, 17 februari 1967.
- P A. Visser, 'Onze dichters al soberder en nuchterder. Rutger Kopland: Speelse verzen', *De Telegraaf*, 10 maart 1967.

###### *Tijdschriften*

- J. Bernlef, 'Kroniek van de Nederlandse poëzie', *Wending* 22 (1967) 26-48.
- A. den Besten, 'Het debuut van Rutger Kopland', *Waagschaal* 22 (1967) 442-444.

##### Het orgeltje van Yesterday (1968)

###### *Nederlandse pers*

- G K. Fens, 'In het gezelschap van talrijke initialen', *De Tijd*, 20 maart 1968.
- G J. Bernlef, 'Het orgeltje van Yesterday. Gedichten met gemiddelde toon', *Algemeen Handelsblad*, 2 april 1968.
- P W. Brinkman, 'Geen hart op de tong', *De Groene Amsterdammer*, 13 april 1968.
- P H. Warren, 'Nieuwe dichtbundels. Kopland, Ellen Warmond, Hawinkels', *Provinciale Zeeuwse Courant*, 11 mei 1968.
- P K.L. Poll, 'Emoties verouderen niet', *Algemeen Handelsblad*, 25 mei 1968.
- P J.W. Oerlemans, 'Tussen zuchten en ademen. Gedichten van Rutger Kopland', *NRC*, 29 juni 1968.

<sup>6</sup> Gebruikte afkortingen: P = (overwegend) positief, N = (overwegend) negatief, G = gemengd/onduidelijk, - = recensie niet beschikbaar.

<sup>7</sup> Ook in: A. Nuis, *Twee schelven booi. Opmerkingen over poëzie en politiek* (Amsterdam: Meulenhoff 1968) 164-166.

- P G. Smit, 'Eenvoudige orgelklanken', *de Volkskrant*, 3 juli 1968.
- P P. Berger, 'Rutger Kopland. Dichten omdat het niet anders kan', *Het Vaderland*, 9 augustus 1968.
- P R. Fokkema, 'Poëzie in soorten', *Trouw*, 15 augustus 1968.
- P K. de Wit, 'Poëzie is kinderspel. Lucebert en Kopland', *Leeuwarder Courant*, 3 oktober 1968.
- P J. Elemans, 'Rutger Kopland. Poëzie met speelruimte', *Eindhovens Dagblad*, 12 oktober 1968.
- P A. Morriën, 'Verschuivingen tussen het landelijke en het persoonlijke', *Het Parool*, 19 oktober 1968.
- Vlaamse pers*
- P H. de Coninck, 'Ondertoon van onrust in Koplands gedichten', *De Standaard*, 20 juni 1968.
- Tijdschriften*
- P J. van der Vegt, 'Kontouren van de poëzie. De raad van de grijsaard', *Kentering* 10 (april 1969) nr. 2, 20-27.
- P F. de Swert, 'Poëziechroniek', *De Periscoop* 23 (mei 1973) nr. 7, 2.

#### Alles op de fiets (1969)

##### *Nederlandse pers*

- P K. Fens, 'Van spreektaal tot kunsttaal', *de Volkskrant*, 17 januari 1970.
- P H. van Santvoort, 'De kleinspraak van Hanny Michaëlis en het balken van Habakuk de Balker', *De Nieuwe Linie*, 31 januari 1970.
- N R. Waskowsky, 'Rutger Kopland: Alles op de fiets', *Nieuwsblad van het Noorden*, 31 januari 1970.
- G H. Warren, 'Nieuwe poëzie van Hanny Michaëlis en Rutger Kopland', *Provinciale Zeeuwse Courant*, 31 januari 1970.
- P W. Wilmink, 'Moeilijke dingen simpel onder woorden brengen. Nieuwe bundel van Rutger Kopland', *De Tijd*, 31 januari 1970.
- G C. Buddingh, 'Alles op de fiets van Rutger Kopland. Triest achterom zien', *Algemeen Dagblad*, 7 maart 1970.
- P H. Jonkers, 'Poëzie zonder grootspraak. Nieuwe bundels van Hanny Michaëlis en Rutger Kopland', *Eindhovens dagblad*, 21 maart 1970.
- P T. van Deel, 'Koplands sterke poëzie groeit in versobering', *Trouw*, 2 april 1970.
- P J. van der Vegt, 'Wie niet sterk is moet bedroefd zijn', *NRC*, 4 april 1970.
- P G. Krol, 'Echte poëzie van Kopland', *Algemeen Handelsblad*, 4 april 1970.
- P K. de Wit, 'Over de fiets, het zwerk en Leo', *Leeuwarder Courant*, 4 april 1970.

##### *Vlaamse pers*

- P H. de Coninck, 'Opnieuw Kopland. Opnieuw aanbevolen', *De Standaard*, 7 mei 1971.
- Tijdschriften*
- P P. Berger, 'Boeken. Rutger Kopland. "Alles op de fiets"', *Algemeen Kunsttijdschrift* 18 (april 1970) nr. 4, 123-124.

#### Wie wat vindt heeft slecht gezocht (1972)

##### *Nederlandse pers*

- P H. van Santvoort, 'Gedichten om koud van te worden. Rutger Kopland en Kees Wink-

ler', *De Nieuwe Linie*, 22 november 1972.

N Anoniem, *Nieuwsblad van het Noorden*, 6 december 1972.

P I. Sitniakowsky, 'S. Vestdijk was ook groot dichter', *De Telegraaf*, 6 januari 1973.

N K.L. Poll, 'De dichtkunst en haar vijanden', *NRC Handelsblad*, 12 januari 1973.<sup>8</sup>

P W. de Moor, 'Hebben de vijftigers wel bestaan? Aangrijpende gedichten van Bert Schierbeek', *De Tijd*, 27 januari 1973.

P W. Wilmink, 'De ongemakkelijke Jacob Groot. Rutger Kopland. Kunststukjes van Rutger Kopland', *De Tijd*, 10 februari 1973.

P T. van Deel, 'Nieuwe poëzie van Rutger Kopland', *Trouw*, 17 februari 1973.<sup>9</sup>

P A. Korteweg, 'Onmacht en verval in Rutger Koplants Wie wat vindt heeft slecht gezocht. Bundel fascinerende poëzie', *Het Parool*, 24 maart 1973.

P P.H. Dubois, 'Een poëzie van understatement en ironie. Dichters van het gewone woord', *Het Vaderland*, 7 april 1973.

#### *Tijdschriften*

P F. de Swert, 'Poëziechroniek. Een vraag zonder antwoord', *De Periscope* 23 (mei 1973) nr.7, 2.

### Een lege plek om te blijven (1975)

#### *Nederlandse pers*

P K. Fens, 'Beestenspul van Gerrit Komrij en de stille poëzie van Kopland', *de Volkskrant*, 5 juli 1975.

P A. Korteweg, 'Rutger Kopland publiceerde zijn vijfde bundel: Een lege plek om te blijven. Dichterlijk meesterschap', *Het Parool*, 9 augustus 1975.

P J. Bernlef, 'Een vraag en geen antwoord', *Haagse Post*, 23 augustus 1975.

P T. van Deel, 'Met een stok in je ziel roeren. Nieuwe poëzie van Rutger Kopland', *Trouw*, 13 september 1975.<sup>10</sup>

P R. Bloem, 'De wachterliederen van Rutger Kopland', *Vrij Nederland*, 25 oktober 1975.

P H. Dam, 'Trolsky solt met taal en lezer', *Algemeen Dagblad*, 24 juli 1976.

P R. Boltendal, 'Rutger Kopland, met kop en schouders', *Leeuwarder Courant*, 11 september 1976.

P F. Hoekstra, 'Rutger Kopland. De dubbelzinnigheid van de eenvoud', *Nieuwsblad van het Noorden*, 12 november 1976.

P P.H. Dubois, 'De poëzie van Rutger Kopland. Spreken in de wind en zwijgen', *Het Vaderland*, 13 november 1976.

#### *Tijdschriften*

P W. Kusters, 'Kroniek van de poëzie. Rutger Kopland: Het huis en de stilstaande tijd', *Kentering* 15 (oktober 1975) nr. 1, 1-2.

G J. de Zanger, 'Kopland is moe', *Boekenbus* 1 (1975) nr. 4, 52-54.

P L. Deflo, 'Gedichten als speelvelden van de geest. (Rutger Kopland en Herman de Coninck)', *Ons Erfdeel* 19 (september 1976) nr. 4, 582-586.

<sup>8</sup> Ook in: K.L. Poll, *Het principe van de omweg* (Amsterdam 1980) 130-134.

<sup>9</sup> Ook in: T. van Deel, *Recensies* (Amsterdam: Querido 1980) 143-147 (onder de titel *Hier, hier is 't*).

<sup>10</sup> Ook in: T. van Deel, *Recensies* (Amsterdam: Querido 1980) 148-151.

## Al die mooie beloften (1978)

### *Nederlandse pers*

- P J. Divendal, 'Het gevoel van je verlangen toen dat nog niet was vervuld', *De Nieuwe Linie*, 17 januari 1979.
- P J. Diepstraten, 'Het verloren paradijs van Rutger Kopland', *De Stem*, 17 februari 1979.
- P J. Bernlef, 'Een manier van bij elkaar horen', *Haagse Post*, 24 februari 1979.
- P W. de Moor, 'Het ambacht van de dichter. Rutger Kopland. Treuren om het verloren paradijs', *De Tijd*, 2 maart 1979.
- P W. Hazeu, 'Rutger Koplants brief aan G.', *Hervormd Nederland*, 3 maart 1979.
- P H. Warren, 'Dichters en verzen. Kopland, Bal, Büch, Weemoedt e.a.', *Provinciale Zeeuwse Courant*, 3 maart 1979.
- N P.M. Reinders, 'Kleine school der poëzie', *NRC Handelsblad*, 9 maart 1979.
- P R. Heite, 'Melancholie op afstand', *de Volkskrant*, 10 maart 1979.
- P A. Matthijsse, 'Haperende emoties bij Rutger Kopland', *Het Vaderland*, 17 maart 1979.
- P M. Salverda, 'Een moderne Cats', *Het Parool*, 30 maart 1979.
- G R. Bloem, 'In gesprek met Rutger Kopland. Gedichten en gedachten', *Vrij Nederland*, 31 maart 1979.
- P M. van Dijk, 'Kopland wil lang actueel blijven', *Algemeen Dagblad*, 13 april 1979.
- P A. van Nimwegen, 'Ongrijpbare weemoed van Rutger Kopland', *Utrechts Nieuwsblad*, 26 april 1979.
- N B. Büch, 'Rutger Koplants "mooie beloften" niet ingelost', *Leids Dagblad*, 3 mei 1979.
- P R.L. Fokkema, 'Gedichten, geen gedachten van Kopland', *Trouw*, 26 mei 1979.
- P R. Boltendal, 'Rutger Kopland. Al die mooie beloften', *Leeuwarder Courant*, 20 december 1980.

### *Vlaamse pers*

- P K. Fens, 'Verlegen poëzie', *De Standaard*, 23 maart 1979.

### *Tijdschriften*

- P G. Smit, 'Kopland', *Literama* 13 (april 1979) nr. 12, 446-447.
- P G. Wildemeersch, 'Rutger Kopland tussen verleden en toekomst', *Nieuw Vlaams Tijdschrift* 32 (oktober 1979) nr. 9, 8-9.<sup>11</sup>
- P W. Spillebeen, 'Al die mooie beloften van Rutger Kopland', *Dietsche Warande en Belfort* 124 (oktober 1979) nr. 8, 604-609.
- G T. Hermans, 'Mengel werk. Wie de waarheid spreekt is zelf een Kretenzer. Kroniek van de poëzie', *Neerlandica extra muros* (1980) nr. 34, 14-24.

## Dit uitzicht (1982)

### *Nederlandse pers*

- P W. Kusters, 'Leven in etappes. Gedichten van Rutger Kopland', *NRC Handelsblad* 23 april 1982.
- G R. Schouten, 'Er zit geen schot in de wereld. De opgegeven illusies van Rutger Kopland', *Vrij Nederland*, 24 april 1982.
- P J. Goedegebuure, 'De zinloosheid van de zingeving', *Haagse Post*, 24 april 1982.
- P J. Hontscharenko, 'Briljante poëzie en sonettensnotterij. Nieuw werk van Kopland en Rawie', *Nieuwsblad van het Noorden*, 7 mei 1982.
- P T. van Deel, 'Het huis van de dichter', *Trouw*, 27 mei 1982.

11 Ook in: *Kritisch Akkoord 1980* (Amsterdam 1980) 23-33.

- N H. Warren, 'Gedichten', *Provinciale Zeeuwse Courant*, 29 mei 1982.
- P P. Nijmeijer, 'Het besef van de dichter dat de tijd verstrijkt', *de Volkskrant*, 11 juni 1982.
- P H. Beurskens, 'De natuur heeft geen binnen', *De Groene Amsterdammer*, 16 juni 1982.
- G R. Anker, 'Omzien en verdergaan', *Het Parool*, 25 juni 1982.
- N J. Kooistra, 'Rutger Kopland. Uitzicht op wat ...', *Drentse en Asser Courant*, 31 juli 1982.<sup>12</sup>
- P A. van Nimwegen', *Utrechts Nieuwsblad*, 23 september 1982.
- G A. Zuiderent, 'Rutger Kopland laat het gedicht niet meer op eigen benen staan. Over een kale wereld', *De Tijd*, 7 januari 1983.
- P R. Boltendal, 'Zes bekende dichters', *Leeuwarder Courant*, 30 september 1983.
- Vlaamse pers*
- P W. Verlaen, 'Rutger Kopland. Poëzie die ver boven de middenmoot uitsteekt', *De Morgen*, 19 juni 1982.
- Tijdschriften*
- P R. Schouten, 'Ceterum Censeo', *Maatstaf* 30 (juni 1982) nr. 6, 84-85.
- P H. Oosterhuis, 'Rutger Kopland', *Literama* 17 (september 1982) nr. 5, 209.
- P W. Spillebeen, 'Uitzicht op uitzicht op leegte', *Dietsche Warande en Belfort* 127 (september 1982) nr. 7, 532-536.
- P T. Hermans, 'Wee de lezer die erom lacht. Kroniek van de poëzie', *Neerlandica extra muros* (1982) nr. 39, 58-64.
- P H. de Coninck, 'Volmaakt onverschillig', *Nieuw Vlaams Tijdschrift* 36 (1983) nr. 3, 347-360.<sup>13</sup>
- P A. van Assche, 'Rutger Kopland. Al reizend blijven', *Ons Erfdeel* 26 (maart 1983) nr. 2, 257-258.
- P P. van Loon, "'Misschien is dichten woorden vinden voor wat er niet was, voordat die woorden er waren'", *Poëziekrant* 7 (december 1983) nr. 6, 13.

#### Voor het verdwijnt en daarna (1985)

##### *Nederlandse pers*

- N H. Warren, 'Letters & Letteren. Een zekere veertiger', *Provinciale Zeeuwse Courant*, 28 september 1985.
- P P. Nijmeijer, 'De troost van het verdwijnen. Rutger Kopland en de illusie van een verzoening met de dood', *de Volkskrant*, 4 oktober 1985.<sup>14</sup>
- P W. Kusters, 'Gelukkig vergankelijk. Gedichten van Rutger Kopland', *NRC Handelsblad*, 4 oktober 1985.
- P K. van Domselaar, 'Rutger Kopland blijft intrigeren', *Utrechts Nieuwsblad*, 18 oktober 1985.
- P L. Oomens, 'Simpel spel met woorden', *Algemeen Dagblad*, 19 oktober 1985.
- P J. Jeensma, 'Koplands poëzie blijft in beweging', *De Waarheid*, 30 oktober 1985.
- P R.L. Fokkema, 'Kracht in zwakheid', *Trouw*, 7 november 1985.
- P J. Goedegebuure, 'De begoocheling gesignaleerd', *Haagse Post*, 9 november 1985.
- P R. Bloem, 'Nooit genoeg en altijd verder. Wat Rutger Kopland vast wil houden en laten gaan', *Vrij Nederland*, 16 november 1985.

<sup>12</sup> Ook in: *Drents-Groninger pers* van 31 juli 1982.

<sup>13</sup> Ook in: H. de Coninck, *Over de troost van pessimisme* (Antwerpen 1983).

<sup>14</sup> Ook in: A. Nuis e.a. (red.), *Jaar boek 1985-1986* (Amsterdam 1986) 84-87.

- P A. Matthijse, 'De gedichten zijn er, nu de lezers nog', *Haagsche Courant*, 16 november 1985.<sup>15</sup>
- P J. Niemöller, 'Kopland wordt interessanter. Natuurbeelden krijgen diepere betekenis', *Haarlems Dagblad*, 29 november 1985.
- P A. Zuiderent, 'De Opperlandse kunstgrepen van een aarzelende spreker. Nieuwe gedichten van Rutger Kopland', *De Tijd*, 13 december 1985.
- P H. Blanken, 'Een dichter verdwijnt in de bergen. Nieuwe poëzie van Rutger Kopland', *Het Vrije Volk*, 14 december 1985.
- N G. Middag, 'Het vloeit samen en herhaalt zich. Rutger Koplands poëzie wordt (te) filosofisch', *Het Parool*, 18 december 1985.

*Vlaamse pers*

- P L. Wenseleers, 'Zo voorgoed als een blad zij. Wat het is om Rutger Kopland te lezen', *Knack*, 11 juni 1986.

*Tijdschriften*

- H. Oosterhuis, 'Kopland en Eybers', *Literama* 20 (oktober 1985) nr. 6, 224-225.
- P R. Ekkers, 'Verlangen en herinnering', *Poëziekrant* 9 (november 1985) nr. 9-10, 18.
- P J. van der Kleij, 'Steeds meer verstilling in de poëzie van Rutger Kopland', *Vrijz. Vizier* 3 (november 1985) nr. 17, 6.
- P J. van der Vegt, 'Koplands fuga van het verdwijnen', *Ons Erfdeel* 29 (april 1986) nr. 2, 265-266.
- T. Hermans, 'De zekerheid der dingen die men niet ziet. Kroniek van de poëzie', *Neerlandica extra muros* (1986) nr. 46, 33-37.

**Herinneringen aan het onbekende (1988)**

*Nederlandse pers*

- G G. Middag, 'Het kwaakt, schreeuwt en geurt. De poëzie van P.C. Hooftprijs-winnaar Rutger Kopland', *NRC Handelsblad*, 7 oktober 1988.
- P K. Fens, 'Het stil verband', *de Volkskrant*, 7 oktober 1988.
- P T. van Deel, *Trouw*, 22 november 1988.
- G H. Warren, 'Dankzij de dingen', *Provinciale Zeeuwse Courant*, 8 april 1989.

*Vlaamse pers*

- P H. de Coninck, *De Morgen*, 4 november 1988.

**Dankzij de dingen (1989)**

*Nederlandse pers*

- P W. Kusters, 'De niemand die ik daar ben', *de Volkskrant*, 17 maart 1989.
- N H. Warren, 'Dankzij de dingen', *Provinciale Zeeuwse Courant*, 8 april 1989.
- N R. Schouten, 'De onthechting van een teleurgesteld verstand. Rutger Koplands vertoebeld uitzicht op de dingen', *Vrij Nederland*, 15 april 1989.
- P C.O. Jellema, 'Op zoek naar sporen van het verleden', *Nieuwsblad van het Noorden*, 17 april 1989.
- N G. Middag, 'De kip maakt zich klein. De ingekeerde wereld van Rutger Kopland', *NRC Handelsblad*, 21 april 1989.
- P J. Goedegebuure, 'Sporen', *Haagse Post*, 22 april 1989.

15 Ook in: *Rotterdams Nieuwsblad* van 16 november 1985.



- P A. Mathijse, 'Geen galmende taal bij Ellen Warmond. André Mathijse over nieuwe poëzie van Ellen Warmond, Rutger Kopland, Pierre Boskma en René Huigen', *Haagsche Courant*, 28 april 1989.
- P K. van Domselaar, 'Nieuwe poëzie van Rutger Kopland. "Wat weg moest, is weg"', *Utrechts Nieuwsblad*, 12 mei 1989.
- P M. Th. Niemeijer, 'Koplands nieuwste bundel. Zelfportret van een wereld', *Nederlands Dagblad*, 26 juli 1967.
- P Anoniem, 'Rutger Kopland kijkt in de wereld die er even niet meer is', *Leeuwarder Courant*, 4 mei 1990.
- Tijdschriften*
- P E. van Itterbeek, 'Rutger Kopland', *Pi* 8 (mei 1989) nr. 1, 166-167.
- P H. Brems, 'Dankzij de dingen', *Ons Erfdeel* 32 (september-oktober 1989) 587-589.
- P R. Ekkers, 'Rutger Kopland. Studie van een hand', *Poëziekrant* 13 (september-oktober 1989) nr. 5, 8.

#### C. ESSAYS EN STUDIES

- J.P. Guépin, 'Een dichter van het teloor', *Tirade* 14 (februari 1970) nr. 154, 11-128 [over de verstechniek in *Alles op de fiets*; ook in Guépin 1974].
- H.U. Jessurun d'Oliviera, 'Rutger Kopland: Melancholie van licht bevroren boerenkool' in: K. Fens e.a. (red.), *Literair Lustrum 2* (Amsterdam 1973) 189-202 [analyse van het gedicht 'Een lange wandeling in *Het orgeltje van Yesterday*].
- G. Elshout, 'Tarzan, een mythe van mannelijkheid', *Gedicht* 1 (april 1974) nr. 2, 29-31 [analyse van het gedicht 'Nog eenmaal Tarzan' uit *Wie wat vindt heeft slecht gezocht*].
- H. de Coninck, 'Rutger Kopland en "de regelrecht grote gevoelens waar het om gaat"', *Kreatief* 8 (december 1974) nr. 4-5, 70-74 [over de eerste vier bundels].
- J.P. Guépin, 'Een dichter van het teloor' in: Idem, *De tweede wet van Guépin. Essays* (Amsterdam 1974) 154-171 [eerder in *Tirade*].
- P. Berger, 'De tijd van het jaar. Liefde in drie gedichten van Rutger Kopland', *Bzzlletin* 7 (januari 1979) nr. 62, 3-11 [met name over 'Drie wintergedichten' uit *Het orgeltje van Yesterday*].
- H. de Coninck, 'Rutger Kopland: een oefening in verder komen', *Bzzlletin* 7 (januari 1979) nr. 62, 13-17 [over *Een lege plek om te blijven*].
- T. van Deel, 'Ik ga slaan dat het voelt. Over de poëzie van Rutger Kopland', *Bzzlletin* 7 (juni 1979) nr. 67, 44-46 [bevat kritiek op Poll; Lezing, gehouden in het HOT-theater op 29 januari 1979].
- H. de Coninck, 'Een heel hevig niets', *Tirade* 23 (juli 1979) nr. 247, 371-387 [ook in De Coninck 1983].
- H. Brems, 'Vier regeltjes Kopland. Een leesoefening', *Nova et Vetera* 56 (1979) nr. 5, 345-349 [over 'XIV' in *Een lege plek om te blijven*].
- J. de Gier, 'Rutger Kopland' in: *Uitgelezen. Reacties op boeken 4* ('s-Gravenhage 1979) 53-63 [overzichtsartikel].
- A. Zuiderent, 'Koplands afscheid van bergen en dalen', *Dimensie* 4 (januari 1980) nr. 2, 3-10 [over het berglandschap als lokatie in Koplands gedichten, met name in 'XVI' in *Een lege plek om te blijven*].<sup>16</sup>

<sup>16</sup> Ook in: *Voortgang van het onderzoek in de subfaculteit Nederlands van de Vrij Universiteit* (1980, Deel I) 75-85.

- W. Hazeu, 'Rutger Koplands lange brief aan G.', *Dimensie 4* (januari 1980) nr. 2, 24-26 [over 'G.' in *Al die mooie beloften*].
- L.M. Oostenbroek, 'Het bestaansrecht van een taal', *Dimensie 4* (januari 1980) nr. 2, 36-37.
- K. Helsloot, 'Koplandschap', *Dimensie 4* (januari 1980) nr. 2, 39-43 [over gedicht naar aanleiding van Breughels sneeuwlandschappen in *Al die mooie beloften*].
- B. de Haar, 'Kopland en Kouwenaar. Planimetrie van twee dichtertelijke ontwikkelingen', *Dimensie 4* (januari 1980) nr. 2, 44-56.
- A. van Assche, 'Het retorisch stamelen van Kopland', *Dimensie 4* (januari 1980) nr. 2, 61-63 [met name over 'Schilderij' in *Al die mooie beloften*].
- P. Hoefnagels, 'Dichter en dokter', *Dimensie 4* (januari 1980) nr. 2, 68-73.
- L. Deflo, 'Afscheid en verlangen. Enkele beschouwingen bij Rutger Koplands bundel "Een lege plek om te blijven"', *Dimensie 4* (januari 1980) nr. 2, 74-76.
- H. van Belle, *Een lege plek om te blijven. Een analyse* (Leuven 1980, proefschrift).
- W. Eurlings, 'Een confrontatie met de poëzie van Rutger Kopland', *Ssst...Literatuur* (Maastricht: Studium Generale RU Limburg 1981) 6-37.
- L. Deflo, 'De poëzie van Rutger Kopland. Een proces van denken en voelen tussen herinnering en verwachting', *Ons Erfdeel* 24 (juni 1981) nr. 3, 334-340.
- T. van Deel, 'Een gedicht schilderij', *Tirade* 25 (oktober 1981) nr. 269, 488-495 [over 'Schilderij' in *Al die mooie beloften*].<sup>17</sup>
- K. de Wit, 'Koplands fuga van het verdwijnen', *Ons Erfdeel* 24 (1981) 334-341.
- H. Brems, 'Terwijl je nog streelt, dat je weggaat' in: Idem, *Al wie omziet. Opstellen over Nederlandse poëzie 1960-1980* (Antwerpen/Amsterdam: Elsevier-Manteau 1981) 110-123 [over de verstechniek, met name over *Al die mooie beloften*].
- J. Bruls, *Van grijze melancholie en mistige zomeravond. Over poëzie van Rutger Kopland* (Utrecht: Stichting opleiding leraren 1981).
- H. van Belle, 'Rutger Kopland. Een plek is uitzicht op vroeger, op later, op verte', *Streven* 49 (februari 1982) nr. 5, 433-441 [met name over *Een lege plek om te blijven*].
- Th. Govaart, 'Ik heb geen antwoord', *Ons Geestelijk Leven* 60 (1983) nr. 4, 198-204 [over 'Een psalm' in *Onder het vee* en 'Al die mooie beloften' in *Dit uitzicht*].
- H. de Coninck, *Over de troost van pessimisme. Essays* (Antwerpen 1983) 23-28 en 199-256 [over Koplands werk tot en met *Dit Uitzicht*].
- A. Kooyman, 'Zinsafbreking in verzen. Perceptuele manipulatie bij Rutger Kopland', *Forum der Letteren* 25 (september 1984) nr. 3, 220-224.
- J. Bernlef, 'De utopie van het moment. Over de poëzie van Rutger Kopland', *Raster* (1984) nr. 32, 42-55 [ook in Bernlef 1987].
- H. van Belle, "'Voort" met Rutger Kopland', *Dietsche Warande en Belfort* 130 (februari 1985) nr. 2, 125-131 [met name over 'Voort' in *Dit Uitzicht*].
- K. Vanmarsenille, *Afscheid van verlangen en verlangen naar afscheid. Over de poëzie van Rutger Kopland* (Wilrijk 1985, proefschrift).
- C.J. van Domselaar, 'Rutger Kopland', in: A. Zuiderent, H. Brems en T. van Deel (red.), *Kritisch Lexicon van de Nederlandstalige literatuur na 1945* (Alphen aan den Rijn 1985).
- L. Deflo, 'Rutger Kopland. Een proces van denken en voelen tussen herinnering en verwachting' in: Idem, *Bij nader inzien* (Antwerpen: Manteau 1985) 178-193 [deels eerder verschenen in *Ons Erfdeel*].

17 Lezing ter gelegenheid van de Kopland-avond te Maastricht (Studium Generale RUL) op 2 april 1981.

- R. Bloem, 'Rutger Kopland' in: G.J. van Bork en P.J. Verkruisje, *De Nederlandse en Vlaamse auteurs* (Weesp: De Haan 1985) 329-330.
- E. Aerts, 'De poëzie van Rutger Kopland: Herkenbaar, maar toch nog raadselachtig genoeg', *Bries* 3 (september 1986) nr. 9, 40-42.
- W. Smulders, "Johnson Brothers Ltd." van Rutger Kopland', *Nieuwe Taalgids* 79 (juli 1986) nr. 4, 289-298 [analyse van 'Johnson Brothers Ltd.' in *Alles op de fiets*].
- I. Huyskens, 'Een gedicht, verteld', *Elke dag schrijf ik boek* 1 (november 1986) nr. 8, 32 [over 'Vertrek van dochters' in *Dit uitzicht*].
- W. Kusters, 'Rutger Kopland' in: M. Mooij en J. Gerritsen (red.), *Poetry International Rotterdam: 23-24 juni 1986 in De Doelen* (Rotterdam 1986) 54-57.
- J. Kuijper, 'Poëzie is altijd een kwestie van sommigen. Over Ouwens, Kopland, Faverey, Kouwenaar, Vroman' in: T. van Deel, N. Matsier en C. Offermans (red.) *Het Literair Klimaat 1970-1985* (Amsterdam 1986) 182-194.
- H. Verkuyl, 'Wie is G in Godsnaam?' in: C. Hamans, J. Wit en I. Schermer (red.), *In dienst van de tekst. 17 interpretaties van poëzie* (Amsterdam 1987) 99-105 [over 'Als je mij dan eindelijk zou kennen, ik' in *Al die mooie beloften*].
- H. Jacobs, 'Rutger Kopland. Melancholie van lichtbevroren boerenkool', *Leesteken* 7 (1988) 3, 3-5.
- J. Goedegebuure, 'Poëzie op het verdwijnpunt', *Tirade* 31 (maart-april 1987) nr. 309, 153-182 [vergelijkende studie over het werk van Kopland, Kouwenaar en Faverey; ook in Goedegebuure 1989].
- K. van 't Hof, 'Aan het meer. Bij een gedicht van Rutger Kopland', *Bzzlletin* 16 (augustus 1987) nr. 168, 22-26 [over 'Aan het meer' in *Wie wat vindt heeft slecht gezocht*].
- R. Wieg, 'Van die huiselijke dingen als leven en dood', *Tirade* 31 (november-december 1987) nr. 313, 611-622 [over Kopland en Toon Tellegen; blz. 612-616 over verschil vroegere en recentere poëzie van Kopland].
- J. Bernlef, 'De utopie van het moment. Over de poëzie van Rutger Kopland' in: Idem, *Op het Noorden. Essays* (Amsterdam: Querido 1987) 155-167 [eerder in *Raster*].
- G. Leistra, 'Poëzie van Kopland wordt steeds kaler', *Nieuwsblad van het Noorden*, 17 februari 1988.
- M. van N., 'Eerste 'ontvoogde' P.C. Hooftprijs. De poëtische therapie van Rutger Kopland', *De Standaard*, 18 februari 1988.
- A. Nuis, 'Liedjes van verlies en verlangen', *de Volkskrant*, 19 februari 1988 [overzichtsartikel naar aanleiding van P.C. Hooftprijs].
- A. Zuiderent, 'Superieur gemompel. Rutger Kopland, dichter met muur voor zijn mond', *De Tijd*, 26 februari 1988 [overzichtsartikel naar aanleiding van P.C. Hooftprijs].
- R. Elshout, 'Een volmaakt onvindbaar antwoord', *De Revisor* 15 (augustus 1988) nr. 4, 87-95 [uitgebreide reactie op Wieg 1987].
- R. Elshout, 'Aandacht voor het Teniersplein', *Bzzlletin* 17 (september 1988) nr. 158, 41-47 [over 'Schilderij' in *Al die mooie beloften*].
- C.O. Jellema, 'P.C. Hooftprijs. Rutger Kopland, gids in het gevoelsleven', *Nieuwsblad van het Noorden*, 30 september 1988.
- M.Th. Niemeyer, 'Een wandelaar zonder stok of staf. Rutger Kopland winnaar van de P.C. Hooftprijs 1988', *Nederlands Dagblad*, 30 september 1988 [overzichtsartikel naar aanleiding van P.C. Hooftprijs].
- C.O. Jellema, 'De angst om zichtbaar te zijn', *Zefier* 3 (vierde kwartaal 1988) nr. 12, 5-8 [over het paardmotief].
- H. Vandevoorde, 'De kroost van het Koplandisme', *Zefier* 3 (vierde kwartaal 1988) nr.

- 12, 9-23 [over Kopland en de kritiek].
- S. Evenepoel, 'Wie wat vindt heeft slecht gezocht. (Of: de anti-lyriek van Rutger Kopland)', *Zefier* 3 (vierde kwartaal 1988) nr. 12, 24-34 [over de ontvangst van de bundel *Wie wat vindt heeft slecht gezocht*].
  - K. van Domselaar, "Die Kopland, dat kan toch helemaal niet". Over al die mooie beloften', *Zefier* 3 (vierde kwartaal 1988) nr. 12, 35-49 [taalkundige benadering van het gedicht 'Al die mooie beloften' uit *Dit uitzicht*].
  - J. Brockway, 'Kopland in het Engels vertalen', *Zefier* 3 (vierde kwartaal 1988) nr. 12, 50-58 [over *The Prospect and The River*].
  - P. Gellings, 'Rutger Kopland vertalen', *Zefier* 3 (vierde kwartaal 1988) nr. 12, 59-62 [over *Songer à Partir*].
  - M. de Smet, 'Was ik er al? Enige evolutie bij Rutger Kopland?' *Zefier* 3 (vierde kwartaal 1988) nr. 12, 63-64.
  - W. Kusters, *Monoloog in de bergen. Over Rutger Kopland. Met een nawoord van Camiel Hamans* (Maastricht: Gerards en Schreurs 1988) [bundeling van zeven radiovoordrachten over het werk van Kopland].
  - S. Evenepoel, 'Twintig jaar Kopland in Vlaanderen (1965-1985)', *Ons Erfdeel* 31 (december 1988) nr. 5, 721-731 [over de receptie van Kopland in de Vlaamse kritiek].
  - L. Nobel, 'Het is dit alles te zamen', *Appel* 14 (juni 1989) nr. 2, 111-119 [over 'Die Kunst der Füge' in *Voor het verdwijnt en daarna*].
  - S. Evenepoel, 'Rutger Kopland. Alles op de fiets', *Lexicon van literaire werken* 2 (juni 1989).
  - W. Spillebeen, 'Gedicht geopend', *Dietsche Warande & Belfort* 134 (augustus 1989) nr. 4, 464-465 [over 'Vertrek van dochters' in *Dit uitzicht*].
  - P. Wouters, "'Ik heb geen antwoord". Over de recente poëzie van Rutger Kopland', *WeL* 7 (december 1989) nr. 1, 29-35.
  - H. Brems, 'Hoe het geheim zich uitbreidt' in: M. de Clercq e.a. (red.), *Ingenti spiritu. Hulde-album opgedragen aan Prof. Dr. W.P.F. van der Geest ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag* (Brussel 1989) 31-37 [over 'I cavelli di Leonardo' uit *Voor het verdwijnt en daarna*].
  - C.J. van Domselaar, 'Rutger Kopland' in: A. Zuiderent, H. Brems en T. van Deel (red.), *Kritisch Lexicon van de Nederlandstalige literatuur na 1945* (Alphen aan den Rijn 1989). (aanvulling)
  - J. Goedegebuure, 'Poëzie op het verdwijnpunt' in: Idem, *Nederlandse literatuur 1960-1988* (Amsterdam: De Arbeiderspers 1989) 192-222 [eerder in *Tirade*].

#### D. INTERVIEWS

- B. Bos, 'Rutger Kopland. "Het beloofde land is verboden"', *De Nieuwe Linie*, 30 maart 1968.
- L. van Marissing, 'Poëzie in dienst van wat dan ook kan alleen maar motieven verdoezelen', *de Volkskrant*, 8 oktober 1969 [ook als Van Marissing 1971].
- R. Daniëls en J. Breugelmans, "'n Gesprek als 'n cirkel met Rutger Kopland', *Derhalve* 2 (juni 1970) nr. 5, 45-49.
- E. Beenker, 'Het liefst zou ik ironische smartlappen willen schrijven. De dichter Rutger Kopland over "het échec van het grote gevoel"', *Nieuwsblad van het Noorden*, 5 juni

- 1970 [naar aanleiding van Jan Campertprijs].<sup>18</sup>
- R. Dijkhuis, 'Rutger Kopland. Poëzie een verslag van eye-openers', *Winschoter Courant*, 5 december 1970.
  - H. Holzhaus, 'Rutger Kopland. "Mijn gedichten zijn ogenschijnlijk mooie plaatjes"', *De Tijd*, 5 december 1970.
  - L. van Marissing, 'Rutger Kopland. De macht en onmacht van woorden' in: Idem, *28 interviews* (Amsterdam 1971) 161-165 [eerder in *de Volkskrant*].
  - W.M. Roggeman, 'Gesprek met Rutger Kopland', *De Vlaamse Gids* 56 (januari 1972) nr. 1, 2-5. (ook als Roggeman 1975)
  - P. Piryns en H. De Coninck, 'Humo sprak met Dr. R.H. van den Hoofdakker (Rutger Kopland)', *Humo* 1696 (maart 1973) 37.
  - P. Piryns en H. De Coninck, 'Het plaatsvervangend verdriet van Rutger Kopland', *Vrij Nederland*, 21 april 1973 [over *Het bolwerk van de beterswetters* en de psychiatrie; herziene versie van interview in Humo].
  - T. van Deel, 'Zoals die kat', *De Revisor* 2 (november 1975) nr. 5, 3-10 [met name over *Een lege plek om te blijven*; ook als Van Deel 1979].
  - W.M. Roggeman, 'Gesprek met Rutger Kopland' in: Idem, *Beroepsgeheim* ('s-Gravenhage 1975) 91-104 [eerder in *De Vlaamse Gids*].
  - A.J. Heerma van Voss, 'Strijdbaarder melancholie', *Haagse Post*, 20 maart 1976 [over verband tussen poëzie en psychiatrie].
  - R. Mulder, 'Rutger Kopland. Naar een strijdbare vorm van melancholie', *NRC Handelsblad*, 19 november 1976.
  - F. Jacobs, 'Praten met Rutger Kopland. Vragen beter dan antwoorden', *De Rode Vaan*, 9 maart 1978.
  - T. van Deel, 'Rutger Kopland. Poëzie als vorm van vragen en oproepen. Interpretatie van de cyclus G.', *Windscherm* 2 (oktober 1978) nr. 11, 4-20.
  - T. van Deel, 'Al die mooie beloften', *Trouw*, 15 december 1978 [met name over 'G.']; ook als Van Deel 1980].
  - J. Diepstraten en S. Kuyper, 'Van een gedicht zou je willen dat het een soort ontmoetingsplek is... Kijk hier ben ik, ga je gang. Johan Diepstraten en Sjoerd Kuyper in gesprek met Rutger Kopland', *Bzzlletin* 7 (januari 1979) nr. 62, 19-28 [ook als Diepstraten en Kuyper 1980].
  - R. Holtkamp, 'Bij de poëzie van Rutger Kopland', *Let. Krant RUG* 4 (september 1979) nr. 4, 1-7.
  - T. van Deel, 'Zoals die kat' in: Idem, *Bij het schrijven* (Amsterdam: Querido) 9-31 [eerder in *De Revisor*].
  - A. Korteweg, 'De dromen houden het niet. Anton Korteweg in gesprek met Rutger Kopland', *Dimensie* 4 (januari 1980) nr. 2, 11-23 [gesprek gehouden in het HOT-theater op 29 januari 1979].
  - T. van Deel, 'Al die mooie beloften. Tom van Deel in gesprek met Rutger Kopland', *Dimensie* 4 (januari 1980) nr. 2, 27-30 [eerder in *Trouw*].
  - J. Brokken, 'Rutger Kopland en de gevoeligheid', *Haagse Post*, 3 mei 1980.
  - J. Diepstraten en S. Kuyper, 'Rutger Kopland' in: Idem: *Dichters* (Amsterdam 1980)

<sup>18</sup> Ook in: *Haarlems Dagblad* van 9 juni 1970 ('Rutger Kopland: de ongeldigheid van grote gevoelens'), *Gooi- en Eemlander* van 11 juni 1970 ('Rutger Kopland kan niet tegen een jong kropje sla'), *Provinciale Zeeuwsche Courant* van 11 juni 1970 ('Rutger Kopland schrijft het liefst ironische smartlappen. Het échec van 't grote gevoel') en *Amersfoortse Courant* van 12 juni 1970 ('Dichter (zenuwarts) Rutger Kopland: Ironische smartlappen zou ik het liefst schrijven').

- 237-262 [ook in *Bzzlletin*].
- H. Blanken, “Wat me werkelijk kwaad maakt kan ik in mijn poëzie niet kwijt”, *Het Vrije Volk*, 19 juni 1982.
  - C. van der Heijden, ‘Een brug over de Drentse A. Chris van der Heijden in gesprek met Rutger Kopland’, *Bzzlletin* 11 (november 1982) nr. 100, 64-68 en 74 [over literaire kritiek].
  - M. Schouten, ‘Dat er eindelijk eens geen woord poëzie uitkomt’, *de Volkskrant*, 21 december 1984.
  - M. Käss, ‘Om mijn ziel levend te houden’ [Interviews met Tom van Deel en Rutger Kopland], *Literama* 19 (1984) nr. 4-5, 163-164.
  - R. Meijer e.a., ‘Het beeldgedicht. Interview met Rutger Kopland’, *Meer Min* 8 (1985) nr. 6, 10-13.
  - T. van Deel, ‘Zorgvuldig constateren dat het niet kan. Tom van Deel in gesprek met Rutger Kopland’, *Nieuw Wereld Tijdschrift* 2 (1985) nr. 3, 59-63 [ook als Van Deel 1986].
  - T. van Deel, ‘Zorgvuldig constateren dat het niet kan’ in: Idem, *De komma bij Krol en andere essays* (Amsterdam: Querido 1986) 142-154 [eerder in *Nieuw Wereld Tijdschrift*].
  - J. Geerlings en G. Heijnen, “‘Taal is er niet alleen om verhalen te vertellen...’”. Diepzee interviewt Rutger Kopland’, *Diepzee* 3 (1986) nr. 6, 20-25.
  - A. Schreuder, ‘Rutger Kopland: “Het Frans is armer dan het Nederlands”’, *NRC Handelsblad*, 6 maart 1987 [naar aanleiding van verschijning van *Songer à Partir* bij Gallimard].
  - P. de Moor, ‘Onze dromen zullen wijken voor feiten. Rutger Kopland over zijn poëzie’, *Hervormd Nederland Magazine*, 18 juli 1987.<sup>19</sup>
  - H. Eggels, “‘Een gedicht is als een afgebroken schaakspel’”. In gesprek met Rutger Kopland’, *Bzzlletin* 16 (augustus 1987) nr. 148, 17-21.
  - J. Koelewijn, ‘Het Duo. Rutger Kopland en Ria Leigh, de dichter en zijn vertaalster’, *Vrij Nederland*, 5 september 1987.
  - G. van Schoonhoven, ‘Rutger Kopland. “Prijzen nuttig voor een schrijver”. Hooftprijs voor Groninger dichter en hoogleraar’, *Amersfoortsche Courant*, 23 februari 1988.<sup>20</sup>
  - F. Hoekstra, “‘Gedichten schrijven is geen zweverige bezigheid’”, *Nieuwsblad van het Noorden*, 26 februari 1988.<sup>21</sup>
  - P. de Moor, ‘Feiten zijn sterker dan dromen. De vernieuwde P.C. Hooftprijs werd aan de dichter Rutger Kopland toegekend. Een gesprek’, *Knack*, 2 maart 1988.
  - P. Piryns, ‘Stroomdal. Rutger Kopland: “Er is nog zoveel dat on gezegd is”’, *Vrij Nederland* 7 mei 1988.
  - G. Termeer, ‘De onmogelijke scheiding tussen poëzie en wetenschap. Prof. van den Hoofdakker (Rutger Kopland): “Ik heb het schrijven steeds beschouwd als iets dat ik erbij deed”’, *KU Nieuws* (Universiteitskrant Nijmegen), 26 augustus 1988.<sup>22</sup>

19 Ook in: *Poëziekrant* 11 (juli-augustus 1987) nr. 4, 2 (onder de titel 'Rutger Kopland: "uiteindelijk zullen onze dromen wijken voor de feiten")

20 Ook in: *Het Binnenhof* van 26 februari 1988 (onder de titel 'Prijs komt als een volslagen verrassing').

21 Ook in: *Provinciale Zeeuwse Courant* van 5 maart 1988 (onder de titel 'Rutger Kopland...ontdekken waar het niet om gaat') en *De Gooi- en Eemlander* van 12 maart 1988 (onder de titel 'Een gedicht moet passen als een hand in een handschoen').

22 Ook in: *U(niversiteitskrant) K(rant)* (RU Groningen), 29 september 1988.

- J. Reyniers en C. van de Velde, 'Europees poëziefestival. Rutger Kopland "Het schrijven van een gedicht haalt ontzettend veel overhoop"', *Lewens studentenweekblad*, 28 november 1988.
- K. van Domselaar, 'In gesprek met Rutger Kopland', *Zefier* 3 (vierde kwartaal 1988) nr. 12, 35-49.
- P. Piryns, 'Rutger Kopland: "Er is nog zoveel dat ongezegd is"' in: P. Piryns (red.), *Er is nog zoveel ongezegd. Vraaggesprekken met schrijvers* (Antwerpen: Houtekiet 1988) 137-147 [ook in Vrij Nederland].
- R. Wieg, 'Een groot besef van tijdelijkheid. Rutger Kopland over ouder worden, depressies en het maken van gedichten', *Elsevier*, 1 juli 1989 [ook over negatieve kritiek op *Dankzij de dingen*].
- K. van Domselaar, "'Dichten lijkt op déjà-vu ervaring, je wist het al". Rutger Kopland en de herinnering aan het onbekende', *Utrechts Nieuwsblad*, 23 maart 1989.
- M. v. Soest, 'Andermans ziel. "Het is opwindend om iemand in één nacht te zien veranderen in een opgewekt mens"', *Vrij Nederland*, 24 juni 1989 [interview met Van den Hoofdakker].
- S. Evenepoel, 'Zichtbaar en toch. Rutger Kopland over "Dankzij de dingen"', *Poëziekrant* 14 (1990), nr. 2, 2-6.
- E. van Itterbeek, 'Eugène van Itterbeek sprak met Rutger Kopland', *Letters* 6 (1990), nr. 4, 40-43.

#### E. OVERIGE AANDACHT

- M. Mok, 'Gedicht van de week', *Haagsche Courant*, 8 juni 1973.
  - K. Fens, 'De poëzie' in: K. Fens e.a. (red.), *Literair Lustrum* 2 (Amsterdam 1973) 41-57 [blz. 50 over Kopland].
  - J. van der Vegt, 'Nieuwe Nederlandse poëzie. Een kritisch overzicht', *Ons Erfdeel* 16 (1973) nr. 1., 45-73.
  - M. Mok, 'De mens is alleen. Gedicht van de week', *Haagsche Courant*, 20 april 1974.
  - T. Anbeek, 'Merlyn en de poëzie', *De Revisor* 1 (april 1974) nr. 3, 39-40 [behelst kritiek op bijdrage Jessurun d'Oliveira over Kopland in *Literair Lustrum* 2].
  - Anoniem, 'Gorterprijs voor dichter Rutger Kopland', *Nieuwsblad van het Noorden*, 2 november 1976.
  - H. Stupers, 'Vragen om verder te komen. Een verslag van de Rutger Kopland-avond, 9 februari 1977', *Heliograaf* 1 (februari 1977) nr. 1, 18-21.
  - J.W. Wertwijn en H. Stupers, 'Rutger Kopland. Bibliografie', *Heliograaf* 1 (maart 1977) nr. 2, 29-34.
  - T. van Gerwen, 'Vragen om verder te komen', *Heliograaf* 1 (maart 1977) nr. 2, 43-45 [reactie op Stupers 1977].
  - T. van Deel, 'Intimiteit en veralgemening in poëzie', *Trouw*, 27 augustus 1977 [bespreking van *Over het maken van een gedicht*].<sup>23</sup>
  - P. Spigt, 'Notities van een lezer', *Rekenschap* 24 (september 1977) nr. 3, 141-146 [blz. 144 verwijzing naar essay van Kopland in *Tirade* over poëzie van Van Deel].
  - F. Bulhof, 'De gasfitter en de gasfabriek. Gedichten van Gerrit Achterberg en Rutger Kopland vertaald', *NRC*, 17 juni 1977.
  - Anoniem, 'Dichter en psychiater dicht bij elkaar', *Leeuwarder Courant*, 22 oktober
- 23 Ook in: T. van Deel, *Recensies* (Amsterdam: Querido 1980) 152-155.

- 1977 [bespreking van *Een pil voor Doornroosje*].
- Anoniem, 'Gerrit Achterberg, Rutger Kopland en Jacobus Revius in Engelse vertaling', *Literama* 13 (mei 1978) nr. 1, 14-19.
  - S. Weeda e.a., 'Rutger Kopland. Geef mij maar een vraag en geen antwoord. Gesprek met Tom van Deel', *Windscherm* 2 (1979) nr. 9/10, 12-19.
  - J. Brokken, 'De onderdrukte emoties van Hans Verhagen', *Haagse Post*, 26 april 1980 [interview met Verhagen, waarin deze zich negatief over Kopland uitlaat].
  - G. Krol, 'Verhagen of Kopland', *NRC Handelsblad*, 9 mei 1980 [column waarin Krol reageert op interview van Brokken met Verhagen en het opneemt voor Kopland].
  - Anoniem, 'Wat bedoelt de dichter' of 'wat lezen jij en ik' [met een reactie van Rutger Kopland], *Let.krant RUG* 6 (maart 1981) nr. 1., 12-16.
  - K.L. Poll, 'Pijnlijk voor de gasten. De verwijdering tussen omgangstaal en poëzie' in: Idem, *Wennen aan vrede. Essays over een tijdvak van voorspoed en ongeloof* (Amsterdam: Meulenhoff 1981) 112-121 [blz. 118-119 over Kopland].
  - P. Quaadvlieg, 'De lezer als slak', *Vooys* 3 (februari 1985) nr. 2, 34-37 [naar aanleiding van Kooyman 1984].
  - H. de Coninck, 'L'Univers positif de Rutger Kopland. Immobilité, insignificance, inutilité, absurdité' (vert. uit het Nederlands door J. Fernaut), *Septentrion* 14 (december 1985) nr. 3, 24-34.
  - Anoniem, 'Eerste Paul Snoek-prijs voor Rutger Kopland', *De Morgen*, 14 januari 1986.
  - 'Paul Snoek-prijs', *Poëziekrant* 10, januari 1986, nr. 1, 14 [juryrapport].
  - N. Hellmann, 'De werkkamer. Rutger Kopland', *NRC Handelsblad*, 11 juli 1986.
  - D. Schouten, 'Ter zake', *Vrij Nederland*, 24 januari 1987 [bericht over verschijning van *Songer à Partir*].
  - T. van Deel, 'Het vertalen van een letter', *Trouw*, 26 maart 1987 [over *Songer à Partir*].
  - H. Ruger, 'Een belegging in leegte. Omtrent Rutger Kopland', *Parlando Furioso* 1 (maart 1987) nr. 1, 10.
  - J. Zwagerman, 'Het juk van het grote niets', *de Volkskrant*, 6 november 1987 [aanval op op de 'epigonen van Kouwenaar en Faverey', tot wie Zwagerman onder meer Van Deel, Kopland en Kusters rekent].
  - R. François, 'Rutger Kopland en français', *Pi* 6 (november 1987) nr. 3, 90-93 [over *Songer à Partir*].
  - G.M., 'Rutger Kopland vertaald', *Vrij Nederland*, 12 december 1987.
  - Anoniem, 'Rutger Kopland. Verzet tegen de Vijftigers', *Het Parool*, 17 februari 1988 [kort artikel naar aanleiding van P.C. Hooftprijs].
  - Hanneke Wijgh, 'Rutger Kopland. Een goed gedicht stelt het verstand op de proef', *Trouw*, 19 februari 1988 [bespreking van lezing door Kopland in De Balie in de serie 'Dichters over dichters', waarin Kopland zijn tien favoriete gedichten bespreekt].
  - W. Houtman, 'P.C. Hooft, Kopland en Hugo B.C.', *Nederlands Dagblad*, 20 februari 1988 [kort artikel naar aanleiding van P.C. Hooftprijs].
  - L. Nauta, 'Poëzie en wetenschap. "In de wetenschap is de wereld helder; de kunst is de wereld van het raadsel, van de zin en onzin, van de magie"', *de Volkskrant*, 15 oktober 1988 [volledige weergave van rede gehouden bij de uitreiking van P.C. Hooftprijs aan Kopland op 30 september 1988].
  - 'Geprezen', *Juffr. Ida* 14 (december 1988) nr. 3, 27-32 [juryrapport P.C. Hooftprijs 1988].
  - T. van Deel, 'Boeken. Rutger Kopland: The Prospect and the River. Translated by James Brockway', *Trouw*, 18 december 1988.



- P. Gellings, 'Rutger Kopland et le P.C. Hoof', *Septentrion* 17 (1988) nr. 2, 89-91.
- T. van Deel, 'Wiel Kusters over thema's van Kopland', *Trouw*, 9 februari 1989 [bespreking van Kusters 1988].
- J. Zwagerman, 'De bard, de barbaar, de troubadour en de goochelaar. Tweeënhalf jaar Maximale poëzie', *de Volkskrant*, 2 maart 1990 [zeer negatief over Kopland].
- W. Kusters, 'Redden wat er te redden valt', *de Volkskrant*, 16 maart 1990 [reactie op artikel van Zwagerman 1990].
- H. Ruger, *Can.j. Neth. stud.* 10 (najaar 1989) nr. 2, 13-17 [naar aanleiding van *The Prospect and the River*].

## Bijlage VII Judicus Verstegen

### A. PUBLIKATIES<sup>1</sup>

#### Boekpublicaties

- *The mechanism of sulfuric acid and uranium extraction by tertiary amines* (Den Haag: Reactor Centrum Nederland 1960, proefschrift).
- *Legt uw hart daarop* (Amsterdam: Querido 1967) [tweede druk 1971; derde druk Amsterdam: De Bezige Bij 1975].
- *Een zon bij nacht* (Amsterdam: Querido 1968) [tweede druk, Amsterdam: De Bezige Bij 1975].
- *De koekoek in de klok* (Amsterdam: Querido 1969).
- *De vloek van het schema* (Amsterdam: Querido 1970).
- *De koning van het puin* (Amsterdam: Querido 1970).
- *De revoluties* (Amsterdam: Querido 1971).
- *De regentijd* (Amsterdam: De Bezige Bij 1973).
- *De nieuwe vrijheid* (Utrecht/Antwerpen: Bruna 1974).
- *Een bruine ring om de ziel* (Amsterdam: De Bezige Bij 1974).
- *De noordelijke samenzwering* (Amsterdam: De Bezige Bij 1975).
- *De tocht over Besseggen* (Amsterdam: De Bezige Bij 1978).
- *De terugkeer van Ralf Pedersen* (Amsterdam: De Bezige Bij 1980).
- *Een kurk in de rit* (Amsterdam: De Bezige Bij 1982).

#### Bijdragen aan kranten, tijdschriften en boeken<sup>2</sup>

- V 'Op zee', *Maatstaf* 15 (augustus 1967) nr.5, 295-305.
- V 'Hump', *Maatstaf* 15 (november 1967) nr. 8, 499-517.
- V 'Evolutie', *Maatstaf* 16 (1968) nr. 3, 240-256.
- P 'Omdat ik het leven liefheb...', *De Nieuwe Linie*, 23 november 1968.
- P 'Bohème' in: Alfred Kossmann e.a., *Jong gedaan. Kinderwerk en beginnerswerk van 28 auteurs* (Amsterdam: Querido 1968) 72 [cabaretekst].
- B 'Consider rightly of the matter', *Writing in Holland and Flanders* (mei 1968) nr. 24, 29 [over *Legt uw hart daarop*].
- V 'De koning van het puin', *Tirade* 13 (mei 1969) nr. 147, 289-306.
- V 'De deserteur', *De Gids* 133 (1970) nr. 4-5, 273-279.
- V 'De necrologie', *Tirade* 14 (1970) nr. 153, 28-46.
- V 'Mauthausenstof', *Tirade* 14 (1970) nr. 157, 289-299.
- B 'A sun at night', *Writing in Holland and Flanders* (juni 1970) nr. 28, 61 [over *Een zon bij nacht*].
- V 'Fragment uit: "De Revoluties"', *Tirade* 15 (1971) nr. 165, 183-192.
- V 'Gerrit', *Tirade* 15 (1971) nr. 171, 563-576.

<sup>1</sup> Gebruikte afkortingen: P = Poëzie, V = Verhalend proza, B = Beschouwend proza.

<sup>2</sup> Naast de in paragraaf 2 van Hoofdstuk V genoemde bronnen zijn voor de periode 1964-1973 de tijdschriftafleveringen geraadpleegd van *Maatstaf* en *Tirade*.

- V 'De jaren van de Bastubaïst' (romanfragment), *Tirade* 16 (1972) nr. 175, 150-156.
- V 'De harde plasser' in: Geert van Beek e.a., *Dat was nog eens lezen! 40 auteurs over boeken uit hun kinderjaren* (Amsterdam: Querido 1972) 85-86.
- V 'Bruine eieren', *Tirade* 23 (december 1979) nr. 251, 697-704.
- V 'Ademhalingstechniek', *Tirade* 24 (mei 1980) nr. 256, 74-85.
- V 'De toren van mijnheer Capucci', *Tirade* 24 (mei 1980) nr. 256, 296-309.
- V 'Een liefdesverhaal', *De Tweede Ronde* 1 (1980) nr. 1, 25-37.
- P 'Bergwandeling; Vondelpark', *De Tweede Ronde* 1 (1980) nr. 1, 81-82.
- B 'Saul Bellow' (Schrijvers als lezer), *de Volkskrant*, 19 april 1980.
- B 'De brede maatschappelijke discussie en de technische ontwikkeling', *Tirade* 25 (1981) nr. 265-266, 256-264.
- V 'Schelpen', *De Tweede Ronde* 2 (1981) nr. 11, 25-28.
- V 'Mozarts 'Idomeneo'. Breuk in een leven. Kiemcel?', *Tirade* 26 (januari-februari 1982) nr. 272-273, 97-107.
- V 'De voetnoot', *Tirade* 26 (maart-april 1982) nr. 274-275, 230-239.

#### B. RECENSIES PER TITEL<sup>3</sup>

##### Legt uw hart daarop (1967)

###### *Nederlandse pers*

- P F. Sarneel, 'Een geval van "close imitation". Legt uw hart daarop door Judicus Verstegen', *Vrij Nederland*, 28 oktober 1967.
- P J. Elemans, 'Draait het of niet? Belangrijke roman van Judicus Verstegen', *Eindhoven's Dagblad*, 28 oktober 1967.
- P A. Kossmann, 'Gebrek aan zelfkritiek in debuut met veel inzet', *Het Vrije Volk*, 3 november 1967.
- P J. van Doorne, 'Legt uw hart daarop. Een boeiende roman', *Trouw*, 4 november 1967.
- P R. Bulthuis, 'Moderne literatuur uit het Nederlands taalgebied', *Haagsche Courant*, 25 november 1967.
- P P.M. Morel, 'Roman bij gebrek aan beheersing', *De Tijd*, 24 januari 1968.
- P H. van Santvoort, 'Wereld en droomwereld', *De Nieuwe Linie*, 27 januari 1968.
- P J.W. Oerlemans, 'De lakonieke wanhoop van Verstegen', *NRC*, 16 maart 1968.
- P A. Wadman, 'Een voltreffer. Israël-roman van Judicus Verstegen', *Leeuwarder Courant*, 25 juni 1968.
- P H. Warren, 'Judicus Verstegen. Legt uw hart daarop', *Provinciale Zeeuuse Courant*, 29 juni 1968.

###### *Vlaamse pers*

- P M. Janssens, 'Judicus Verstegen. Legt uw hart daarop', *De Nieuwe Gids*, 30 oktober 1967.
- P L. Geerts, 'Ahasverus Verstegen in Jeruzalem', *De Nieuwe*, 17 november 1967.

###### *Tijdschriften*

- P H. Vogelesang, *Levende Talen* (juni 1968) nr. 248, 370.
- P M. Janssens, 'Judicus Verstegen. Legt uw hart daarop', *Dietsche Warande & Belfort* 113 (juni-juli 1968) nr. 5, 285-286.

<sup>3</sup> Gebruikte afkortingen: P = (overwegend) positief, N = (overwegend) negatief, G = gemengd/onduidelijk, - = recensie niet beschikbaar.

N J. Boelema, 'Toen er geen koning in Israel was, of De schreeuw van een hoop-loze man', *Christelijke Bibliotheek* 16 (juli 1968) nr. 7, 6-8.

#### Een zon bij nacht (1968)

##### *Nederlandse pers*

- P K. Fens, 'Negen verhalen van Judicus Verstegen. Een zon bij nacht geslaagde bundel na verrassend debuut' (blad onbekend) 14 augustus 1968.
- P B. Bos, 'Judicus Verstegen', *De Nieuwe Linie*, 21 september 1968.
- P Anneke Jansen, 'Een zon bij nacht', *Algemeen Handelsblad*, 28 september 1968.
- N W.G. van Maanen, 'Een omelette is ook een levenskwestie', *Amersfoortse Courant*, 11 oktober 1968.<sup>4</sup>
- P J. van Doorne, 'Twee verhalenbundels', *Trouw*, 11 oktober 1968.
- P H. van Overveld, 'Eenzaamheid in konsentrische cirkels', *Brabantsch Nieuwsblad*, 12 oktober 1968.
- P H. Berghuis, 'Lessen in gruwelijkheid van Hugo Raes en knappe vertelkunst van Judicus Verstegen', *de Volkskrant*, 19 oktober 1968.
- P H. Jonkers, 'Weer eens een eigen geluid in bundel verhalen van Judicus Verstegen', *Eindhoven's Dagblad*, 9 november 1968.
- P F. Sarneel, 'De geconcentreerde, pikzwarte dreiging van Judicus Verstegen', *Vrij Nederland*, 16 november 1968.
- N J.W. Oerlemans, 'Verstegen en de universele ellende', *NRC*, 30 november 1968.
- G P. van Gestel, 'Reiniging door huisvlijt', *Elsevier*, 30 november 1968.
- P E. Hermens, 'Verhalen van Judicus Verstegen. De wereld in een reageerbuis', *Het Parool*, 7 december 1968.
- P P. de Wispelaere, 'Verhalen van Henk van Kerkwijk en Judicus Verstegen', *Het Vaderland*, 21 december 1968.
- N J. Bernlef, 'Emotie alleen is te weinig. Een zon bij nacht van Judicus Verstegen', *Algemeen Dagblad*, 28 december 1968.
- G J. Joppe, 'Drie Nederlandse verhalenbundels van rijp tot groen', *Rotterdams Nieuwsblad*, 22 februari 1969.

##### *Tijdschriften*

- P Th. Herrman Jr., 'De obsessie van het verleden', *Ons Erfdeel* 12 (december 1968) nr. 2, 144-145.

#### De koekoek in de klok (1969)

##### *Nederlandse pers*

- N J. Müller, 'Instant drama van Judicus Verstegen', *Algemeen Handelsblad*, 12 april 1969.
- P P. Keyzers, 'Nieuwe roman van Judicus Verstegen', *Brabants Nieuwsblad*, 19 april 1969.
- N J. van Doorne, 'Over een vergeefs roepende koekoek', *Trouw*, 26 april 1969.
- P J. Joppe, 'Een "veel belovend debuut" overtuigend en volledig waargemaakt', *Rotterdams Nieuwsblad*, 26 april 1969.
- P B. Bos, 'Judicus Verstegen. "De universiteit is een systeem van concentrische bollen". Maandblad en roman analyseren actuele problematiek', *De Nieuwe Linie*, 17 mei 1969.

<sup>4</sup> Ook in: *Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant* van 5 oktober 1968 (onder de titel 'Twee schrijvers met verschillende inzet').

- P P. van Eeten, 'Judicus Verstegen. Meester van de menselijke onmacht', *NRC*, 7 juni 1969.
- P P. de Wispelaere, 'Indrukwekkende complexiteit in roman van Judicus Verstegen', *Het Vaderland*, 14 juni 1969.
- N E. Hermens, 'Universitair schandaal vol karikaturen', *Het Parool*, 20 juni 1969.
- P A. Wadman, 'De irriterende heilige. Wel of geen sleutelroman van Judicus Verstegen', *Leeuwarder Courant*, 21 juni 1969.
- N K. Fens, 'De romanschrijver als didacticus', *de Volkskrant*, 5 juli 1969.
- G C.J. Kelk, 'De koekoek in de klok', *De Groene Amsterdammer*, juli 1969.
- P A. van Kampen, 'De koekoek in de klok', *De Rotterdammer*, 12 juli 1969.
- N W.G. van Maanen, 'Stop de tijger en andere romans', *Utrechts Nieuwsblad*, 19 juli 1969.<sup>5</sup>

#### *Vlaamse pers*

- G D. Janssen, 'Oogst uit Nederland. Het individu vecht tevergeefs', *Gazet van Antwerpen*, 1 oktober 1969.

#### *Tijdschriften*

- N J. Kruithof, 'Struikelen over het meer', *Raam* (maart 1970) nr. 63, 62-64.
- N K. Simhoffer, 'De ziekte van Middleton en andere ziektes', *Streven* 23 (mei 1970) nr. 8, 842-843.

### **De vloek van het schema (1970)**

#### *Nederlandse pers*

- P P. van Eeten, 'Op zoek naar de zin van het menselijk lijden', *NRC*, 4 april 1970.
- P H. van Overveld, 'Judicus Verstegen. De vloek van het schema', *Brabants Nieuwsblad*, 25 april 1970.
- P E. Hermens, 'De vloek van het schema. Verstegens individuele revolte tegen het bestaan', *Het Parool*, 25 april 1970.
- P J. Polak-Siliava, 'Onontkoombaarheid van het schema', *Algemeen Handelsblad*, 16 mei 1970.
- N K. Fens, 'Reizen en schrijven naar Auschwitz', *de Volkskrant*, 23 mei 1970.
- P P. de Wispelaere, 'De vloek van het schema', *Het Vaderland*, 13 juni 1970.
- P F. Sarneel, 'De onderkoelde paniek van het heden', *Vrij Nederland*, 22 augustus 1970.
- P J. van Doorne, 'De boosheid van Judicus Verstegen', *Trouw*, 16 januari 1971.
- P C. Rijnsdorp, 'Een auto en 't Peerd van Ome Loeks', *De Rotterdammer*, 6 februari 1971.
- N W.G. van Maanen, 'De vloek van het schema. Veel te lang', *Utrechts Nieuwsblad* (datum onbekend).

#### *Vlaamse pers*

- P W.M. Roggeman, 'Onmacht van de schrijver', *Het Laatste Nieuws*, 17 september 1970.

### **De koning van het puin (1970)**

#### *Nederlandse pers*

- N H. van Overveld, 'Veelvoudig verlies', *Brabants Nieuwsblad*, 17 oktober 1970.
- N E. Hermens, 'Onmacht en isolement', *Het Parool*, 14 november 1970.
- P P. van Eeten, 'Minder grimmigheid bij Judicus Verstegen', *NRC Handelsblad*, 18 de-

<sup>5</sup> Ook in: *Amersfoortse Courant* van 26 juli 1969.

cember 1970.

- P J. Panhuijsen, 'De koning van het puin. Nieuwe vertellingen van Judicus Verstegen', *Het Binnenhof*, 27 februari 1971.
- P P. de Wispelaere, 'Nieuwe verhalen van Judicus Verstegen', *Het Vaderland*, 13 maart 1971.
- P C. Rijnsdorp, 'Satire als verweer', *De Rotterdammer*, 3 april 1971.
- P H. Wolf-Catz, 'Judicus Verstegen. Een krachtig talent', *Amersfoortsche Courant*, 22 mei 1971.

#### *Vlaamse pers*

- N W.G. Roggeman, 'Machteloos protest', *De Nieuwe Gazet*, 6 april 1971.
- Tijdschriften*
- N A. Fasel, 'Drie bundels verhalen', *Raam* (juni 1971) nr. 74, 49-51.

#### **De revoluties (1971)**

##### *Nederlandse pers*

- P A. Visser, 'Historie. Middel of doel van vertelkunst', *Leeuwarder Courant*, 4 december 1971.
- P H. van Overveld, 'Een monument van destalinisatie', *Brabants Nieuwsblad*, 11 december 1971.
- P J. van Doorne, 'Nieuw Nederlands proza', *Trouw*, 15 januari 1972.<sup>6</sup>
- P A. Breedveld, 'Schokkende spiegel voor arbeiders, boeren en salonrevolutionairen', *Nieuwsblad van het Noorden*, 16 februari 1972.
- P M. Cossaar, 'Judicus Verstegen pleitbezorger van de Russen', *Gooi- en Eemlander*, 25 maart 1972.
- P P. Haimon, 'Stalin held in Nederlandse roman', *Limburgs Dagblad*, 15 april 1972.
- P J. Panhuijsen, 'De revolutie der Georgiërs. Russische roman van Judicus Verstegen', *Het Binnenhof*, 10 juni 1972.
- P P. de Wispelaere, 'De twijfel van de intellectueel. Nieuwe roman van Judicus Verstegen', *Het Vaderland*, 24 juni 1972.
- P W.J. Simons, 'Roman van Judicus Verstegen over 't individu in de revolutie', *Utrechts Nieuwsblad*, 29 juli 1972.<sup>7</sup>
- P R. Bulthuis, 'Judicus Verstegen hekelde de revoluties', *Haagsche Courant*, 8 december 1972.

#### **De regentijd (1973)**

##### *Nederlandse pers*

- P M. Nord, 'Imposant boek over oorlogstijd op eiland', *Het Parool*, 20 oktober 1973.
- P A. Visser, 'Mozaïek van een eilandbevolking', *Leeuwarder Courant*, 27 oktober 1973.
- P K. Soudijn, 'Een eiland in de golven', *NRC Handelsblad*, 2 november 1973.
- P G. Smit, 'Oorlogsroman van Judicus Verstegen', *de Volkskrant*, 17 november 1973.
- P H. Steendijk, 'De kleine oorlog van Judicus Verstegen', *Brabants Nieuwsblad*, 6 december 1973.
- P A. Boogaard, 'Daedelus als doe-het-zelver. De regentijd van Judicus Verstegen', *Eindhovenens Dagblad*, 5 januari 1974.

<sup>6</sup> Ook in: *De Rotterdammer* van 15 januari 1972.

<sup>7</sup> Ook in: *Amersfoortsche Courant* van 2 september 1972.

### De nieuwe vrijheid (1974)

#### *Nederlandse pers*

- P R. Bulthuis, 'Judicus Verstegen buiten zijn boekje', *Haagsche Courant*, 22 april 1974.  
P A. Breedveld, 'De valse vrijheid van de bruine ziel', *De Groene Amsterdammer*, 9 oktober 1974.

#### *Vlaamse pers*

- N F. Auwera, 'De nieuwe vrijheid. Judicus Verstegen met een los handje', *De Nieuwe Gazet*, 4 januari 1974.  
G C. Schouwenaars, 'Judicus Verstegen. De nieuwe vrijheid', *De Nieuwe Gazet*, 23 januari 1974.

### Een bruine ring om de ziel (1974)

#### *Nederlandse pers*

- P M. Ros, 'De student Judicus Verstegen', *Algemeen Dagblad*, 8 juni 1974.  
P J. van Doorne, 'Schorre schreeuw om genade', *Trouw*, 24 augustus 1974.<sup>8</sup>  
P P. de Wispelaere, 'Realistische romankunst van Judicus Verstegen. Tegenstelling tussen denken en doen', *Het Vaderland*, 31 augustus 1974.  
G H. Egbers, 'Verstegen rekent af met de student in hem', *De Stem*, 31 augustus 1974.  
P A. Visser, 'Ontluistering van het studentenleven', *Leeuwarder Courant*, 14 september 1974.<sup>9</sup>  
N M. Nord, 'Roman werd een mislukking op hoog peil', *Het Parool*, 28 september 1974.  
N A. Breedveld, 'De valse vrijheid van de bruine ziel', *De Groene Amsterdammer*, 9 oktober 1974.  
N J. Polak-Siliava, 'Judicus Verstegen. Een bruine ring om de ziel. Het verhaal van een laffe puber', *Haarlems Dagblad*, 26 oktober 1974.  
N H. Steendijk, 'De bruine ring om Verstegens ziel', *Brabants Nieuwsblad*, 12 november 1974.  
P W. de Moor, 'Een fantasieloze realist en een geboren schrijver', *De Tijd*, 15 november 1974.<sup>10</sup>  
P JEP, 'Boek van de dag. Judicus Verstegen. Een bruine ring om de ziel', *Deventer Dagblad*, 28 februari 1975.  
P M. Cossaar, 'Twee grote romans van Judicus Verstegen', *Gooi- en Eemlander*, 15 oktober 1976.

#### *Vlaamse pers*

- P M. Andries, 'Judicus Verstegen. Experimenteren met een jong leven', *De Nieuwe Gazet*, 11 augustus 1974.  
N Anoniem, *De Standaard*, 11 juli 1975.  
N H. Bousset, 'Een therapeutische studie van Judicus Verstegen', *Spectator*, 7 december 1974.<sup>11</sup>

<sup>8</sup> Ook in: *Nieuwe Haagsche Courant* van 24 augustus 1974.

<sup>9</sup> Ook in: A. Visser, *Tegendraads. Literair-kritische essays* (Amsterdam/Brussel 1985) 53-57.

<sup>10</sup> Ook in: W. de Moor, *Meester en leerling. In de voetsporen van S. Vestdijk. Kritieken* ('s-Gravenhage 1978) 105-108 (onder de titel 'Een bruine ring om de ziel').

<sup>11</sup> Ook in: H. Bousset, *Woord en Schroom. Enige trends in de Nederlandse prozaliteratuur 1973-1976* (Nijmegen/Brugge 1977) 113-116 (onder de titel 'Judicus Verstegen. Een bruine ring om de ziel').

## De noordelijke samenzwering (1975)

### Nederlandse pers

- G B. Maandag, 'Judicus Verstegen', *Het Vrije Volk*, 1 maart 1975.
- G R. Bulthuis, 'De onvrede van Judicus Verstegen', *Haagsche Courant*, 13 maart 1975.<sup>12</sup>
- P J. van Doorne, 'Verslag van een samenzwering', *Trouw*, 29 maart 1975.
- P H. Jonkers, 'Weer sneer op de wetenschap. Een nieuwe amusante roman van "insider" Verstegen', *Eindhovens Dagblad*, 29 maart 1975.
- P P. de Wispelaere, 'Een nieuwe roman van J. Verstegen', *Het Vaderland*, 12 april 1975.
- N A. Breedveld, 'Genieten van frustraties', *De Groene Amsterdammer*, 29 april 1975.
- P A. Visser, 'De noordelijke samenzwering, boeiende roman', *Leeuwarder Courant*, 3 mei 1975.
- N H. Egbers, 'Verstegen en het wantrouwen dat vernietigt', *De Stem*, 3 mei 1975.
- N M. Nord, 'Roman vol machteloosheid. Judicus Verstegen overtreft, noch evenaart vroegere werk in De noordelijke samenzwering', *Het Parool*, 5 mei 1975.
- N E. Huizing, 'De noordelijke samenzwering valt in brokstukken uiteen', *Nieuwsblad van het Noorden*, 23 mei 1975.
- N G. Smit, 'Gerard Baron Walschap blijft een virtuoos verteller', *de Volkskrant*, 31 mei 1975.
- N J. Panhuijsen, 'Verstegen peilt menselijk tekort', *Het Binnenhof*, 21 juni 1975.
- P H. Steendijk, 'Verstegen: pessimisme en onvrijheid', *Brabants Nieuwsblad*, 26 juni 1975.
- N J. Huisman, 'Mislukte roman van mislukking', *Algemeen Dagblad*, 23 augustus 1975.
- N W. Vogel, 'Verstegen vindt in Hermans zijn meester. De noordelijke samenzwering teleurstellend', *Haarlems Dagblad*, 13 september 1975.
- P M. Cossaar, 'Twee grote romans van Judicus Verstegen', *Gooi- en Eemlander*, 15 oktober 1976.

### Vlaamse pers

- P C. Schouwenaars, 'De noordelijke samenzwering door Judicus Verstegen', *Dagblad Vooruit*, 10 april 1975.<sup>13</sup>
- P Anoniem, 'Samenzweerders, niet alleen noordelijk', *Het Laatste Nieuws*, 27 mei 1975.
- N Anoniem, 'Drukwerk', *De Nieuwe*, 26 december 1975.
- N F. de Swert, 'Judicus Verstegen een rasschrijver', *Het Volk*, 5-6-7 juni 1976.

## De tocht over Besseggen (1978)

### Nederlandse pers

- P P. de Wispelaere, *Het Vaderland*, 7 juni 1978.
- N F. de Rover, 'Reisleider ontnemt uitzicht. Judicus Verstegens samenzweerderige toon', *Vrij Nederland*, 24 juni 1978.
- G H. Egbers, 'Zure mierlose "kersen" van Judicus Verstegen', *De Stem*, 12 augustus 1978.
- N H. Jonkers, 'Pesterijen in een grootbedrijf', *Eindhovens Dagblad*, 2 september 1978.
- N E. Huizing, 'Alweer een gefrustreerde wetenschapper in Noorwegen', *Nieuwsblad van het Noorden*, 4 september 1978.
- P A. Deering, 'Reiziger met teveel bagage', *Algemeen Dagblad*, 8 september 1978.
- N C. Spijkers, 'De tocht over Besseggen. Geen succes', *Twentsche Courant*, 15 september 1978.

<sup>12</sup> Ook in: *Rotterdamsch Nieuwsblad* van 13 maart 1975.

<sup>13</sup> Ook in: *De Nieuwe Gazet* van 29 mei 1975.



ber 1978.

- P A. Visser, 'Emotie en emotieloos', *Leeuwarder Courant*, 19 september 1978.  
P B. Maandag, 'Betere roman van Judicus Verstegen', *Het Vrije Volk*, 19 september 1978.  
*Vlaamse pers*  
P H. Leys, 'Veertiger op de helling', *De Standaard*, 18 september 1978.  
N P. Moyaert, 'De tocht over Besseggen. Een flauw truukje', *Dagblad Vooruit*, 30 september 1978.

*Tijdschriften*

- P A. Demedts, 'Nederlands proza', *Dietsche Warande & Belfort* 124 (maart-april 1979) nr. 3, 205-207.

**De terugkeer van Ralf Pedersen (1980)**

*Nederlandse pers*

- P A. Visser, 'Korte Verhalen', *Leeuwarder Courant*, 10 mei 1980.  
P J. Joppe, 'Aardige anekdoten', *Haagsche Courant*, 22 mei 1980.  
P A. Nuis, 'Boeken. Den Uyl & Verstegen. De dreiging van de columnistiek', *Haagse Post*, 24 mei 1980.  
P H. Egbers, 'Mededogen en minachting voor menselijk lijden', *De Stem*, 1 juni 1980.  
G W. Sanders, 'Verhalen boeiend zolang ze duren', *Het Parool*, 11 juli 1980.  
G H. Jonkers, 'Het genoeg van het reizen in elf verhalen. Nieuw boek van Judicus Verstegen', *Eindhovens Dagblad*, 12 juli 1980.  
N M. Pouw, 'Bevestigde verwachtingen', *NRC Handelsblad*, 15 augustus 1980.  
G W. Bulter, 'De terugkeer van Ralf Pedersen', *Tubantia*, 27 oktober 1980.

*Vlaamse pers*

- P F.D.K., 'Wiskundige aanleg heilzaam voor schrijverschap?', *Het Laatste Nieuws*, 11 september 1980.

*Tijdschriften*

- N A.H. den Boef, 'Judicus Verstegen tussen literatuur en entertainment', *Literair Paspoort* 32 (juni 1981) nr. 290, 748-750.

**Een kurk in de rit (1982)**

*Nederlandse pers*

- N J. Goedegebuure, 'Het cliché als voorwaarde', *Haagse Post*, 7 augustus 1982.  
N A.H. den Boef, 'Manus de mol komt in opstand en krijgt plezier in het doden', *de Volkskrant*, september 1982.  
N H. Steendijk, 'De mollenmaatschappij van Judicus Verstegen', *Brabants Nieuwsblad*, 19 september 1982.  
N W. Sanders, 'Mollen graven niet erg diep', *Het Parool*, 29 september 1982.  
P H. Egbers, 'Mollen mollen elkaar als mensen. Judicus Verstegen. Een kurk in de rit', *De Stem*, 6 oktober 1982.  
N C. Offermans, 'Bovenaardse molledrollen in ondergrondse verpakking', *De Groene Amsterdammer*, 13 oktober 1982.  
N T. Pasing, 'Judicus Verstegen', *Limburgs Dagblad*, 2 november 1982.

*Vlaamse pers*

- P M. Andries, 'Een kurk in de rit', *De Nieuwe Gazet*, 28 oktober 1982.  
N R. Vandermeerschen, *De Nieuwe*, 6 januari 1983.

#### C. ESSAYS EN STUDIES

- O. Jager, 'Judicus Verstegen' in: C. Ouboter e.a., *Uitgelezen 2. Reakties op boeken* ('s-Gravenhage 1975) 105-112.
- C. Callaert, 'Judicus Verstegen. De revoluties', *Hagelslag* 5 (1976) nr. 1, 31-34.
- A.H. den Boef, 'Judicus Verstegen' in: A. Zuiderent, H. Brems en T. van Deel (red.), *Kritisch lexicon van de Nederlandstalige literatuur na 1945* (Alphen aan den Rijn 1991).

#### D. INTERVIEWS

- B. Bos, 'Judicus Verstegen: "Een geweer in de hand van een jood past niet"', *De Nieuwe Linie*, 10 september 1968.
- H. van Overveld, 'Judicus Verstegen: "Ik schrok me rot"', *Brabants Nieuwsblad*, 3 oktober 1968.
- L. van Duinhoven, 'Judicus Verstegen's De koekoek in de klok op de zwarte lijst. Universitaire top sloeg terug', *Drentsche en Asser Courant*, januari 1970.

#### E. OVERIGE AANDACHT

- B.E., 'De Sleutel', *Student* 5 (mei 1969) nr. 6, 20 [sleutel bij de 'sleutelroman' *De koekoek in de klok*].
- Anoniem, 'Verstegen', *de Volkskrant*, 8 januari 1970 [krantebericht over commotie rond *De koekoek in de klok*].
- Anoniem, 'Verstegen 2', *de Volkskrant*, 15 januari 1970 [krantebericht over commotie rond *De koekoek in de klok*].
- P. de Wispelaere, 'Zoek de mens. Lezen om te schrijven, schrijven om te lezen [3]', *Nieuw Vlaams Tijdschrift* 23 (januari 1970) nr. 1, 64-79 [blz. 70-72 bevat verwijzing/bespiegeling naar aanleiding van *De koekoek in de klok*].
- C. Ouboter, 'Kroniek van het proza', *Wending* 24 (januari 1970) nr. 11, 755-774 [blz. 765-766 over Verstegen].
- W.M. Roggeman, 'Literair schandaal in Nederland. Roman uit de handel genomen en vernietigd', *De Nieuwe Gazet*, 24 februari 1970 [krantebericht over commotie rond *De koekoek in de klok*].
- G. Buschman, 'Afzijdigheid of aanwezigheid', *Jeugd en Cultuur* 16 (januari-februari 1971) nr. 1, 11-15 [bevat uitgebreide verwijzing naar *De vloek van het schema*].
- P. de Wispelaere, 'Het proza' in: K. Fens e.a. (red.) *Literair Lustrum 2* (Amsterdam 1973) 11-40 [blz. 18-19 over Verstegen].
- L.T., 'Judicus Verstegen kiest niet tussen mens en materie', *Philips Koerier*, 27 maart 1975.

## Bijlage VIII Jacques Firmin Vogelaar

### A. PUBLIKATIES<sup>1</sup>

#### Boekpublicaties

- P *Parterre, en van glas* (Amsterdam: Meulenhoff 1965).
- V *De komende en gaande man* (Amsterdam: Meulenhoff 1965).
- V *Anatomie van een glasachtig lichaam* (Amsterdam: Meulenhoff 1966) [tweede druk, Amsterdam: De Bezige Bij 1976].
- V *Vijand gevraagd. 'n boerenroman* (Amsterdam: Meulenhoff 1967).
- V *Gedaanteverandering of een metaforische muizeval* (Amsterdam: Meulenhoff 1968) (tweede druk, Amsterdam: De Bezige Bij 1975).
- V *Het heeft geen naam* (Amsterdam: Meulenhoff 1968).
- V *Kaleidiafragmenten* (Amsterdam: Meulenhoff 1970).
- B *Kunst als kritiek. Voorbeelden van een materialistische kunstopvatting*. Samenstelling en inleiding door J.F. Vogelaar (Amsterdam: De Bezige Bij, Rasterreeks 2 1972) [ook verschenen als: *Kunst als Kritiek: tien teksten* (Amsterdam: Van Gennep 1972-1973, eerste en tweede druk)].
- B *Konfrontaties. Kritieken en commentaren* (Nijmegen: SUN, Sunschrift 88 1974).
- V *Ik in Kapitaal. Voorstudie van Pp* in: Jacq Firmin Vogelaar, Daniël Robberechts, Lidy van Marissing en Hugo Verdaasdonk, *Het mes in het beeld en andere verhalen* (Amsterdam: De Bezige Bij, Rasterreeks 6 1976) 9-86.
- V *Raadsels van het rund. Operaties 2* (Amsterdam: De Bezige Bij 1978).
- V *Alle vlees. Operaties 3* (Amsterdam: De Bezige Bij 1980).
- B *Oriëntaties. Kritieken en commentaren 2* (Nijmegen: SUN, Lektuur 4 en 5/Sunschrift 200, 1983).
- V *Nora. Een val* (Amsterdam: De Bezige Bij 1984) [onder pseudoniem Koba Swart].
- V *Het geheim van de bolhoeden* (Amsterdam: De Bezige Bij 1986) [kinderboek].
- B *Terugschrijven. Operaties 4* (Amsterdam: De Bezige Bij 1987) [tweede druk 1988].
- V *Verdwijningen. Oefeningen* (Amsterdam: De Bezige Bij 1988).
- V *De dood als meisje van acht* (Amsterdam: De Bezige Bij 1991).
- B *Speelruimte. Vier lezingen over kritiek en essay, lezen en schrijven* (Amsterdam: Perdu 1991).

#### Bijdragen tijdschriften en boeken<sup>2</sup>

- P 'Twee gedichten. (Jonas; J'ai prié pour le pauvre Gaspard)', *Merlyn* 2 (september 1964) nr. 6, 48-49.
- V 'De komende en gaande man', *Podium* 19 (1964) nr. 2, 81-101.
- P 'Gedichten', *Podium* 19 (maart 1965) nr. 3, 178-179.
- V 'De diergaarde', *Podium* 19 (juli 1965) nr. 5, 373-379.

<sup>1</sup> Gebruikte afkortingen: P = Poëzie, V = Verhalend proza, B = Beschouwend proza.

<sup>2</sup> Naast de in paragraaf 2 van Hoofdstuk V genoemde bronnen zijn voor de periode 1964-1972 de tijdschriftafleveringen geraadpleegd van *Raster*, *Merlyn* en *Podium*.

- P 'De derde man', *Merlyn* 3 (1965) nr. 4, 282.
- P 'Vier gedichten'(Soupcon. Slaper. Renaissance II. Breekbaar grondschrift), *Merlyn* 3 (september 1965) nr. 5, 395-398.
- P 'Folie à deux. In staat van blijvende oorlog', *Podium* 20 (november 1965) nr. 1, 57-72 [ook in: *Ultrakort en langer. Verhalen van de VARA-prijsvraag*. Gekozen door Hella S. Haasse, Hugo Claus, Willem G. van Maanen, Adriaan Morriën en Sybren Polet (Amsterdam: De Arbeiderspers 1966). 152-167.]
- V 'Het mag geen naam hebben', *Podium* 20 (1966) nr. 6-7, 65-71.
- P 'Mollige moloch. Valse start. Duisternis voor de knarsers', *Tirade* 116 (oktober 1966) nr. 118, 625-627.
- V 'Insekticide', *Podium* 21 (oktober-november 1967) nr. 5, 3-7.
- V Bijdrage in: J. Brouwers (red.), *Werk van nu* 3 (Brussel/'s-Gravenhage: Manteau 1968).
- B 'Traven: romans van de mexicaanse revolutie', *De Gids* 133 (1970) nr. 10, 375-392 [ook in *Oriëntaties*].
- B 'Literatuur in discussie' (H.C. ten Berge, J. Bernlef, Rein Bloem, Gerrit Kouwenaar en Jacq Firmin Vogelaar), *Raster* 4 (zomer 1970) nr. 2, 110-134.
- B 'Topografie van een materialistische literatuurtheorie', *Raster* 4 (1970) nr. 3, 338-373.
- B 'Proletarische kunst?', *Revolte* 1 (1970) nr. 3-5, 8-9 en 14-15.
- B 'De pinkstergemeente van wild geworden burgers. Topen over humanitair anarchisme en revolutionaire politiek', *Tegenspraak* 2 (1970) nr. 1, 9-20.
- B 'Woekering van betekenissen', *Raster* 5 (1971) nr. 1, 110-133 [ook in *Konfrontaties*].
- B 'Pro domo', *Raster* 6 (1972) nr. 4, 577-586 [ook in *Konfrontaties*].
- B 'Sybren Polet: de hoofdpersoon heet niemand' in: K. Fens e.a. (red.), *Literair Lustrum* 2 (Amsterdam 1973) 238-250.
- B 'Hier formalisme – daar realisme: een onzalige tegenstelling opgewarmd', *Te elfder ure* 20 (1975) nr. 14, 1083-1101.
- B 'Revisie van een autobiografie', *De Revisor* 3 (1976) nr. 4, 71-76.
- B 'De volstreckte vrijblijvendheid' in: A. Kooymans en M. van Rooy (red.), *De potentie van een dwerg* (Amsterdam: Contact 1976) 159-171 [ook in *Oriëntaties* onder de titel 'De VPRO. Een omroep van de zoete inval'].
- V 'Terugblik op de vooruitgang', *Raster* (1977) nr. 1, 87-109.
- B 'Gesprek over Nederlands proza en avantgarde' (Ten Berge, Bernlef, Bloem, Heite, Mertens, Polet, Verdaasdonk en Vogelaar), *Raster* (1977) nr. 2, 5-25.
- V 'Windziekte', *Raster* (1977) nr. 3, 180-185.
- V 'Ruïne van de reder', *Bzzlletin* 6 (januari 1978) nr. 52, 19-22 [voorpublicatie *Raadsels van het rund*]
- B 'Bild als inzet van een sociologies experiment', *Bzzlletin* 6 (1978) nr. 56, 49-55 [ook in *Oriëntaties*].
- V 'Patchwork' (onder pseudoniem Koba Swart), *Raster* (1978) nr. 5, 62-68.<sup>3</sup>
- B 'Raymond Roussel. Woordspelingen tegen de speling van het toeval', *Raster* (1978) nr. 6, 54-59.
- B 'Ideologie en literatuur-onderwijs' (met A. Mertens), *Raster* (1978) nr. 7, 125-128.
- V 'Reisverhaal', *Raster* (1978) nr. 8, 36-46.
- B 'Change/Charge: Kommentaar in de marge', *Raster* (1978) nr. 8, 135-140 [ook in

3 Zie 'Over de medewerkers', p. 149: 'Koba Swart, geb. 1947 te Gouda. Studeerde rechten en sociologie in Amsterdam. Is momenteel werkzaam in een wetswinkel. Schrijft teksten waarin zij literatuur en sociaal-empirisch onderzoek wil vermengen. Debuuteert in dit nummer'.

*Oriëntaties*].

- B 'Verkaveling', *Bzzlletin* 7 (1979) nr. 65, 16-19 [ook in *Oriëntaties*].
- B 'Peter Handke - een overschat schrijver?', *Raster* (1979) nr. 9, 135-146 [ook in *Oriëntaties*].
- V 'De tijd van het voorspel' (onder pseudoniem Koba Swart), *Raster* (1979) nr. 10, 85-96.
- B 'Bij enkele teksten over de rol van intellectuelen', *Raster* (1979) nr. 10, 116-117 [ook in *Oriëntaties*].
- B 'De taak van de schrijver. Reactie op Peeters' stellingen', *De Revisor* 6 (april 1979) nr. 2, 46-47/49-53 [ook in *Oriëntaties*].
- B 'De taak van de schrijver. Diskussie of proces-verbaal?', *De Revisor* 6 (augustus 1979) nr. 4, 60-71 [ook in *Oriëntaties*].
- V 'Slagzinnen slagorde', *Raster* (1980) nr. 12, 10-17.
- V 'Schedelplaats', *Raster* (1980) nr. 14, 55-74.
- B 'Door een schilderij van Francis Bacon', *Raster* (1980) nr. 16, 109-133.
- B 'Vleeszinnen', *Raster* (1980) nr. 16, 134-150.
- B 'De geest waait waar hij wil' (met A. Mertens) in: H.R. Heite, H. Verdaasdonk en Paul de Wispelaere (red.), *De literatuur van Sybren Polet* (Amsterdam: De Bezige Bij 1980) 319-366.
- B 'Flaubert overschrijven', *Raster* (1981) nr. 18, 135-149.
- B 'Verschuivingen in de slagorde. Elmer Schönberger en J.F. Vogelaar in gesprek met Dick Raaijmakers', *Raster* (1981) nr. 19, 14-58.
- B 'Vraag en antwoord', *Raster* (1981) nr. 19, 71-80.
- V 'Oefeningen in het dagboekschrijven voor publiek, augustus 1981, een eerste keuze', *Heibel* 16 (1981) nr. 2, 82-99.
- V 'Sla door' (onder pseudoniem Koba Swart), *Raster* (1982) nr. 20, 116-122.
- V 'Oefeningen in het dagboekschrijven voor publiek, augustus 1981, tweede keus', *Raster* (1982) nr. 20, 14-35.
- V 'Oefeningen in het dagboekschrijven voor publiek, augustus 1981, tweede keus', *Raster* (1982) nr. 22, 80-98.
- V 'Repeterende breuken. Fragmenten over het fragmentarisme', *Raster* (1982) nr. 23, 51-75.
- B 'Inleiding bij Tekstverstoringen', *Raster* (1983) nr. 24, 7-15.
- V 'Dossier. samengesteld door J.F. Vogelaar', *Raster* (1983) nr. 24, 179-237.
- B 'Lieve jongens of Pinocchio's?' in: S. Hubregtse (red.), *Tussen chaos en orde. Essays over het werk van Gerard Reve*, tweede vermeerderde druk (Amsterdam: Loeb 1983) 274-278.
- V 'Amorces', *Raster* (1984) nr. 29, 84-90.
- V 'Makame en ander topen', *Raster* (1984) nr. 30, 22-29.
- B 'Over Carl Einstein', *Raster* (1984) nr. 30, 72-73.
- B 'Van utopie naar atopie. Inleiding bij dit nummer', *Raster* (1984) nr. 31, 6-17.
- B 'In de sterren geschreven. Bij 'De Zonnestad' van Campanella', *Raster* (1984) nr. 31, 31-38.
- B 'Utopie bij Musil: geen doel maar richting', *Raster* (1984) nr. 31, 147-153.
- B 'Naschrift bij 'De deur op zee' van Jürgen Becker', *Raster* (1984) nr. 32, 143-145.
- V 'Meneer Taats, aangenaam', *Raster* (1985) nr. 34, 120-131.
- B 'Oog in oog. Op een overzichtstentoonstelling van Francis Bacon', *Raster* (1985) nr. 35, 132-145.
- B 'Strategie van de dubbelzinnigheid. 'De troebele kwaliteit van mijn blik. Bij herlezing

- van René Gysen' in: *René Gysen. Gelezen, niet gelezen, herlezen*. Speciaalnummer van *Heibel* 19 (voorjaar 1985) nr. 2, 25-38.
- B 'Samuel Beckett. Passeur van het interval', *Raster* (1986) nr. 38, 83-118.
- B 'Danilo Kis. De kunst van het illusionisme', *Raster* (1986) nr. 38, 173-177.
- B 'J.M.G. Le Clézio, spoorzoeker', *Raster* (1986) nr. 39, 54-56.
- B "'Je zit niet alleen in je vel". Plume - familieportret met bijschriften', *Raster* (1986) nr. 38.
- V 'Gesloten gezichten', *Raster* (1986) nr. 39, 105-116.
- B 'Over het belang van vertalingen. Nationale literatuur zonder internationale context blijft provinciaal' in: T. van Deel, N. Matsier en C. Offermans (red.), *Het literair klimaat 1970-1985* (Amsterdam: De Bezige Bij 1986) 226-248.
- B 'Een charmante machine', *Raster* (1987) nr. 40, 172-185.
- B 'Een methode om te ontkomen. Bij 'Gadir' van Arno Schmidt', *Raster* (1988) nr. 41, 124-126.
- B 'Bed en wereld. Kanttekeningen bij De ondraaglijke lichtheid van het bestaan van Milan Kundera', *Raster* (1988) nr. 43, 91-106.
- B 'K = K of Het glibbert....', *Raster* (1989) nr. 46, 150-165.
- V 'Laatste post', *Raster* (1989) nr. 47, 121-131.
- B 'Vormen van verzet. Over het essayistisch werk van Cyrille Offermans', *Ons Erfdeel* 32 (november-december 1989) nr. 5, 642-649.
- B 'De v van foto. Of afbeelding van een genezen lichaamsdeel', *Raster* (1990) nr. 4, 90-98.
- B 'Een grote onbekende uit Cuba', *Raster* (1990) nr. 50, 66-68 [over Lezama Lima].
- B 'Duisterheid. Striptease van een ui', *Raster* (1990) nr. 51, 90-104.

#### Vertalingen

- Claude Lévi-Strauss, *Het wilde denken*. Vertaling uit het Frans door J.F. Vogelaar en H.C. ten Brummelhuis (Amsterdam: Meulenhoff/De Bezige Bij/Polak & Van Gennep, Permanente Kritiek 1968) [Tweede, derde en vierde druk: Amsterdam: Meulenhoff 1976, 1981 en 1990].
- Herbert Marcuse, *Geweld en vrijheid. Politieke opstellen*. Samenstelling, vertaling uit het Duits en nawoord door H. Boukema, H. ten Brummelhuis, G. Favié, J. Kingma, C.A. Kwast en J.F. Vogelaar (Amsterdam: De Bezige Bij, Permanente Kritiek 1968) [tweede en derde druk: 1969 en 1970].
- Reimut Reiche, *Sexualiteit en klassenstrijd. Over de afweer van repressieve sublimatie*. Vertaald uit het Duits door H. ten Brummelhuis, E. van der Hoeven, Anneke Janssen, Jacques Firmin Vogelaar, Katja Welzen en Sytske Zeelenberg (Amsterdam: Meulenhoff, Permanente Kritiek 1969).
- Walter Benjamin, *De auteur als producent. Met bijdragen van Helmut Lethen, Jacq. F. Vogelaar en Konrad Boehmer*. Samenstelling, vertaling uit het Duits en inleiding door Cees Boekraad, Wim Nooteboom, Jacq. F. Vogelaar en Kees Vollemans (Nijmegen: SUN 1971).
- Hans Eisler, *Muziek en politiek. Verspreide opstellen*. Samengesteld door Konrad Boehmer en Jacques Firmin Vogelaar, vertaling uit het Duits door Jacques Firmin Vogelaar en Babette Mossel (Nijmegen: SUN, Sunschrift 60 1972) [tweede druk: 1980].
- *Een keuze uit het werk van Jürgen Habermas*. Vertaling door K.L. van der Leeuw, M.S.G.K. van Nierop, J.F. Vogelaar en H. ten Bommel (Deventer: Van Loghum Slaterus 1973).

- Georg Luckacs, *Thomas Mann*. Vertaling uit het Duits door J.F. Vogelaar e.a (Nijmegen: SUN, Sunschrift 92 1975).
- Bertolt Brecht, *Driestuitverroman. Een sociologisch experiment*. Vertaling uit het Duits door G. Verhage en J.F. Vogelaar (Nijmegen: SUN, Sunschrift 93 1975).
- Bertolt Brecht, *Teaterexperiment en politiek*. Samenstelling en vertaling uit het Duits door W. Notenboom en J.F. Vogelaar (Nijmegen: SUN).
- Heinar Kipphardt, *März. De carrière van schizofrene dichter Alexander März*. Vertaling door J.F. Vogelaar (Antwerpen: A.W. Bruna & Zoon 1978) [tweede druk: Nijmegen: SUN 1988].
- *De brieven van Karl Marx. Keuze en inleiding door Saul K. Padover*. Twee delen. Vertaling uit het Engels door H.W. Bakx en J.F. Vogelaar (Haarlem: De Haan 1981).
- Michel Foucault, *De verbeelding van de bibliotheek. Essays over literatuur*. Vertaling uit het Frans door J.F. Vogelaar en Y. van Kempen (Nijmegen: SUN 1986).

#### B. RECENSIES PER TITEL<sup>4</sup>

##### Parterre, en van glas (1965)

###### *Nederlandse pers*

- N C. Buddingh, 'Jacq Firmin Vogelaar. Debutant in twee genres', *Het Parool*, 19 februari 1966.
- N P. Berger, 'Uit de snoeples van de poëzie', *Het Vaderland*, 12 maart 1966.
- P W. van de Velden, 'Zeven nieuwe dichtbundels', *De Stem*, 2 september 1967.

##### De komende en gaande man (1965)

###### *Nederlandse pers*

- P M.L. Nijdam, 'De ander in hedendaagse romans en verhalen', *De Nieuwe Linie*, 24 december 1965.
- N A. Kossmann, 'Michaël Tophoff - Jacq. F. Vogelaar. Twee heel jonge debutanten', *Het Vrije Volk*, 15 januari 1966.
- P J. Elemans, 'Nieuw Nederlands proza', *Brabants Dagblad*, 5 februari 1966.
- P C. Buddingh, 'Jacq Firmin Vogelaar. Debutant in twee genres', *Het Parool*, 19 februari 1966.
- P M. Cossaar, 'Jonge schrijver dwingt om in het absurde te geloven', *De Telegraaf*, 22 februari 1966.

###### *Vlaamse pers*

- P W.M. Roggeman, 'Jacq Firmin Vogelaar. De Nieuwe Roman in Nederland', *Het Laatste Nieuws*, 8 juni 1967.

###### *Tijdschriften*

- N J. van der Vegt, 'Jacq Firmin Vogelaar. De woestijn van de literatuur', *Contour* 2 (juni 1966) nr. 3 (=9), 96-97.

<sup>4</sup> Gebruikte afkortingen: P = (overwegend) positief, N = (overwegend) negatief, G = gemengd/onduidelijk, - = recensie niet beschikbaar.

### Anatomie van een glasachtig lichaam (1966)

#### *Nederlandse pers*

- P J. van Doorne, 'Modern Nederlands proza', *Trouw*, 17 december 1966.
- P M. Cossaar, 'Anatomie van een glasachtig lichaam', *De Telegraaf*, 7 januari 1967.
- P K.L. Poll, 'Briljante poppentragedie', *Algemeen Handelsblad*, 11 februari 1967.
- P K. Fens, 'Een proces van ontleding. Anatomie van een glasachtig lichaam' van Jacq Firmin Vogelaar', *De Tijd*, 25 februari 1967.
- P H. Jonkers, 'De cirkel van de eenzaamheid. Opmerkelijke "roman" van Jacq Firmin Vogelaar', *Eindhovenens Dagblad*, 4 maart 1967.
- P W. van de Velden, 'Anatomie van een glasachtig lichaam', *Dagblad De Stem*, 18 maart 1967.
- P R. Waskowsky, 'Anatomie van een glasachtig lichaam', *NRC*, 25 maart 1967.
- G C. Peeters, 'Het absurde indringend beschreven', *Het Parool*, 15 april 1967.
- P H. Haasse, 'Het Huis staat centraal in twee nieuwe romans', *Algemeen Dagblad*, 15 april 1967.
- P H. Berghuis, 'Firmin Vogelaar groot schrijftalent. Twee literaire situaties: creatief en doctrinair', *de Volkskrant*, 29 april 1967.
- P P. de Wispelaere, 'Boeiende situatiroman van Jacq Firmin Vogelaar', *Het Vaderland*, 9 juni 1967.<sup>5</sup>

#### *Vlaamse pers*

- P W.M. Roggeman, 'Jacq Firmin Vogelaar. De Nieuwe Roman in Nederland', *Het Laatste Nieuws*, 8 juni 1967.
- P M. Janssens, 'Jacq Firmin Vogelaar. Anatomie van een glasachtig lichaam', *De Nieuwe Gids*, 26 augustus 1967.

#### *Tijdschriften*

- P J. Schepens, 'Een uitzichtloos nihilistisch visioen', *De Vlaamse Gids* 51 (juli 1967) nr. 7, 328-329.

### Vijand gevraagd (1967)

#### *Nederlandse pers*

- P H. Jonkers, 'Vragen om een vijand. Pacifistische roman met stellingen', *Eindhovenens Dagblad*, 11 november 1967.
- P H. Berghuis, 'Van achterdocht via angst naar geweld', *de Volkskrant*, 4 januari 1968.
- P J. Bernlef, 'Roman over het geweld', *Het Parool*, 13 januari 1968.
- P R. Bulthuis, 'Drie moderne romans of wat daar voor door moet gaan', *Haagsche Courant*, 27 januari 1968.
- P P. de Wispelaere, 'Vijand gevraagd. Nieuwe roman van Jacq Firmin Vogelaar', *Het Vaderland*, 2 februari 1968.
- N D.F. van de Pol, 'Jonge prozaïsten van allerlei allure', *NRC*, 2 maart 1968.
- P W.G. van Maanen, 'Drie schrijvende twens die zich niet laten rubriceren', *Utrechts Nieuwsblad*, 2 maart 1968.
- G Anoniem, 'Chaos en orde', *Brabants Nieuwsblad*, 9 maart 1968.

#### *Vlaamse pers*

- P W.M. Roggeman, 'De roman als antiverhaal', *Het Laatste Nieuws*, 1 augustus 1968.

5 Ook in: P. de Wispelaere, *Facettenoog. Een bundel kritieken*. Gekozen en ingeleid door Weverbergh (Brussel 1968) 92-96.



#### *Tijdschriften*

P H. Vogelesang, *Levende Talen* (november 1969) nr. 262, 712-713.

#### **Gedaanteverandering of 'n metaforiese muizeval (1968)**

##### *Nederlandse pers*

- P J. Bernlef, 'Jacq Firmin Vogelaar. Gedaanteverandering. Tussen wensdroom en realiteit', *Algemeen Dagblad*, 15 juni 1968.
- P H. Berghuis, 'Jacq Firmin Vogelaar speelt op alles of niets. Driedubbele Pinter in een boek', *de Volkskrant*, 19 juni 1968.
- P P. van Gestel, 'Romanvernieuwing', *Elsevier*, 24 augustus 1968.
- P C. Buddingh, 'Meedromen in het hoofd van een ander', *Het Parool*, 31 augustus 1968.
- P P. de Wispelaere, 'Schriftuur van Jacq Firmin Vogelaar I en II', *Het Vaderland*, 22 februari en 1 maart 1969.

##### *Vlaamse pers*

P W.M. Roggeman, 'De roman als antiverhaal', *Het Laatste Nieuws*, 1 augustus 1968.

#### **Het heeft geen naam (1968)**

##### *Nederlandse pers*

- P J. Bernlef, 'Het heeft geen naam door Jacq Firmin Vogelaar. Een boek over de taal', *Algemeen Dagblad*, 25 januari 1969.
- G B. Aerden, 'Twee experimenterende schrijvers', *NRC*, 1 maart 1969.
- N W.J. Lukkenaer, 'Het vermoeiende schrijven van Vogelaar, of: De schijndood van de roman', *Haarlems Dagblad*, 15 maart 1969.
- P R. Bulthuis, 'Op de grens van dichterlijk en verhalend', *Haagsche Courant*, 12 april 1969.
- P R. Bloem, 'Jacq Firmin Vogelaar. Moeilijk toegankelijk, inventief, aards en geinig', *Vrij Nederland*, 27 juni 1970.

##### *Vlaamse pers*

P W.M. Roggeman, 'Leven in taalstructuren', *Het Laatste Nieuws*, (datum onbekend) 1969.

##### *Tijdschriften*

- N N., 'Kunst & Cultuur', *Propria Cures*, 16 december 1968.
- P R.A. Cornets de Groot, 'Vogelaars zwijggeld', *Raam* (januari 1969) nr. 51, 62-64.
- G J. Auping, *Streven* 22 (april 1969) nr. 7, 761.
- P W.G. Roggeman, 'Het heeft geen naam', *Partner* (juli 1969) nr. 10, 41-42.

#### **Kaleidiafragmenten (1970)**

##### *Nederlandse pers*

- N K. Soudijn, 'Een stem uit de woestijn', *NRC Handelsblad*, 2 februari 1971.
- N P.H. Dubois, 'Hugo Claus opper- en onderhuids', *Het Vaderland*, 20 februari 1971.
- P H. Jonkers, 'Vogelaar en Schierbeek lichten taal door in Kaleidiafragmenten en In-spraak', *Eindhovenens Dagblad*, februari 1971.
- P K. Fens, 'Tussen afbraak en zwijgen. Kaleidiafragmenten van Jacq Firmin Vogelaar', *de Volkskrant*, 3 april 1971.
- P R.A. Cornets de Groot, 'Een wereld die de gewone wereld naar het leven staat', *Het*

*Parool*, 3 april 1971.

P J. Bernlef, 'Knagen aan de wortels van de taal. Vogelaar versplintert vertrouwde vormen', *Algemeen Dagblad*, 10 april 1971.

P J. Panhuijsen, 'De satire bij Jacq Firmin Vogelaar. Kaleidiafragmenten', *Het Binnenhof*, 15 mei 1971.

P F.S., 'Vogelaar in taalfragmenten', *De Gelderlander*, 26 november 1971.

*Vlaamse pers*

P W.M. Roggeman, 'Roman als montage van vernietigde teksten', *Het Laatste Nieuws*, 29 april 1971.<sup>6</sup>

*Tijdschriften*

N T. Graftdijk, 'Nieuwe Boeken', *Soma* 2 (maart-april 1971) nr. 14, 44-48.

### Kunst als kritiek (1972)

*Nederlandse pers*

P L. van Marissing, 'Kunst als kritiek. Documentaire over de opheffing van artistieke reservaat', *de Volkskrant*, 19 februari 1972.

P P. de Wispelaere, 'Kunst als kritiek', *Het Vaderland*, 8 april 1972.

P R. Bloem, 'Vogelaar stelt de relatie tussen kunst en maatschappij compleet aan de orde', *Vrij Nederland*, 29 april 1972.

P Anoniem, 'Kunst. Surrogaat-bevrediging in ellendige werkelijkheid', *De Stem*, 2 juni 1972.

N Anoniem, 'Een ideologisch tapijt', *Elsevier*, 5 augustus 1972

P B. Bierkens, 'Kunst. Middel tot manipulatie of wapen in de klassenstrijd', *Brabants Nieuwsblad*, 19 augustus 1972.

N W. Brandt, 'Schrijver en maatschappij', *Goois Nieuwsblad*, 8 september 1972.

N K.L. Poll, 'Vorm of Vent of Vogelaar', *NRC Handelsblad*, 7 september 1973.<sup>7</sup>

*Vlaamse pers*

P L. Geerts, 'Literatuur. Moeten alle schrijvers ook theoretici zijn?', *De Nieuwe*, 16 maart 1973.

*Tijdschriften*

N A. Boogaard, 'Beneden de maat van Vogelaar', *Raam* (1972) nr. 90, 52-56.

P A. Wouters. 'Bloemlezing in de wildernis', *Politiek & Cultuur* (1972) nr. 9, 420-421.

### Konfrontaties (1974)

*Nederlandse pers*

N M. Schouten, 'Jacq Firmin Vogelaar interesseert zich niet voor mensen', *Haagse Post*, 1 maart 1975.

N K.L. Poll, 'De truc met de adjectieven', *NRC Handelsblad*, 7 februari 1975.

N K. Fens, 'Lezen en schrijven teruggebracht tot maatschappij-confrontatie', *de Volkskrant*, 8 februari 1975.

P H. Verdaasdonk, 'Kritisch kennisgeven over de realiteit', *De Groene Amsterdammer*, 12 februari 1975.

P J. Noordegraaf, 'Hoe progressief zijn de critici? *Hervormd Nederland*, 28 juni 1975.

N Anoniem', *Leeuwarder Courant*, 20 oktober 1975.

<sup>6</sup> Ook in: *Nieuwe Gazet* van 4 mei 1971.

<sup>7</sup> Ook in: K.L. Poll, *Het principe van de omweg* (Amsterdam 1980) 25-33.

### *Tijdschriften*

G P. Lukkenaer, 'Vogelaars Konfrontaties. Handboek voor de literaire klassenstrijd', *De Gids* 138 (1975) nr. 4, 273-281.

### **Het mes in het beeld – Ik in Kapitaal (1976)**

#### *Nederlandse pers*

- G A. Nuis, 'Schrijven in strijd met de theorie', *Haagse Post*, 3 juli 1976.<sup>8</sup>  
P F. Schuitemaker, 'Tekstmontage. Nieuwe stroming in de Europese literatuur', *de Volkskrant*, 17 juli 1976.  
N M. 't Hart, 'Literair schrikdraad', *Hollands Diep*, 17 juli 1976.  
N H. Postma, 'De schaar in de montage', *NRC Handelsblad*, 27 augustus 1976.  
N T. van Deel, 'Het mes in de literatuur. Over experimentele teksten', *Trouw*, 11 september 1976.<sup>9</sup>  
P A. Mertens, 'Teksten zonder wegwijzers', *De Groene Amsterdammer*, 13 oktober 1976.  
G W. van der Doef, 'Het mes in de kritiek', *Gooi- en Eemlander*, 20 november 1976.  
G H. Hoeks, 'Schrijven als politieke activiteit. Konstrukties van Vogelaar, Van Marissing en Robberechts', *De Nieuwe Linie*, 22 en 29 december 1976.

#### *Vlaamse pers*

P R.S.-I.M., 'Het mes in de kanker', *Het Belang van Limburg*, 25 april 1977.

#### *Tijdschriften*

- P J. de Zanger, 'Het mes erin', *Boekenbus* 2 (juli 1976) nr. 3, 30-33.  
G H. Waterschoot, 'Het mes in het beeld...', *Periscoop* 26 (juli-augustus 1976) nr. 9-10,11.  
N M. Janssens, 'Montages', *Dietsche Warande en Belfort* (1977) nr. 2, 151-153.

### **Raadsels van het rund (1978)**

#### *Nederlandse pers*

- P K. Beekman, 'Vogelaars konstrukties tegen mythevorming', *de Volkskrant*, 26 augustus 1978.  
P A. Mertens, 'Het afwezige onder woorden brengen', *De Groene Amsterdammer*, 30 augustus 1978.  
P R. Bloem, 'Tegen de grote raderwerken', *Vrij Nederland*, 23 september 1978.  
N Anoniem, *Tubantia*, 3 oktober 1978.<sup>10</sup>  
N A. Nuis, 'Imposante geheimtaal', *Haagse Post*, 7 oktober 1978.  
P H. Jonkers, *Eindbovens Dagblad*, 28 oktober 1978.<sup>11</sup>  
N M. van Dijk, 'Triomf van een bandeloos intellect', *Algemeen Dagblad*, 3 november 1978.  
P G. Boomsma, 'J.F. Vogelaar. Literatuur tegen de stroom in', *De Waarheid*, 7 november 1978.  
N H. Egbers, 'Het rund en de egotrip van Vogelaar', *De Stem*, november 1978.  
P A. Buckens, 'Raadsels van het rund', *Brabants Nieuwsblad*, 25 januari 1979.  
N E. Huizing, 'Het experimentele proza en de giftand van de avant-garde', *Nieuwsblad van het Noorden*, 22 maart 1979.

8 Ook in: A. Nuis, *Boeken. Veertig besprekingen* (Amsterdam: Meulenhoff 1980) 122-127.

9 Ook in: T. van Deel, *Recensies* (Amsterdam 1980) 278-281 (onder de titel 'Tegen eenheid').

10 Ook in: *Hengelo's Dagblad* en *Dagblad van het Oosten*.

11 Ook in: *Nieuwsblad van het Zuiden* van 2 november 1978.

- N K.L. Poll, 'De opmars van het intellect. Ten koste van de lezer. Het gelijkvormige proza van Lidy van Marissing, Jacq Firmin Vogelaar en Sybren Polet', *NRC Handelsblad*, 25 mei 1979.
- N B. Büch, 'Mooi voorbeeld van literatuurvervuiling. Raadsels van een rund', *Leids Dagblad*, 11 juni 1979.
- N W. van der Doef, 'Tegenkeuren en bevreemding in de Nederlandse literatuur', *Gooien Eemlander*, 22 januari 1980.
- Vlaamse pers*
- N C. Schouwenaars, 'Cola Debrot en Vogelaars gebroddel', *Dagblad Vooruit*, 16 november 1978.
- P Anoniem, 'Vogelaar rekent af. Onthullende dwarsliggers in Raadsels van het rund', *Het Belang van Limburg*, 4 december 1978
- P L. Geerts, 'De anti-literatuur van J.F. Vogelaar', *De Nieuwe*, 16 februari 1979.
- P W.M. Roggeman, 'Raderwerken van taal', *Nieuwe Gazet*, 9 maart 1979.
- Tijdschriften*
- G G. Adé, 'Nederlandse Letteren Linksoed', *Nieuw Vlaams Tijdschrift* 32 (augustus 1979) nr. 5-6, 452-457.

#### Alle vlees (1980)

##### *Nederlandse pers*

- P C. Offermans, 'De opstand van het vlees', *De Groene Amsterdammer*, 12 november 1980.<sup>12</sup>
- P A.H. den Boef, 'De woekeringen van het vlees', *de Volkskrant*, 6 december 1980.
- P G. Boomsma, 'Tussen zwijgen en spreken', *De Waarheid*, 16 december 1980.
- P T. Verbogt, 'Alle vlees. Een somber boek van Jacq Firmin Vogelaar', *Arnhemse Courant*, 17 januari 1981.<sup>13</sup>
- N A. Visser, 'Verhalen. Hoe wel, hoe niet', *Leeuwarder Courant*, 28 februari 1981.
- P H. Warren, 'De taal van zijn macht ontdaan', *Provinciale Zeeuwse Courant*, 14 maart 1981.<sup>14</sup>
- G H. Egbers, 'Vogelaar kastijdt taal-communicatie', *De Stem*, 13 juni 1981.

##### *Vlaamse pers*

- P J.H. Mysjkin, 'Verhalen van Jacq Firmin Vogelaar', *De Nieuwe*, 26 februari 1981.
- G H. Bousset, 'J.F. Vogelaar. Onleesbaar?' *Spectator*, 30 mei 1981, 63.

##### *Tijdschriften*

- G H. Bousset, 'J.F. Vogelaar. Operaties', *Ons Erfdeel* 24 (augustus 1981) nr. 2, 276-277.

#### Oriëntaties (1983)

##### *Nederlandse pers*

- P G. Boomsma, 'Schrijven om niet afgeschreven te worden', *De Waarheid*, 27 april 1983.
- G J. Goedegebuure, 'Pennewip en Paranoïa', *Haagse Post*, 9 juli 1983.
- G H. Warren, 'Oriëntaties. J.F. Vogelaar's kijk op literatuur', *Provinciale Zeeuwse Courant*, 16 juli 1983.

<sup>12</sup> Ook in: C. Offermans, *De kracht van het ongrijpbare: essays over literatuur en maatschappij* (Amsterdam 1983) 350-356.

<sup>13</sup> Ook in: *Graafschapsbode*, *Edese courant* en *Nijmeegs Dagblad*.

<sup>14</sup> Ook in: *Amersfoortse Courant* van 18 april 1981.

- G C. Peeters, 'De Grote Weigering. Nieuwe kritieken en commentaren van J.F. Vogelaar', *Vrij Nederland*, 16 juli 1983.
- P H. Beurskens, 'Een schrijver die zich steeds minder laat vangen', *De Groene Amsterdammer*, 27 juli 1983.
- N L. Hanssen, 'Een Don Quichotte zonder tragiek en humor', *Hervormd Nederland*, 18 februari 1984.

*Vlaamse pers*

- P P.C., 'Een letterwerker leest Handke, Gustafson, Bernard en de anderen', *Het Belang van Limburg*, 12 december 1983.
- G Anoniem, 'Het oeverloos gelijk van J.F. Vogelaar', *De Morgen*, 7 januari 1984.

**Nora. Een val (1984, onder pseudoniem Koba Swart)**

*Nederlandse pers*

- G T. Verbogt, 'Debuten van Boerdam, Van Binsbergen en Swart', *Tubantia*, 21 december 1984.
- N J. Luis, 'Meinkema, Kraft, Swart, Hoefnagels, Anstadt, David', *Het Parool*, 17 januari, 1985.

*Vlaamse pers*

- N K. Oostyn, 'Zwart', *De Standaard*, 19 oktober 1985.

**Het geheim van de bolhoeden (1986)**

*Nederlandse pers*

- N R. Kromhout, 'Eerste boek Vogelaar ontstijgt werkelijkheid', *de Volkskrant*, 9 juli 1986.
- N B. Boonstra, 'Een ingevroren grootvader', *NRC Handelsblad*, 15 augustus 1986.
- N A. Holtrop, 'Het geheim van de bolhoeden. Een wel heel erg ingewikkeld verhaal', *Vrij Nederland*, 23 augustus 1986.
- P M. Boll, 'Een ingevroren grootvader in het geheim van de bolhoeden. Voor liefhebbers van ingewikkelde verhalen', *De Stem*, 6 september 1986.
- P T. Offermans, 'Een pittige opa', *De Groene Amsterdammer*, 26 november 1986.
- N M. Balm, 'Pinguïn met bolhoed in raar verhaal', *Het Parool*, 1 december 1986.
- G G. Evenhuis, 'Dodenrit van grootvader', *Trouw*, 15 april 1987.

*Tijdschriften*

- N P. van de Hoven, 'Thriller met bolhoeden', *Vernieuwing* 45 (november 1986) nr. 9, 20.

**Terugschrijven (1987)**

*Nederlandse pers*

- P J. Goedegebuure, 'Geharnaste stijl', *Haagse Post*, 27 februari 1988.
- P C. Peeters, 'Niet Prometheus maar Hephaistos. Vogelaars essays over schrijvers over het schrijven', *Vrij Nederland*, 27 februari 1988.
- P G.F.H. Raat, 'Het woord laat de dingen verdwijnen', *de Volkskrant*, 8 april 1988.
- P M. van Buuren, 'De wereldse versterving van de schrijver. De taalgekken van J.F. Vogelaar', *De Groene Amsterdammer*, 13 april 1988.
- P T. van Deel, 'Vogelaar schrijft terug', *Trouw*, 21 april 1988.
- P H. Warren, 'Terugschrijven. J.F. Vogelaar', *Leeuwarder Courant*, 22 april 1988.<sup>15</sup>

<sup>15</sup> Ook in: *Provinciale Zeeuwse Courant* van 23 april 1988 en in *Utrechts Nieuwsblad* van 26

- P B. Kuipers, 'Schrijven als omgekeerd lezen', *Haarlems Dagblad*, 5 mei 1988.  
*Tijdschriften*
- P G. Boomsma, 'Brief uit Holland. Terugschrijven van J.F. Vogelaar, *K & C* (april 1988) 54.
- P E. Jans, 'Literatuur als operatie', *Yang* 24 (oktober-december 1988) nr. 139, 85-88.

#### Verdwijningen: oefeningen (1988)

##### *Nederlandse pers*

- P P. Nijssen, 'De taal als middel voor en tegen het verdwijnen', *Utrechts Nieuwsblad*, 6 oktober 1988.
- P H. Groenewegen, 'Vogelaar schrijft tussen verschijnen en verdwijnen', *De Waarheid*, 8 oktober 1988.
- G T. Bogaard, 'Een andere Vogelaar en toch niet', *Brabants Dagblad*, 18 oktober 1988.
- N A. Heumakers, 'Van de angst het stokken van de adem', *de Volkskrant*, 21 oktober 1988.
- P M. Burggraaf, 'Verdwijnen is een kunst. Het bovenpersoonlijke dagboek van J.F. Vogelaar', *De Groene Amsterdammer*, 2 november 1988.
- P C. Offermans, 'Gevoed door woede en wantrouwen. J.F. Vogelaars oefeningen in de kunst van het verdwijnen', *Vrij Nederland*, 5 november 1988.
- G D. de Vries, 'Vogelaar. Voor fijnproevers', *Friesch Dagblad*, 10 december 1988.
- P A.H. den Boef, 'Modeloefeningen van Jacq Firmin Vogelaar', *Leidsch Dagblad*.  
*Vlaamse pers*
- G J. Note, 'Hoog spel. Nieuw proza van Jacq Firmin Vogelaar', *Knack*, 1 februari 1989.

#### De dood als meisje van acht (1991)

##### *Nederlandse pers*

- P C. Peeters, 'Een Boeddha in een moordgat', *Vrij Nederland*, 31 augustus 1991.
- P T. van Deel, 'Een luchtmens in de modder', *Trouw*, 5 september 1991.
- P J. Luis, 'Het varken in ons. Een dorpsgeschiedenis van Jacq Vogelaar', *NRC Handelsblad*, 6 juni 1991.
- P A. Kossmann, 'De dood als meisje van acht. Nieuwe roman Vogelaar over kinderleven vol geweld', *Haarlems Dagblad*, 12 september 1991.<sup>16</sup>
- P A. Heumakers, 'Hemelvaart van een moddervette engel. Slingerende zinnen van Jacq Vogelaar brengen leesplezier', *de Volkskrant*, 13 september 1991.
- P D. Meijsing, 'De verliezer heeft gelijk. Betoverende roman van Jacq Vogelaar', *Elsevier*, 14 september 1991.
- P A. Mathijssse, 'Er is al een AKO-kandidaat. Jacq Vogelaar', *Haagsche Courant*, 20 september 1991.
- P T. Boogaard, 'Wellust in woorden en zinnen. Fascinerende nieuwe roman van Jacq Vogelaar', *Eindhovenens Dagblad*, 21 september 1991.<sup>17</sup>

mei 1988 (onder de titel 'J.F. Vogelaar in "Terugschrijven" de moeite waard').

<sup>16</sup> Ook in: *Leidsch Dagblad* van 12 september 1991, in *Provinciale Zeeuwse Courant* van 13 september 1991 (onder de titel 'Een verwoest kinderleven'), in *Rotterdams Dagblad* van 28 september 1991 en *Helderse Courant* van 1 november 1991 (onder de titel 'Kinderleven vol moord en doodslag').

<sup>17</sup> Ook in: *Helmonds Dagblad*.

- P R. Anker, 'De oude en nieuwe Jacq Firmin Vogelaar', *Het Parool*, 5 oktober 1991.
- P P. Nijssen, 'De dood als meisje van acht', *Utrechts Nieuwsblad*, 11 oktober 1991.
- P M. Brouwers, 'Vogelaar op de drempel', *De Groene Amsterdammer*, 30 oktober 1991.
- N H. Werkman, "'Daar klampten de slingers zich vast aan alles wat binnen bereik van hun langvingerige ranken kwam'", *Nederlands Dagblad*, 9 november 1991.
- Vlaamse pers*
- N K. Osstyn, 'Wat minder woorden..', *De Standaard*, 18 januari 1992.

### Speelruimte (1991)

#### *Nederlandse pers*

- G A. Heumakers, 'Hemelvaart van een moddervette engel. Slingerende zinnen van Jacq Vogelaar brengen leesplezier', *de Volkskrant*, 13 september 1991.

#### *Vlaamse pers*

- P K. Osstyn, 'Wat minder woorden..', *De Standaard*, 18 januari 1992.

## C. ESSAYS EN STUDIES

- A. Boogaard, 'Bodemonderzoek. Over het werk van Jacq Firmin Vogelaar', *Raam* (januari 1969) nr. 51, 22-29.
- I. Wuyts, 'Jacques Firmin Vogelaar', *Zenit* 3 (1968/1969) nr. 1, 34-37.
- H. Loreis, 'Wat hebben progressieve romanciers aan de techniek van de nouveau roman?' *Komma* 4 (1969) nr. 3, 63-80 [over *Vijand gevraagd*].
- P. de Wispelaere, 'Jacq Firmin Vogelaar', *Writing in Holland and Flanders* (januari 1970) nr. 27, 27-48.
- T. Anbeek, 'Vogelaars opvattingen over taal en literatuur', *De Gids* 135 (juni 1972) nr. 5-6, 432-438 [naar aanleiding van *Kunst als kritiek*].
- R. Bloem, 'Jonas is er niet' in: K. Fens e.a. (red.) *Literair Lustrum* 2 (Amsterdam 1973) 316-332.
- K. Beekman, 'Experimentele teksten omstreeks '70', *Spectator* 4 (1975) nr. 9-10, 529-540 [over poëtische aspecten van de experimentele literatuur toegelicht aan de hand van *Kaleidiafragmenten*].
- K. Beekman, 'Wetenschap, poetika's en experimentele literatuur', *Spectator* 6 (1977) nr. 4, 196-203 [over *Het mes in het beeld en andere verhalen*].
- K. Beekman, 'Anatomie van een glasachtig lichaam van Jacq Firmin Vogelaar', *Raster* (1977) nr. 2, 54-59.
- H. Verdaasdonk en J. Dembinsky, 'Jacq Firmin Vogelaar. Kunst en kritiek' in: *Lezen en (niet) doen wat er gezegd wordt* (Utrecht 1977, Bulkboek 67) 18-23 [voorbeelden van de werkwijze van Vogelaar].
- J.P. Verckens, 'Het paradigmatische syntagme. Beschouwingen over structuur, thema en personage in *Vijand gevraagd*', *Nieuw Vlaams Tijdschrift* 30 (oktober 1977) nr. 8, 685-694.
- C. Offermans, 'Antisystematiek. Over recent proza', *Raster* (1979) nr. 10, 51-65 [blz. 59-64 over *Raadsels van het rund*].
- K. Caluwé, *Het klokwerk van de gedaanteverandering, of Hoe de lezer horlogemaker wordt* (Antwerpen 1979, Antwerp Studies in Literature 1) [over de romantiek gehanteerd in *Gedaanteverandering*]

- A. Mertens, 'J.F. Vogelaar' in: A. Zuiderent, H. Brems en T. van Deel (red.), *Kritisch Lexicon van de Nederlandstalige literatuur na 1945* (Alphen aan den Rijn 1980).
- C. Offermans, 'Meertaligheid. Antisystematiek 2. Over recent Nederlandstalig proza', *Raster* (1982) nr. 22, 40-79 [blz. 74-79 over *Raadsels van het rund* en *Alle Vlees*].
- N. van Rossen, 'Vogelaar en ideologiekritiek. Een tekstsociologische benadering', *Resistant* 11 (maart 1983) nr. 1, 177-208.
- G. Boomsma, 'Zwijgen of spreken, vreten of gevreten worden. Over het recente werk van Jacq Firmin Vogelaar', *Bzzlletin* 11 (juni 1983) nr. 107, 54-61.
- A. Mertens, 'De vermenigvuldigingsmachine. Over de schrijfwijze in het werk van J.F. Vogelaar, gedemonstreerd aan de hand van Kaleidiafragmenten en Raadsels van het rund', *Bzzlletin* 11 (juni 1983) nr. 107, 62-80.
- G. Komrij, 'Loden Schoenen' in: Idem, *Dit helse moeras* (Amsterdam 1983) 226-229 [over *Dagboek oefeningen*].
- J. Bogman, 'Mijn naam is niemand' in: T. van Deel en N. Laan (red.) *Staalkaart: opstellen over Nederlandse letterkunde* (Amsterdam: Huis aan de drie grachten 1984) 19-28 [over *Gedaanteverandering*].
- C. Offermans, 'Jacques Firmin Vogelaar' in: G.J. van Bork en P.J. Verkruijsse, *De Nederlandse en Vlaamse auteurs* (Weesp: De Haan 1985) 606-607.
- A. Mertens, 'La ville métaphorique dans l'oeuvre de J.F. Vogelaar', *Metropolis* (1988) nr. 1, 143-158.
- A. Mertens, 'De mythomaan verdwaald', *Spektator* 18 (mei 1989) nr. 380-381 [over *Raadsels van het rund*].
- G. Boomsma, 'Waken en bewaken, verdwijnen en verschijnen. Over recent proza van Jacq Firmin Vogelaar' in: Idem, *Een lek in het zwijgen* (Amsterdam: In de Knipscheer 1989, Lezend geschreven 6) 131-161 [gewijzigde versie van Boomsma 1983].
- A. Mertens, *Sluiproutes & Dwaalwegen. Aspecten van een liminale poëtica toegelicht aan de hand van het werk van Jacques Firmin Vogelaar* (Amsterdam: Sauternes 1991).

#### D. INTERVIEWS

- Anoniem, 'De "knabbelende" stijl van Vogelaar', *Haagse post*, 28 mei 1966.
- J. Bernlef, "'Een boek moet moeilijk zijn". Jacq Firmin Vogelaar in gesprek met J. Bernlef', *Het Parool*, 15 april 1967.
- L. van Duinhoven, 'Vogelaar. Schrijven vanuit een leegte. "Anders was ik knettergek geworden"', *Algemeen Dagblad*, 29 december 1967 [naar aanleiding van *Vijand gevraagd*].
- L. van Marissing, 'Jacq Firmin Vogelaar. Ik geloof dat een schrijver een politieke functie heeft', *de Volkskrant*, 6 januari 1968 [ook in *De Standaard* van 16 januari 1968].
- B. Kuipers, 'Voor communicatie moet ie de straat op. De (r)evolutie van de taal. Interview met Jacq Firmin Vogelaar', *De Gelderlander Pers*, 30 maart 1968.
- L. van Marissing, 'Gesprek met Jacq Firmin Vogelaar', *Podium* 23 (mei 1969) nr. 5, 310-328 [ook in Van Marissing 1971].
- F. Auwera, 'Jacq Firmin Vogelaar' in: Idem, *Schrijven of schieten. Interviews* (Antwerpen/Utrecht: Standaard 1969) 154-162.
- L. van Marissing, 'Jacq Firmin Vogelaar. "Literatuur moet de heersende mentaliteit radicaal te lijf gaan"' in: Idem, *28 interviews* (Amsterdam: Meulenhoff 1971) 122-138 [leer-



der in *Podium*].

- Anoniem, 'Jacq Firmin Vogelaar. Ook een sympathieke uitgever moet gehoorzamen aan de wetten van de boekenmarkt', *De Groene Amsterdammer*, 23 januari 1971.
- S. Tuinier, 'De eigen kracht van het woord niet te hoog aanslaan', *Student* 8 (mei-juni 1972) nr. 9 (=83), 13 en 17 [ook in *Konfrontaties*].
- R. Bloem, 'Er is geen nieuwsgierigheid meer naar wat er her en der gebeurt', *Vrij Nederland*, 29 januari 1977 [Vogelaar en Bernlef over de terugkeer van *Raster*].
- R. van der Hoek, 'Jacq Firmin Vogelaar. Een interview', *Student* 15 (oktober 1978) nr. 2 (=148), 5 en 7 [over *Raadsels van het rund*].
- J.G. Gaarlandt, 'De continuering van een misverstand. Jacq Firmin Vogelaar over *Raster*', *de Volkskrant*, 6 januari 1979.
- H. Wensveen, "Ik voel me soms een negentiende eeuwse figuur". Jacq Firmin Vogelaar over de "sluipmoord op het kwaliteitsboek", *Brabants Dagblad*, 21 april 1979.
- G. Boomsma, 'De realiteit leesbaar en leefbaar maken', *De Waarheid*, 2 januari 1981.
- J. Kuypers, 'Interview met Jacq Firmin Vogelaar', *'t Kofschip* 11 (februari 1983) nr. 1, 48-54.
- A. Mertens en G. Boomsma, 'Ego wil legio zijn. Anthony Mertens en Graa Boomsma in gesprek met Jacq Firmin Vogelaar', *Bzzlletin* 11 (juni 1983) nr. 107, 41-53.
- J. van Slooten, 'Jacq Firmin Vogelaar & Frans van der Staak. Een gesprek', *Wolfsmond* (december 1983) nr. 8, 106-114.
- K. Gottlieb, 'De literaire doopceel van Jacq Firmin Vogelaar', *Het Parool*, 13 november 1987.
- P. Blom, 'De Nederlandse literatuurkritiek is een continu bedrijfsongeval', *Nieuwsblad van het Noorden*, 22 maart 1991 [naar aanleiding van Vogelaars verblijf als gastcriticus aan de Groningse Letterenfaculteit].

#### E. OVERIGE AANDACHT

- H. van Galen Last, 'Literair Logboek', *NRC*, 3 oktober 1969 [bespreking van interview met Van Marissing 1969].
- K. Fens, 'Jacq Firmin Vogelaar', *de Volkskrant*, 11 oktober 1969 [bespreking van interview met Van Marissing 1969].
- R. Bloem, 'Vogelaar aan het werk', *Vrij Nederland*, 4 april 1970.
- C. Ouboter, 'Kroniek van het proza', *Wending* 24 (januari 1970) nr. 11, 755-774 [blz. 761-762 over *Het heeft geen naam*].
- 'Jacques Firmin Vogelaar. Een literair pionier', *De Nieuwe Gazet*, 24 juni 1970 [bericht over toekenning Van der Hoogtprijs]
- A. Wadman, 'Vervreemding. Van techniek tot dogma I en II', *Leeuwarder Courant*, 9 en 16 januari 1971 [over *Anatomie van een glasachtig lichaam, Vijand gevraagd en Het heeft geen naam*].
- A. van der Zwan, 'De gezichtsveldvernaauwing van Vogelaar', *De Groene Amsterdammer*, 3 oktober 1972 [ingezonden stuk Van der Zwan naar aanleiding van Vogelaars bespreking van het rapport *De sociale positie van de auteur in Nederland*].
- M. Milikowski, 'Over literaire en andere smaakverschillen', *De Waarheid*, 22 maart 1973 [kritiek op Vogelaars activiteiten als criticus in *De Groene Amsterdammer*].
- J. van Schaik-Willing, 'Valt er over smaak niet te twisten', *De Groene Amsterdammer*, 28 november 1973 [kritiek op Vogelaars activiteiten als criticus in *De Groene Amster-*

dammer].

- P. de Wispelaere, 'Het Proza' in: K. Fens e.a. (red.), *Literair Lustrum 2* (Amsterdam 1973) 11-40 [blz. 25-31 over Vogelaar].
- J.J. Wesselo, 'Moderne vijfkamp', *Raam* (1974) nr. 106, 53-62 [over geëngageerde literatuurkritiek, gaat uitvoerig in op Vogelaars 'Pleidooi voor een tegendraadse literatuurkritiek' en de reacties daarop in *De Groene Amsterdammer*].
- A. Buckens, 'Jacq Firmin Vogelaar in duplo', *Brabants Nieuwsblad*, 14 oktober 1976 [bespreking naar aanleiding van herdruk van *Anatomie* en *Gedaanteverandering*].
- J. de Zanger, 'Goochelen met de werkelijkheid', *Boekenbus 2* (april 1976) nr. 1, 62-64 [bespreking n.a.v. herdruk *Gedaanteverandering*].
- J. Goedegebuure, 'Het jonge, doodvermoeide Nederlandse proza', *Hollands Diep*, 23 oktober 1976, 26-30.
- C. Peeters, *Het avontuurlijk uitzicht* (Amsterdam: De Harmonie 1976) [blz. 51-55 over Vogelaar].
- J. Goedegebuure, 'Kunst, kritiek en Kommunikatie', *Tirade 21* (december 1977) nr. 231.
- Y. van Kempen en A. Mertens, 'Het keurslijf van een schijntegenstelling', *De Groene Amsterdammer*, 15 februari 1978 [naar aanleiding van debat tussen Vogelaar en Welling in *De Groene Amsterdammer* over linkse literatuurkritiek].
- S. Polet, 'Inleiding' in: Idem (red.), *Ander proza* (Amsterdam: De Bezige Bij 1978).
- C. Peeters, 'De taak van de schrijver I, II en III', *De Revisor 6* (1979) nr. 2 en 4; 7 (1980) nr. 2.
- J. Goedegebuure, 'De subversieve schoonheid', *Tirade 24* (januari 1980) nr. 252, 27-34 [over *Het verzonkene* van Jeroen Brouwers; blz. 30-32 over Vogelaar c.s.].
- A. Nuis, 'Politiek in de literatuur', *Bzzlletin 8* (1980) nr. 77, 17-19.
- W. de Moor, 'Wilt u mij maar volgen?' in: Idem, *Wilt u mij maar volgen?* (Amsterdam 1980) 11-31 [blz. 25-26 over Vogelaar].
- C. Peeters, 'Tegen de ideologie van de deviante vorm', *Tirade 25* (november 1981) nr. 270, 530-544 [behelst kritiek op Mertens, Vogelaar en Boomsma, die vanuit een dogmatisch marxistische opvatting kritiek zouden bedrijven].
- Myriam Ceriez, 'De spiralen van Jacq. F. Vogelaar', *NRC Handelsblad*, 18 september 1981 [over videoportret door Jef Cornelis van Vogelaar in gesprek met Daniël Robbe-rechts].
- J. Mysjkin, 'Van creatieve literatuur naar creatieve televisie', *De Morgen*, 18 september 1981 (over videoportret door Jef Cornelis van Vogelaar in gesprek met Daniël Robbe-rechts)
- J. Bogman, 'Het vertraagde vertrek. Filmbeelden van Frans van der Staak en Jacq Vogelaar', *De Groene Amsterdammer*, 1 februari 1984.
- C. Offermans, 'Buiten alle verhoudingen. 'Ander proza' in beweging' in: T. van Deel e.a. (red.) *Het literair klimaat* (Amsterdam 1986) 147-170 [blz. 158 en 162 over Vogelaar].
- J. Goedegebuure, 'De ware criticus is geen schrijver. Over vier typen critici' in: T. van Deel e.a. (red.), *Het literair klimaat* (Amsterdam 1986) 30-45 [blz. 40-43 over Vogelaar].